

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma

JULKISEN TOIMINTAPOLITIIKAN TOTEUTUMINEN

Case Koulutusvienti

Kevät 2015

Pro gradu - tutkielma

Ohjaaja: Klaus af Ursin

Emma Karjalainen

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Tutkimusongelma ja tutkimustehtävät.....	2
3 Kirjallisuuskatsaus.....	3
3.1 Mitä on koulutusvienti	3
3.2 Koulutusvienti Suomessa	8
3.3.1 Ensimmäisen askel: Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia.....	8
3.3.2 PISA-tutkimus: Suomi on ykkönen!	10
3.3.3 Koulutusvierailut ja koulutusvientilinjaus.....	11
3.3.4 Koulutusviennin toimijat tänään.....	13
3.3.5 Lukukausimaksut ja koulutusviennin eettisyys	15
3.4 Koulutusvienti muissa maissa	16
3.4.1 Koulutusviennin suuret maat: Yhdysvallat, UK, ja Uusi-Seelanti.....	16
3.4.2 Koulutusvienti pohjoismaissa: Ruotsi ja Tanska.....	16
3.5 Aikaisemmat tutkimukset	17
3.5.1 Koulutuspolitiikka suomessa.....	17
3.5.2 Muut implementaatiotutkimukset	18
4 Teoreettinen viitekehys	19
4.1 Toimintapolitiikan tutkimus	19
4.1.1 Miksi analysoida toimintapolitiikkaa?	19
4.1.2 Toimintapolitiikka-tutkimuksen kenttä.....	20
4.2 Mikä on toimintapolitiikka.....	23
4.3 Toimintapolitiikan Implementointi	26
4.3.1 Implementaatio neuvotteluprosessina.....	31
4.3.2 Implementaatio: action and response	32
4.4 Toimintapolitiikan laatijat ja toimeenpanijat	33
5 Tutkimusasetelma ja tutkimusmenetelmät	35
5.1 Tutkimusmetodi.....	35
5.2 Tutkimusaineisto	38
5.2.1 Asiantuntijahaastattelut.....	39
5.2.2 Lait ja asetukset	41

5.2.3 Korkeakoulujen julkaisemat raportit.....	47
5.3 Tutkimusaineiston analyysi.....	48
5.3.1 Aika ja koulutusvientipolitiikan implementointi	48
5.3.2 Kouluorganisaatioiden edellytykset koulutusviennille.....	50
5.3.3 Sektoriohjaus ja koulutusvienti	56
5.3.4 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista	58
6 Johtopäätökset.....	60
7 Lähteet.....	68
Aineisto	77
Haastattelut.....	77
Sekundääriaineisto	115

Kuviot

Taulukko 1: Tehokkaan muutoksen johtamisen aikahorisontit.....	30
Taulukko 2: Yhteenveto koulutusvientiä säätelevistä laeista ja asetuksista.....	45
Taulukko 3: Yhteenveto tutkimuksen tuloksista.....	58

TAMPEREEN YLIOPISTO, Johtamiskorkeakoulu
Hallintotiede
Julkisen toimintapolitiikan implementointi. Case Koulutusvienti.
Pro gradu -tutkielma, 76 s., 42 liitesivua
Toukokuu 2015

Tiivistelmä

Pro gradu -tutkimuksessa selvitetään miten koulutusvientipolitiikkaa on implementoitu Suomessa. Hallitusohjelmassa 2010 linjatun tavoitteen mukaan koulutuksesta on luotava Suomelle uusi menestyksekkäs vientiala ja Suomen tavoite on olla yksi maailman johtavista koulutuksen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista. Lisäksi tavoitteeksi asetettiin, että Koulutusosaamisen viennin osuus Suomen kokonaisviennistä on merkittävästi kasvanut vuoteen 2015 mennessä.

Kyseessä on implementaatiotutkimus. Tutkimuksessa selvitetään mitä ohjelmia on laadittu ja miten ohjelmat on implementoitu. Tutkimus nojaa pluralistiseen näkemykseen, jotta toimintapolitiikkaprosessista saadaan mahdollisimman kattava kuva. Täten tutkimuksen empiirinen aineisto on koottu eri lähteistä, laeista ja asetuksista, asiantuntijahaastatteluisista sekä sekundääriaineistosta, jolla täydennetään haastatteluaineistoa.

Koulutusvienti on uusi toimiala ja koulutusvientipolitiikka on tutkittu Suomessa todella vähän. Implementaatiotutkimuksen traditioksi on valittu uusi toimeenpanotutkimus, eli implementaatio käsitetään ylhäältä alas ja alhaalta ylös etenevänä prosessina. Implementaatiotutkimus on prosessikeskeinen eli tutkimuksessa pyritään selvittämään mitä on implementoitu. Tutkija on ollut itse jonkin verran mukana koulutusvientitoiminnassa, joten hänen näkemyksensä on vaikuttanut näkökulman valintaan ja tutkimuksen toteutustapaan.

Koulutusvientipolitiikan tueksi laadittuja ohjelmia on implementoitu. Joitain koulutusviennin esteitä on kyetty poistamaan ja Suomen näkyvyyttä koulutusvientimarkkinoilla on lisätty. Ohjelmien implementaatio on kuitenkin ollut hidasta ja uusia koulutusvientitoimintaa hidastavia haasteita on ilmennyt ohjelmien implementoinnin myötä. Tutkimuksessa käy ilmi, että 2010 asetettuja tavoitteita ei ole 2015 vuoteen mennessä saavutettu. Koulutusviennistä ei ole muodostunut merkittävää uutta vientialaa.

Tutkimuksen tuloksiin tulee suhtautua kriittisesti, koska tutkimusaineisto on alkuperäisestä tutkimussuunnitelmasta poiketen riittämätön ja teoreettinen viitekehys on aikaisempien implementaatiotutkimusten ja koulutuspolitiikkatutkimusten osalta suppea. Lisäksi tutkijan positio tutkimuksessa on vaikuttanut vahvasti tutkijan valintoihin ja näkökulmaan. Tutkimuksen puutteet on raportoitu mahdollisimman läpinäkyvästi.

Avainsanat: koulutusvienti, koulutusosaamisen vienti, toimintapolitiikka, ohjelma, implementointi

1 Johdanto

Valitsin pro gradu -tutkielmani aiheeksi koulutusviennin ja siihen liittyvän toimintapolitiikan. Koulutusvienti on nuori ilmiö Suomessa. Koulutusvienti-käsite vakiintui 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen alussa. Tästä seuraa kaksi tutkimukseni kannalta oleellista seikkaa. Ensinnäkin tutkimusaihe on ajankohtainen ja äärimmäisen mielenkiintoinen. Toiseksi, aikaisempia tutkimuksia aiheesta on julkaistu niukasti Suomessa (Airola 2014, 11). Tutkimukseni tavoite on lisätä ymmärrystä koulutusviennistä Suomessa analysoimalla siihen liittyvää toimintapolitiikkaa. Seuraavaksi esittelen lyhyesti miten koulutusvienti rantautui Suomeen.

Suomalaisen koulutusjärjestelmä tuli kansainvälisesti tunnetuksi ensimmäisten PISA-tutkimustulosten julkaisun jälkeen vuonna 2000. Väkiluvultaan harvaanasutun ja sijainniltaan syrjäisen Suomen 15-vuotiaat oppilaat sijoittuivat kansainvälisessä oppimistuloksia mittaavassa tutkimuksessa ensimmäiselle sijalle. PISA-tutkimus toistettiin kolmen vuoden välein ja kärkipaikka säilyi. Miten tämä on mahdollista? Pian vastaus oli kaikkien asiantuntijoiden, poliitikkojen ja päättäjien huulilla: Suomella on maailman paras koulutusjärjestelmä. Tästä seurasi oivallus: tehdään koulutusosaamisesta vientituote. Jo 2001 korkeakoulujen strategiassa mainittiin, että korkeakoulujen ja oppilaitosten tulee kiinnittää huomiota kansainvälisiin mahdollisuuksiin. Ensimmäisen kerran koulutusviennistä tehtiin linjaus 2007, kun hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi mahdollistaa ulkomaille suuntautuva tilauskoulutus ja lukukausimaksukokeilu. 2011 hallitusohjelmassa linjattiin tavoitteeksi edistää koulutusvientiä.

Tänä päivänä Suomi tunnetaan koulutuksen mallimaana; asiantuntijat haluavat kuulla miten me opetamme kouluissa ja miten opintosuunnitelma on rakentunut. Tästä esimerkkinä vierailuni Yhdysvaltoihin, Oregoniin, Eugenen kaupunkiin tutkimusprosessin aikana. Matkan tarkoitus oli lomailu, mutta muutaman kahvipöytäkeskustelun jälkeen päädyin luennoimaan suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja pro gradu -tutkimuksestani Osher Life Long Learning Institute:n seminaariin, joka käsitteli Yhdysvaltojen koulutusjärjestelmän haasteita. Esimerkkinä toimivasta koulujärjestelmästä oli Suomen koulujär-

jestelmä. Tilaisuudessa keskityttiin pohtimaan, mitkä ovat keskeisimmät oppimistuloksia heikentävät tekijät Amerikassa ja mitä suomalaisen järjestelmän ratkaisuja voitaisiin käyttää hyväksi Amerikkalaisissa kouluissa.

Koulutusviennin edistämisessä on kaksi keskeistä haastetta: ensinnäkin alalta puuttuvat vakiintuneet käytännöt. Koulutusvienti on uusi toimiala, jonka pelisääntöjä luodaan tyhjästä. Koulutusvienti-käsite viittaa koulutuksen kaupallistumiseen, mikä koetaan usein vieraaksi koulumaailmassa. Toiseksi, Suomen lainsäädäntö rajoittaa koulutusvientiä. Jos koulutusvienti määritellään vastikkeelliseksi palveluliiketoiminnaksi, on sitä käsiteltävä kuin mitä tahansa tuotetta. Koulutusosaamisen keskeiset toimijat, kuten korkeakoulut ja oppilaitokset eivät ole tottuneet myymään koulutusta. He eivät myöskään voi tarjota tutkintoon johtavaa koulutusta. Tämä on johtanut siihen, että koulutusvienti suurimmaksi osaksi omilla tahoillaan operoivien oppilaitosten nappikauppaa; jotkut koulut ovat solmineet sopimuksia partner-yliopistojen kanssa toiset tarjoavat täydennyskoulutusta toiset tilauskoulutusta. Toiset koulut taas ovat pidättäytyneet tekemästä koulutusvientiä.

2 Tutkimusongelma ja tutkimustehtävät

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta julkaistiin valtioneuvoston periaatepäätös, jossa esitellään suomen koulutusviennin strategiset linjaukset. Koulutusviennistä tulee Suomen uusi merkittävä vientiala. Vuonna 2010 tavoitteeksi asetettiin, että: *“...koulutuksesta [on] luotava Suomelle menestyksekkäs vientiala. ... Tavoite on, että Suomi on yksi maailman johtavista koulutuksen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista. Koulutuksen ja osaamisen viennin osuus Suomen kokonaisviennistä on merkittävästi kavanut nykyisestä vuoteen 2015 mennessä.”* (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010, 19) Lisäksi Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa linjataan, että hallituksen tehtävä on edistää koulutusvientiä (Hallitusohjelma 2011, 31).

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää, miten edellä mainittua koulutusvientipolitiikkaa on implementoitu: mitä ohjelmia koulutusviennin edistämiseksi on laadittu ja miten ohjelmat on implementoitu. Tutkimusongelmani on muotoa: *miten koulutusvientipolitiikan implementointi on onnistunut Suomessa 2010 asetettujen tavoitteiden puitteissa.*

Alustavia apukysymyksiäni ovat:

- Mitä on *koulutusvienti*?
- Ketkä ovat olleet osallisena koulutusvientiin liittyvän *toimintapolitiikan* suunnittelussa?
- Mitä konkreettisia *ohjelmia* on laadittu koulutusviennin edistämiseksi?
- Miten ohjelmia on *implementoitu*?
- Onko implementointi onnistunut suhteessa 2010 asetettuihin tavoitteisiin?

3 Kirjallisuuskatsaus

3.1 Mitä on koulutusvienti

Tutkimuksessa käytetään termiä koulutusvienti. Tässä kappaleessa selvitetään mistä käsite koulutusvienti on peräisin ja mitä käsitteellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa.

Maailman kauppajärjestö World Trade Organization jakaa koulutuspalveluiden sektorin viiteen osa-alueeseen:

1. Perusopetus
2. Toisen asteen opetus
3. Korkeakoulutuksen ja ammatillisen jatkokoulutus
4. Aikuiskoulutus
5. Muut koulutuspalvelut

(WTO 1998, 7)

Suomen koulutusvientistrategiassa käytetään samaa jaottelua. Koulutusvienti kattaa kaikki viisi osa-aluetta. Koulutusvienti ja koulutusosaamisen vienti eroavat toisistaan. Sirén ja Vuorinen (2012, 8) esittävät, että *koulutusosaamisen* vienti tarkoittaa asiantuntijapalveluiden vientiä. *Koulutusviennillä* tarkoitetaan pääsääntöisesti lukukausimaksujen keräämistä ulkomaalaisilta opiskelijoilta. (Airola 2014, 19). Lyhyesti, *koulutusosaamisen* vien-

ti on osa *koulutusvientiä*, vaikka koulutusviennillä välillä viitataan pelkkään tutkintojen myyntiin. Koulutusosaamisen vienti kuuluu muihin koulutuspalveluihin.

Perinteisesti koulutusvienti sulkee pois viidennen osa-alueen eli muut koulutuspalvelut. Koulutusviennin asiakas voi olla yksityishenkilö, yksityisen tai julkisen sektorin edustaja tai järjestö, joka on ulkomailla. Tosin koulutuksen ei ole välttämättä tapahduttava ulkomailla. Koulutusvienniksi luetaan myös tilaus- tai muu koulutus, joka järjestetään Suomessa, mutta jonka maksaja tai asiakas on ulkomainen. (Suomen koulutusvientistrategia 2010, 7) Työ- ja elinkeinoministeriö tunnistaa koulutusviennin potentiaalisesti kasvavaksi vientialaksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011, 23) Tässä tutkimuksessa käytetään koulutusviennin käsitettä tarkoittamaan kaikkea, mitä Suomen koulutusvientistrategiassa katsotaan kuuluvaksi koulutusosaamisen vientiin. Education export on koulutusvientikäsitteen käännös, jota käytetään englanninkielisessä koulutusvientiä käsittelevässä materiaalissa. (ks. Esim. Future Learning Finland)

Koulutusviennin toinen rinnakkainen termit englanniksi on *transnational education* eli vapaasti suomennettuna koulutus joka ylittää valtorajat. Transnational education käsitteelle ei ole vakiintunutta suomenkielistä käännöstä. Käytämme tässä yhteydessä termiä *valtionrajat ylittävä koulutus* (tutkijan oma käännös) tarkoittamaan transnational education -käsitettä, koska se helpottaa lukemista ja koska erottelulla pyritään tekemään selväksi miten koulutusvienti tässä tutkimuksessa eroaa muista lähikäsitteistä.

NESCO-CEPES:n (1999) mukaan valtion rajat ylittävä koulutus kattaa kaikkien alojen kaikki sellaiset tutkintoon johtavat korkeakouluohjelmat, kurssikokonaisuudet ja opetuspalvelut (sisältäen etäopetuksen), joiden opiskeleva osapuoli asuu toisessa maassa, kuin missä tutkinnon ja/todistuksen myöntävä organisaatio toimii. Tällaiset ohjelmat saattavat kuulua toiseen opetusjärjestelmään, kuin mikä liikeympäristössä on vallalla tai ohjelma voi toimia ja olla kuulumatta kansalliseen opetusjärjestelmään. (Gu, 2009)

OECD ja UNESCO (2003) perustelee valtion rajat ylittävän koulutuksen olevan hyödyllistä siksi että: 1. Siitä on taloudellista hyötyä liikevaihdon muodossa 2. Se lisää ymmärrystä kansainvälisen koulutuksen kentällä 3. Sen avulla on mahdollista kasvattaa koulutuskapasiteetin ja lisätä koulutustarjontaa 4. Sen avulla voidaan kehittää koulu- ja kor-

keakouluorganisaatioiden henkilöstöresursseja. Valtionrajat ylittävä koulutus ei välttämättä ole kaupallista, toisin kuin koulutusvienti. Näihin neljään perusteluun nojaten voidaan päätellä, että koulutusviennin lisääminen edesauttaa Suomalaisia koulutusalan toimijoita kehittämään liiketoimintaansa ja tarjoamaan monipuolisempaa lakisääteistä koulutusta. (OECD Secretariat 2003)

WTO on pyrkinyt edistämään 1995 vuodesta lähtien kansainvälistä kauppaa ja yksi kaupan osa-alueista on koulutus. Valtionrajat ylittävä koulutus on korkeakoulutuksen kansainvälistymisen seurausta. Kehityksen lopputuloksena valtionrajat ylittävästä koulutuksesta on tullut tärkeä lisätulonlähde korkeakouluille länsimaissa. Esimerkiksi Iso-Britannia, Australia ja Canada alkoivat kompensoida koulutusmenojen leikkauksia laskuttamalla kansainvälisiltä tutkinto-opiskelijoilta lukukausimaksuja. Kilpailu edellä mainittujen maiden kesken sai aikaan sen, että maiden koulut alkoivat perustaa korkeakoulujen opetusyksiköitä ulkomaille, jotta ne olisivat lähempänä maksavia asiakkaitaan eli ulkomaalaisia opiskelijoita. (Gu 2009, 625–626)

Seuraavaksi esitellään valtionrajat ylittävän koulutuksen historiaa ja tyypillisiä piirteitä. Koulutuksen kansainvälinen kaupallinen orientaatio on perua 1600-luvulta. Siirtomaavaltioiden lähetyssaarnaajat tekivät matkoja, joilla he opettivat ja perustivat kouluja alusmaihin. Toisen maailmansodan jälkeen koulutuksen tarjoaminen kolmansiin maihin oli yksi USA:n ja Neuvostoliiton kilpailuvaltti. Molempien tavoite oli kohentaa kolmansien maiden taloutta tarjoamalla heille koulutusapua. 1980-luvulta lähtien monikansallisen koulutuksen tavoitteena on ollut edistää tieteen kehitystä. (Gu 2009, 626)

Kehitykseen on vaikuttanut kaksi merkittävää seikkaa: Ensinnäkin informaatioteknologian kehitys ja uusi julkisjohtaminen ovat olleet tukemassa tätä kehitystä viimeisen 30 vuoden ajan. Toiseksi, koulutusavun tarjoamisen sijaan Iso-Britannia, Australia ja Canada alkoivat laskuttaa ulkomaisilta opiskelijoilta lukukausimaksuja. 1990-luvulla World Trade Organization tunnusti, että koulutuspalvelut ovat kansainvälistä kaupallista toimintaa ja kuuluu Kansainvälisen kaupan sopimukseen eli General Agreement of Trade Services (GATS). Tästä seurasi kehitys, joka on realisoitunut tänä päivänä niin, että kehittyneet maat kuten USA, Iso-Britannia ja Australia vievät koulutusta vähemmän kehittyneisiin

maihin, joissa on kysyntää koulutukselle, mutta ei resursseja tarjota koulutusta. Monikansallisella koulutuksella on selkeästi kaupallista arvoa. (Gu 2009, 626–627)

Koulutuksen kaupallistumisesta seuraa rajojen himmeneminen. Esimerkiksi käsite *university* on käytössä monen eri koulun ja oppilaitoksen nimessä. University:n eli yliopiston tehtävä on ollut tarjota korkealaatuista akateemista koulutusta ja valmistaa opiskelija tutkijan työhön. Monikansallistumisen myötä tämä sana on muuttanut merkitystään. (Gu 2009, 626–628) Esimerkiksi Suomessa yliopisto ja ammattikorkeakoulu erotetaan toisistaan, mutta englanniksi ne molemmat ovat yliopistoja. (Vrt. University of Tampere/Tampereen yliopisto, Tampere University of Applied Sciences/Tampereen Ammattikorkeakoulu). Kehityksen myötä erilaiset yhteistyömuodot kuten 2+1, franchising ja korkeakoulujen yhdistyminen ovat yleistyneet. 2+1 tarkoittaa, että kaksi vuotta opiskellaan toisessa oppilaitoksessa ja yksi vuosi toisessa. (Gu 2009, 628)

Globalisaatio antaa koulutukselle näkyvyyttä. Globalisaation myötä aineettomien voimavarojen, kuten tiedon ja taitojen, merkitys on kasvanut. Ne ovat nousseet aineellisten voimavarojen, kuten luonnonvarojen ja pääoman, rinnalle. Globalisaation on ajanut koulutuksen perinteisestä valtion monopolista osaksi kansainvälisen kaupan kenttää. (Stromquist 2002, 15) Koulutusvientä on tapahtunut eri muodoissa maailmalla monta kymmentä vuotta, joten se ei ole uusi ilmiö maailmalla. Suomi on astunut koulutusviennin pelikentälle vasta 2000-luvulla.

Stromquist (2002) esittää, että koulutuksen kaupallistuminen Yhdysvalloissa on seurausta yksityisen sektorin painostuksesta. Koulutuksen kaupallistumisen taustalla vaikuttaa käsitys julkisen koulutusjärjestelmän kilpailukyvyttömyydestä. Koulujen keskinäinen kilpailu on edellytys koulutus standardien (education standards) paranemiselle, tehokkuuden kasvattamiselle ja kulujen minimoimiselle. Hän painottaa, että koulutuksen kaupallistuminen ei ole sattumaa. Samalla koulutuksen tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus arvoina ovat menettäneet merkitystään. (Stromquist 2002, 38–39)

Stromquist (2002) mainitsee myös, että koulutuksen kaupallistuminen on lisännyt standardoituja testejä ja koulutusohjelmien näkyvää mainontaa. Koulutusjärjestelmä on murroksessa: se on muuttunut yhteisestä hyvästä taloudelliseksi investoinniksi. Yksityisen

sektorin läsnäolo on sekä vaikuttanut koulutusta koskeviin käytänteisiin että vahvistanut itselleen aseman koulutuksen kaupallisena tarjoajana. Toinen merkittävä muutos on, että koulutuksen asiakkaat eli opiskelijat voivat vaikuttaa enemmän siihen millaisessa ympäristössä he haluavat opiskella ja millaista koulutusta heille tarjotaan. Stromquist (2002, 41–48, 61–62)

Stromquist (2002) ottaa kantaa englannin kielen vahvaan asemaan kaupallistuneen koulutuksen kentällä. Englanninkielen dominoiva asema vaikuttaa kaikkeen kansainväliseen tiedonsiirtoon, kaupantekoon ja tieteen harjoittamiseen. Jotkut pitävät englannin dominoivaa asemaa hyvänä juttuna, koska se helpottaa kommunikointia. Toiset taas kritisoivat sitä, koska uskovat, että kielen myötä myös kielen avulla vahvistetaan länsimaista ja varsinkin amerikkalaista ajattelutapaa. (Stromquist 2002, 70)

Stromquist (2002) painottaa, että yliopistoilla on erityinen asema, sillä yliopistot tuottavat ja levittävät korkeaa koulutusta ja voivat täten valita ihmisiä arvostetuimpiin, korkeampi-arvoisiin tehtäviin. Yliopistoissa tehtävä tutkimustyö vaikuttaa alemman tason koulutusjärjestelmiin eli perus ja ammatilliseen koulutukseen. (Stromquist 2002, 70; 103–110)

Koulutuksen kaupallistuminen on vaikuttanut yliopistojen sisäiseen kilpailuun. Siinä missä yliopistot kilpailevat keskenään, myös yliopistojen sisällä laitokset sekä professorit kilpailevat keskenään paikoista ja rahoituksesta. Tämä kilpailu on ennen muuta pois opiskelijoilta, joiden ohjaajat käyttävät opettamiseen tarkoitettua aikaa rahoituksesta kilpailamiseen. Opiskelijoita tarvitaan kuitenkin, joten opintomenestykseltään heikommatkin opiskelijat valitaan kouluun, jotta lukukausimaksuista saatava rahavirta ei tyrehdy. (Stromquist 2002, 112)

Healey (2008) esittää tutkimuksessaan, että koulutus on kansainvälistynyt lähtökohtaisesti siksi, että kansalliset koulutuspoliittiset muutokset lainsäädännössä (tiukennettu lukukausimaksujen sääntöjä ja vähennetty valtionapua) ovat edesauttaneet lukukausimaksujen keräämistä kansainvälisiltä opiskelijoilta. Oman maan kansalaisilta ei voida periä suurempia maksuja, mutta vajetta on kurottava umpeen jotenkin. Maksumiehiksi joutuvat kansainväliset opiskelijat. Syy liiketoiminnan kehittämiseksi koulutuksen saralla on lähes

pakon sanelema selviytymiskeino, jotta budjettivaje saadaan paikattua. (Healey 2008, 353)

Samassa tutkimuksessa esitetään kuvia kansainvälisen korkeakoulutuksen kysynnän kasvusta lähes kaksinkertaiseksi vuodesta 2010 vuoteen 2025 kun taas korkeakoulutuksen kysyntä kasvaa vain noin neljäsosan vastaavassa ajassa Mielenkiintoista on, että Amerikka, jossa kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksuja ei säädellä ollenkaan, on alhaisin kansainvälisten opiskelijoiden määrä eli noin 4%. Vahvan julkisesti tuettujen koulutusjärjestelmien omaavissa maissa eli Australiassa (18 %), Uudessa Seelannissa (14 %) ja Englannissa (13 %) kansainvälisten opiskelijoiden osuus on suurempi. (Healey 2008, 350–351)

3.2 Koulutusvienti Suomessa

Ensimmäinen koulutuksen vientiin viittaava linjaus tehtiin 2001, kun Opetusministeriön julkaisi Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategian. Raportissa selvitetään kansainvälisten koulutusmarkkinoiden tilaa ja todetaan, että etenkin korkea- ja täydennyskoulutuksella on suuri kysyntä globaaleilla koulutusmarkkinoilla. Raportissa käytetään käsitettä *transnational education*¹, jolla viitataan kansainvälisten rajojen yli toteutuvaan koulutukseen. (Opetusministeriö 2001)

3.3.1 Ensimmäisen askel: Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia

Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategiassa tunnistetaan kansainväliset koulutusmarkkinat. Raportissa todetaan, että Englanninkieliset maat houkuttelevat eniten sekä tutkintoon johtavaa koulutusta havittelevia että vaihto-opiskelijoita. Täten suurin osa koulutuskysynnästä suuntautuu Yhdysvaltoihin, Iso-Britanniaan ja Australiaan. Lisäksi kulttuuriset ja poliittiset tekijät vaikuttavat jonkin verran kohdeyliopiston valintaan. Opiskelijat suuntaavat pääsääntöisesti pienemmistä maista suurempiin. Suurimmat haasteet Euroopan kilpailukyvyllä 2000-luvun alussa olivat yhtenäisten tutkintorakenteiden puute ja englanninkielisen opetuksen vähäisyys. Raportissa tunnistetaan useita vahvuuksia Suomen koulutusjärjestelmälle. Suomen näkökulmasta kansainvälistymisen haasteita

¹ Transnational Education (TNE) on vakiintunut käsite englanninkielisessä kirjallisuudessa, tässä tutkimuksessa käytetään termiä valtionrajat ylittävä koulutus

ovat maantieteellisten seikkojen lisäksi se, että opetus on pääosin suomenkielistä ja Suomea ei tunneta maailmalla. (Opetusministeriö 2001, 15–17)

Strategiassa asetetaan tavoitetilaksi, että vuoteen 2010 mennessä Suomalaiset korkeakoulut ”voivat kilpailla tasavertaisina maailman johtavien modernien yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.” Lisäksi kansainvälisen yhteistyön on keskityttävä niille aloille, joilla on ”kansainvälisesti kiinnostavaa ja merkittävää osaamista, jota voidaan viedä ulkomaille ja tarjota ulkomaisille opiskelijoille Suomessa.” Suomen ilmaisen tutkintoon johtavan koulutuksen takaavan lainsäädännön problematiikka otetaan raportissa esille toteamalla, että: *”Opetusministeriö ja korkeakoulut arvioivat nykyisen korkeakoululainsäädännön ajanmukaisuuden kansainvälisen kilpailun näkökulmasta ja valmistelevat tarpeelliset muutosesitykset vuoden 2002 loppuun mennessä. Tavoitteet ovat vahvasti suuntautuneet koulutuksen viennin vahvistamiseen, mutta strategiassa ei oteta kantaa koulutukseen liiketoimintana.”* (Opetusministeriö 2001, 58) Raportissa ei suoranaisesti todeta, että koulutus osaamisesta on tarkoitus luoda kaupallista kannattavaa liiketoimintaa. Raportissa viitataan Suomen taloudellisen kilpailukyvyn kasvattamiseen koulutuksen keinoin hienovaraisesti toteamalla, että: *”Suomalaisen korkeakoululaitoksen kansainvälistyminen on nähtävä investointina, joka pitkällä tähtäimellä vahvistaa merkittävästi Suomen taloudellista ja sosiaalista kilpailukykyä.”* (Opetusministeriö 2001, 59–60)

Korkeakoulujen kansainvälisen toiminnan strategiassa tunnistettiin myös rahoituspohjan laajentamisen tarve, mikä myös viittaa siihen, että toimia koulutusosaamisen kaupalliselle toiminnalle oltiin tekemässä jo 2000-luvun alussa ja että tahtotila koulutuksen osaamisen vientiä tukevien toimien edistämiseksi on olemassa. Strategian lopussa tunnistetaan, että: *”Toimenpideohjelman toteuttaminen ja asetetun tavoitetilän saavuttaminen edellyttävät rahoituspohjan laajentamista.”* (Opetusministeriö 2001, 60)

Kuukausi Korkeakoulujen kansainvälisen toiminnan strategian julkaisemisen jälkeen julkaistiin ensimmäiset PISA²-tulokset.

² Programme for International Student Assessment

3.3.2 PISA-tutkimus: Suomi on ykkönen!

Seuraavaksi tarkastellaan PISA-tutkimusta ja sen vaikutuksia koulutusvientiin Suomessa. Program for International Student Assessment eli PISA-tutkimus on OECD kansainvälinen oppilaiden tietoja ja taitoja mittaava tutkimus. Vastaajat ovat 15-vuotiaita peruskoululaisia. Tutkimukseen osallistuu tällä hetkellä 70 maata. Tutkimus toteutetaan kolmen vuoden välein ja aineisto kerätään sattumanvaraisesti joukolta oppilaita. Ensimmäinen PISA-tutkimus toteutettiin vuonna 2000. Testi mittaa kolmea osa-aluetta, jotka ovat: matematiikka, lukutaito ja luonnontiede. Tutkimuksen painopiste vaihtelee tutkimussykleittäin. (OECDa 2012) Ensimmäisessä PISA-tutkimuksessa Suomi sijoittui kärkeen (OECDb 2000).

PISA-tutkimuksen tulosten myötä muiden maiden kiinnostus Suomen koulutusjärjestelmää kohtaan on kasvanut. Esimerkiksi vuosina 2001–2004 1000 henkilöä saksalaista yksinään vieraili Suomessa tutustuakseen koulutusjärjestelmään. Suomen koulutusjärjestelmää on kutsuttu Saksassa termillä ”suomalainen ihme” ja Suomeen suuntautuvia koulutusvierailuja ”pyhiinvaellusmatkoiksi”. Erityisesti Saksalaisia on kiinnostanut lukutaito, sillä tällä osa-alueella saksalaiset pärjäsivät erityisen huonosti. Ensimmäinen PISA-tutkimus painotti lukutaidon hallintaa. (Opetusministeriön verkkolehti 2004) Sen sijaan 2003 vuoden PISA-tutkimuksen painoalue oli matematiikka. (Opetusministeriön verkkolehti 2005a)

Ensimmäisten PISA-tutkimuksen tulosten julkaisun jälkeen epäily tulosten oikeellisuudesta oli havaittavissa. *“Luultiin, että tuloksissa on tapahtunut tilastovirhe”*, totesi opetusneuvos Jari Rajanen vuonna 2005. Toisen tutkimussyklin tulokset kuitenkin vahvistivat käsitystä siitä, että Suomen koulutusjärjestelmässä on jotain erityislaatuista. Virkamiehet ja opetusalan asiantuntijat ympäri maailmaa haluavat tulla Suomeen ottamaan selvää, mitä se on. Menestystä on perusteltu kerta toisensa jälkeen Suomen koulutuspolitiikan peruseriaatteella eli, että kaikille tarjotaan mahdollisuus tasavertaiseen opetukseen ja koulutukseen. (Opetusministeriön Verkkolehti 2005b)

Opetusministeriön (2007) mukaan sekä koulutusjärjestelmämme kansainvälistyminen että kansainvälisen tutkimustyön lisääminen ovat tärkeitä edellytyksiä kansainvälisessä kilpailussa menestymiselle. Suomen koulutusjärjestelmään kohdistuva laaja kansainvälinen

kiinnostus on seurausta Suomen menestyksestä OECD:n Pisa tutkimusohjelmassa. Lisäksi kansainvälistyminen ja kansainvälinen yhteistyö ovat keskeisiä edellytyksiä innovaatiopohjan vahvistamiselle ja laadun parantamiselle. Kansainvälistymisellä on myös työperäistä maahanmuuttoa lisäävä vaikutus. Opetusministeriö tunnistaa kansainvälisen yhteistyön edistämisen näkökulmasta keskeiseksi viitekehyykseksi EU:n Elinikäisen oppimisen ohjelman ja Lissabonin strategian. Kansainvälisen yhteistyön kohteiden ja alueiden valinnassa painottuvat kansalliset prioriteetit, ennakointi, ja toimijoiden omat panokset. (Opetusministeriö 2007, 31)

3.3.3 Koulutusvierailut ja koulutusvientilinjaus

Ensimmäinen askel suomalaisen koulutusosaamisen tuotteistamiseksi alkoi koulutusvierailujen muodossa PISA-tutkimustulosten julkaisun jälkeen. Koulutusvierailut³ räätälöidään asiakkaan mukaan ja ne ovat maksullisia. Täten ne lasketaan osaksi koulutusvientiä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ulkomaalaiset koulutusasiantuntijat ja päättäjät osallistuvat opastetulle kierrokselle, jossa esitellään miten suomalainen peruskoulujärjestelmä toimii. Vierailla on yleensä myös mahdollisuus tutustua opetuskäytäntöihin kouluvierailulla. Tulonlähteenä koulutusvierailut eivät ole olleet merkittäviä, mutta ne ovat lisänneet kansainvälistä näkyvyyttä ja viestineet suomalaisille päättäjille, että kiinnostusta suomalaisesta koulutusosaamista kohtaan on. (Opetusministeriö 2007)

Seuraava merkittävä koulutusvientilinjaus tehtiin 2007 hallitusohjelmassa. Tuolloin tavoitteeksi asetettiin ulkomaille suuntautuvan maksullisen koulutuksen mahdollistaminen ja kokeilu, jossa korkeakoulut ja yliopistot saivat anoa yksittäisille ylemmille korkeakoulututkinnoille lupaa kerätä maksua EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta. (Hallitusohjelma 2007, 30). Kokeilu on vakiinnuttanut nimen lukukausimaksukokeilu (Opetusministeriö 2007, 33). Kokeilun yhteydessä luotiin stipendiohjelma vähävaraisten opiskelijoiden opintojen rahoittamisen mahdollistamiseksi (Opetusministeriö 2007, 33).

Opetusministeriö asetti koulutusvientiin liittyviä tavoitteita Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012. Raportissa todetaan, että ulkomaille suuntautuva tilauskoulutus tehdään mahdolliseksi ja että suomalaisen osaamisen kansainväli-

³ Eduturism (education tourism)

sen hyödyntämisen mahdollistamiseksi tarvitaan lakimuutoksia. Lainsäädäntömuutokset suunnitellaan astuvaksi voimaan viimeistään 1.8.2009. (Opetusministeriö 2007, 33)

Maksullisten tutkinto-ohjelmien tarjoaminen EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville tutkinto-opiskelijoille on ollut mahdollista, jos maksaja on julkisoikeudellinen oikeushenkilö. Käytännössä tämä on tarkoittanut, että ulkomaisten opiskelijoiden lukukausimaksut on katettu esimerkiksi stipendijärjestelmän avulla. Tilaaja ei voi kiertää maksuvelvoitetta keräämällä opiskelijoiltaan lukukausimaksuja kohdemaassa ja suorittamalla maksu opiskelijoilta keräämillään rahoilla (Truong 2013).

Suomalaisen koulutusviennin edistämiseksi tehtiin päätös valtioneuvoston toimesta keväällä 2009, Vanhasen II hallituksen puoliväliarvioinnin yhteydessä. Suomen koulutusvientistrategia sai alkunsa 17.6.2009. Silloinen opetusministeri Henna Virkkunen asetti kesäkuussa 2009 työryhmän, joka valmisti Suomen koulutusvientistrategian. Työryhmän puheenjohtajaksi Virkkunen kutsui Heljä Misukan. 15 henkinen työryhmä allekirjoitti Suomen koulutusvientistrategian 16.2.2010 ja luovutti sen (Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusvientistrategia) opetusministeriölle. Koulutusvientistrategiassa todetaan, että *”Tavoitteena on, että Suomi on yksi maailman johtavista koulutukseen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista, ja että koulutuksen osuus Suomen kokonaisviennistä kasvaa merkittävästi vuoteen 2015 mennessä.”* (Suomen koulutusvientistrategia 2010, 3-7)

Suomalaisen koulutusviennin kansainvälinen kysyntä perustuu julkaisun mukaan seuraaviin tekijöihin. Ensinnäkin suomalaisella koulutusjärjestelmällä on hyvä maine. Toiseksi menestys PISA-tutkimuksessa on herättänyt suuren mielenkiinnon suomalaista koulutusjärjestelmää kohtaan. Kolmanneksi koulujen henkilökunta on orientoitunut ja halukas kansainväliseen yhteistyöhön. Neljänneksi olennaisten toimijoiden kesken on yhteinen tahtotila; kaikki haluavat, että koulutusosaamisesta kehitetään uusi vientituote. Viidenneksi sekä koulutuksen tutkimus että arviointi on laadukasta. Kuudenneksi yhteistoimien aikaansaaminen on helppoa ja hallinto on joustavaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 7)

3.3.4 Koulutusviennin toimijat tänään

Finpro on 1919 perustettu yhdistys, jonka tehtävä on tukea suomalaisten yritysten ulkomaille suuntautuvaa liiketoimintaa. Finpro:lla on noin 550 jäsenyritystä. Lisäksi Finpro on osa työ- ja elinkeinoministeriön konsernia public-private -toimijana. (Finpro) Future Learning Finland⁴ on Finpro:n vuonna 2011 aloittama kolmevuotinen projekti, joka koostuu yhteensä yrityksiä ja oppilaitoksia, joilla on kiinnostusta koulutusvientä kohtaan. Future Learning Finland kuvailee itseään kansalliseksi koulutusvientiklusteriksi, jonka tarkoitus on koota yhteen alan toimijat Suomessa. (Finpro)

Muita alan toimijoita ovat seuraavat korkeakoulut ja oppilaitokset. Listan on valittu toimijoita, jotka tekevät selkeästi koulutusvientä ulkomaille kaupallisella otteella ja joilla on näyttöä ja/tai markkinointimateriaalia tuotteistaan tai näyttöä suoritetuista koulutusvientiprojekteista.

TAKK tarjoaa yrityksille täydennyskoulutusohjelmaa Management training program, joka räätälöidään kunkin yrityksen tarpeisiin. (TAKK 2015)

Tampereen Ammattikorkeakoulu tarjoaa ammatillista täydennyskoulutusta opettajille 21st Century Educators -opetuskokonaisuudella, sairaanhoitajien täydennyskoulutusta ja kieliohjelmoita. Tilauskoulutuksesta viedään muun muassa venäjälle ja Arabiemiraatteihin. (TAMK Global Education 2014; Lehto 2012; Ala-Uotila ym. 2011; Churcher 2013; Sergeeva 2013)

Tampereen yliopiston Johtamiskorkeakoulu tekee tilauskoulutusta Vietnamiin. Koulutuksen koordinoinnista vastaa Trinh Truong (Truong 2013).

Tampereen, Turun ja Itä-Suomen yliopistot perustivat koulutusvientiyhtiön Finland University Oy:n 2013 lopussa. Toiminnasta on hyvin vähän tietoa saatavilla. Yhtiön toimitusjohtajaksi valittiin Pasi Kaskinen syksyllä 2013 (Uljas 2013). Yhtiön on tarkoitus aloittaa toiminta 2014 vuoden alussa. Koivula haastatteli yliopistojen rehtoreita. Hän kirjoittaa uutiskatsauksessaan suunnitteilla olevasta Finland University Oy:n toiminnasta. Koulutusvientiyhtiön kautta myydään ensin opintokokonaisuuksia, täydennyskoulutusta ja tilauskoulutusta. Koulutusyhtiön asiakkaita voivat olla julkisorganisaatiot, muut yli-

⁴ www.futurelearningfinland.fi

opistot ja korkeakoulut, sekä ulkomaalaiset että suomalaiset yritykset, joiden toiminta on ulkomailla, ja yksityiset henkilöt, jotka ovat kiinnostuneita täydennys- ja tutkintokoulutuksesta. (Turun yliopiston uutisarkisto 2013)

EduCluster Oy on Ammatillisten opettajakorkeakoulujen yhteistyörakenne. (EduCluster 2015)

Selvitysryhmän raportissa keskitytään korkeaan koulutukseen, joskin suuri osa kehitysehdotuksista on sovellettavissa ammatilliseen koulutukseen. (Opetus- ja Kulttuuriministeriö 4.11.2013) Tärkeä huomioitava seikka on, että Suomi tuli tunnetuksi PISA-tutkimuksesta, joka mittaa peruskoululaisten osaamista. Suomen maine koulutuksen mallimaana perustuu suurelta osin peruskoulun ensiluokkaisuuteen. Täten olisi luontevaa, että opettajankoulutukseen kohdistuva kysyntä otettaisiin huomioon raportissa. Koulutusviennin edistämisen työryhmä perustelee kuitenkin, että maailmalla suurin kysyntä kohdistuu korkeakoulutukseen. Lisäksi ammatillisen koulutuksen kysyntä on kasvamassa. (Koulutusviennin edistämisen työryhmä 2013, 11).

Raportissa mainitaan, että koulutuksen laaduntarkkailuun tulee kiinnittää huomiota, jotta maineemme säilyy. Toiseksi koulutusvientiä lisätään kolminkertaistamalla ulkomaisten opiskelijoiden määrä suomalaisissa korkeakouluissa 2025 vuoteen mennessä (20 000 opiskelijasta 60 000 opiskelijaan). Tosin kaikki eivät opiskele fyysisesti suomessa vaan osa opinnoista suoritetaan partnerikouluissa tai verkko-opintoina. Kolmanneksi tavoitteena on poistaa lainsäädännön luomat esteet. Lakimuutos lukukausimaksujen perimisen mahdollistamiseksi on mainittu yhtenä mahdollisena muutoksena. Lisäksi kehityskohteina mainitaan strategisen koulutusvientiosaamisen tukeminen, myönteisen Suomi-kuvan vahvistaminen ja toteutuksen palkitseminen ja seuranta. Toimenpideohjelmassa koulutusviennin edellytysten parantamiseksi mainitaan, että peliteollisuus on yksi koulutusviennin nykyisistä toimijoista. (Koulutusviennin edistämisen selvitystyöryhmä 2013, 8)

Tekesillä eli Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksella on Oppimiskorkeakoulu -ohjelma, joka tarjoaa tukea ja rahoitusta yksityisille yrityksille. (Tekes 2014)

3.3.5 Lukukausimaksut ja koulutusviennin eettisyys

Huomionarvoinen keskustelunaihe, jolla ei ole tekemistä itse koulutusviennin kanssa, on lukukausimaksujen periminen opiskelijoilta. Lukukausimaksut on vain yksi osa kaikkea koulutusvientiin liittyvää keskustelua, mutta siihen ovat tarttuneet sekä puoluepolitiikkaa ajavat poliitikot ja opiskelijajärjestöt. Lukukausimaksut ovat sekä koulutusviennin että siihen liittyvän keskustelun pullonkaula. Tutkimuksessa käy ilmi, että käytännön koulutusvientitoiminnan tasolla lukukausimaksut ovat suurin este koulutusviennin tekemiselle kunnolla. Toisaalta taas lukukausimaksuihin kohdistuva vastustus on niin vahvaa, että se on jarruttanut koulutusvientiä rajoittavien lakiraamien muuttamista.

Eettiset kysymykset nousivat esiin myös Learning Bridge -seminaarissa Tampereella 5.9.2013. Seminaariin osallistui Pirkanmaan alueen oppilaitosten ja korkeakoulujen koulutusviennistä vastaavat tai kiinnostuneet toimijat. Seminaarissa koulutusviennin liiketoimintamallia esittelivät ammatillista perus- ja jatkokoulutusta tarjoava City&Guilds ja yliopistosta korkeakoulutusta tarjoava Kingston University. Isossa-Britanniassa on koulutusviennin lainmukaisuutta helpottamaan julkaistu ”International Partnership- A Legal Guide to the UK Universities”, joka käy kohta kohdalta läpi sopimusasioita. Vapaissa puheenvuoroissa otettiin kantaa koulutusviennin käsitteeseen, koulutusviennin eettisyyteen, yhteistyön puutteeseen ja Suomen maineeseen. Eri toimijoiden kesken oli selkeä yhteysymmärrys siitä, että koulutusvienti on tällä hetkellä ”nappikauppaa”, koska tutkintoja ei voi myydä. (Tutkijan muistiinpanot 2013)

Learning Bridge –koulutusvientitoimijoiden seminaarin puheenvuorot tukevat empiirisestä aineistosta esiin nostettuja teemoja, joiden mukaan koulutusviennissä ei päästä kunnolla eteenpäin ellei lukukausimaksuja voi periä EU- ja ETA -maiden ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta. Koulutusviennistä puhutaan, mutta todellisuudessa koulutusvientiä tapahtuu koulutusosaamisen viennin taholla. Toinen kantava esille nouseva teema on lukukausimaksujen eettisyys. Koulutusviennin toimijat ovat eri mieltä siitä onko oikein, että joku joutuu maksamaan koulutuksesta ja toinen ei. Tähän teemaan palataan uudestaan empiirissä osuudessa. (Tutkijan muistiinpanot 2013)

3.4 Koulutusvienti muissa maissa

Koulutusviennin suuria maita ovat Yhdysvallat, UK, Uusi-Seelanti ja Australia. Koulutusvienti on näissä maissa vakiintunut yhdeksi vientituotteeksi muiden joukossa.

3.4.1 Koulutusviennin suuret maat: Yhdysvallat, UK, ja Uusi-Seelanti

Australiassa tieto koulutusvientialan suuruudesta liikevaihdon suuruutena on ristiriitainen: Koulutusviennin osuuden Australian kokonaisviennistä väitetään olevan kolmanneksi suurin (Carrington ym. 2007, 561) kun taas toisen artikkelin mukaan koulutusvienti on ehkä kuudenneksi suurin vientiala (Birrell & Smith 2010, 12). Tämä antaa viitteitä siitä miten vaikeaa todellista koulutusviennin liikevaihdon suuruutta voi olla vaikea arvioida.

Gu esittää tutkimuksessaan, että valtionrajat ylittävä koulutus on saanut alkunsa 1980-luvulla. Transnational education on kaupallista, se vähentää koulutuksen kansallista suvereniteettia sekä koulutuksen julkista luonnetta. Transnational education asettaa haasteen voimassa olevalle kansalliselle koulutusjärjestelmälle. (Gu 2009)

3.4.2 Koulutusvienti pohjoismaissa: Ruotsi ja Tanska

Koulutusviennin edistämisen motiivina on ollut suurien hakijamäärien karsinta, koulutusjärjestelmän ja opetustarjonnan kustannusten kattaminen ja osallistuminen kansainvälisille koulutusmarkkinoilla poistamalla koulutusvientiä rajoittavat lainsäädännölliset esteet. Lukukausimaksuja on voinut ottaa vastaan EU ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta sekä tilauskoulutuksena järjestettävästä tutkintoon johtavasta koulutuksesta että yksittäisiltä opiskelijoilta vuodesta 2011 alkaen. Opiskelijamäärät romahtivat ensin huimasta noin 80 %, mutta opiskelijoiden määrä on kasvanut tasaisesti tämän jälkeen. Lisäksi vaihto-opiskelijoiden määrä on kasvanut, joten kokonaisuudessaan kansainvälisten opiskelijoiden määrä laski vain kolmasosan. Opiskelijarakenteen muutosta on tapahtunut selvästi. Kehitystä ovat tukemassa Svenska Institutet, Undervisning och högskolerådet sekä rahoittajaorganisaatio Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning. Vuositasolla UHR ohjaa noin 60 miljoonaa ruotsin kruunua korkeakoulujen hyväksi, jotta korkeakoulut voivat säilyttää lukukausimaksut alhaisempina. Lisäksi ruotsissa kehitysyhteistyövaroja käytetään kehitysmaista opiskelemaan tulevien opiskelijoiden apurahojen rahoittamiseen. Tästä kaikesta huolimatta Ruotsissa ei ole jul-

kilaututtua koulutusviennin Strategiaa, niin kuin Suomessa. (Koulutusviennin edistämisen selvitystyöryhmä 2013, 24–25)

Tanskalla on koulutusvientistrategia, joka hiottiin nykyiseen malliinsa 2013. Strategian päätavoitteet ovat, että opiskelijoiden liikkuvuus lisääntyy, tanskalaiset korkeakoulut vahvistavat asemansa kansainvälisinä oppimisympäristöinä ja, että opiskelijoiden kielitaito parane ja laajenee. Lukukausimaksuja Tanskassa on peritty EU/ETA-maiden ulkopuolelta tulevilta korkeakouluopiskelijoilta vuodesta 2006 lähtien. Lukukausimaksujen periminen on vaikuttanut opiskelijamäärin merkittävästi. Ensin EU/ETA-alueen ulkopuolisten hakijoiden ja aloittaneiden määrä romahti. Ajansaatossa se kasvoi uudelleen ja lopullinen lasku oli vain kolmanneksen. Kehitys on kuitenkin jatkunut. Myöhemmin EU/ETA-maista tulevien opiskelijoiden määrä kasvoi niin, että kokonaisuudessaan kansainvälisten opiskelijoiden määrä on kaksinkertaistunut. (Koulutusviennin edistämisen selvitystyöryhmä 2013, 25)

Kuten Ruotsissakin, Tanskassa apurahaohjelmilla katetaan lukukausimaksuja eli kansainväliset opiskelijat eivät todellisuudessa kaikki maksa lukukausimaksuja. Mielenkiintoinen erityispiirre on, että Tanska tekee erityisen näkyvää yhteistyötä Kiinan kanssa. Tanskalla on Kiinan tiedeakatemia (CAS) ja tiedeakatemia yliopiston (UCAS) kanssa yhteinen yliopistokeskus Pekingissä (The Sino-Danish Centre for Education and Research, SDC). Yliopistokeskuksessa on kahdeksan Tanskalaista yliopistoa. (Koulutusviennin edistämisen selvitystyöryhmä 2013, 25–26)

Sekä Ruotsi että Tanska perustelevat kansainvälisyyttä ja lukukausimaksujen käyttöönottoa kansainvälisyyden lisäämisellä ja opetuksen kulujen kattamisella.

3.5 Aikaisemmat tutkimukset

3.5.1 Koulutuspolitiikka suomessa

Koulutusvienti on suomalaisen koulutusaamisen vientiä eli kyseessä on uuden palveluliiketoiminnan kehittäminen ja liiketoiminnan tämän hetkisten esteiden poistaminen. Ensinnäkin olemassa oleva lainsäädäntö rajoittaa koulutusaamisen vientiä. Toiseksi alalta puuttuvat vakiintuneet käytännöt, joihin tukeutua. Suomen koulutuspoliittiset linjaukset

vaikuttavat koulutusosaamisen vientiin, joten niitä käsittelevät tutkimukset mainitaan myös.

Tutkimuksia koulutusviennistä on tehty vähän (Airola 2014, 11). Ammattikorkeakouluissa koulutusvientiohjelmia käsitteleviä opinnäytetöitä löytyy jonkin verran. Esimerkiksi Sini Jalonen (2013) teki tutkimuksen Vietnamiin suuntaavan koulutusvientihankkeen tiimoilta. Sami Lehto (2012) teki opinnäytetyönsä selvittämällä Tampereen ammattikorkeakoulun 21st Educators -opettajankoulutusohjelman mahdollisuuksia. Jarmo Tuunanen (2010) sekä Matti Roikonen ja Irina Starovoytova (2014) käsitelivät opinnäytetöissään venäjälle suuntaavan koulutusviennin mahdollisuuksia ja haasteita. Pro gradututkielmia aiheesta ovat tehneet muun muassa Lotta Turunen (2011) Turusen tutkielmassa koulutusvientiä tutkittiin kansainvälisen vuorovaikutuksen ilmiönä.

Airolan (2014, 42) on koonnut koulutusvientialaa eri toimijoiden näkökulmasta kuvaavan katsauksen. Katsauksessa käy ilmi, että vientitoiminta on suuntautunut 2014 vuoteen saakka pääasiassa Arabimaihin, Venäjälle, Vietnamiin ja Kiinaan (Hacklin, Kumlin, & Perlinen 2013).

Aikaisempia tutkimuksia käytetään tässä tutkimuksessa sekundääriaineistona, niiltä osin jossa on informaatiota koulutusviennin implementaation näkökulmasta.

3.5.2 Muut implementaatiotutkimukset

Kuuluisin ja implementaatiotutkimuksen saralla keskeisin tutkimus on Pressmanin ja Wildavskyn toteuttama implementaatiotutkimus. Heidän tutkimuksen seurauksena implementaatiotutkimuksesta kehkeytyi merkittävä oma tutkimushaara. (Younis 1990, 4; Vilkki 2009, 31) Pressman ja Wildavsky tutkivat, miksi politiikka, jonka tarkoitus oli synnyttää Oaklandin vähemmistöryhmille työpaikkoja, epäonnistui. Toimintapolitiikan laatijoilla ja toteuttajilla oli yhtäläinen näkemys politiikan tavoitteista, mutta päivittäiset implementaatiotoimenpiteissä epäonnistuttiin. Tämä tutkimus herätti tarpeen tutkia itse implementaatioprosessia; asioita joita tapahtuu ja asioita, jotka jäävät tapahtumatta. (Pressman & Wildavsky 1973)

Vilkki (2009) tutkii väitöskirjassaan miten maatalouden vesien suojelua on ohjattu Suomessa ja miten vesien suojelua ohjaavaa toimintapolitiikkaa on implementoitu. Lisäksi

Vilkki selvitti miten viljelijät itse ovat kokeneet vesiensuojelutoimenpiteet. Tutkimusaineisto on kerätty pitkällä aikavälillä 1993–2006, joten tutkimus perustuu pitkään tarkasteluperiodiin. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu uuden toimintatutkimuksen traditioon, joka käsittelee implementaatiota vuorovaikutteisena prosessina. Tuloksena Vilkki esittää, että vesiensuojeluprosessissa on edistytty, joskin haasteita on vielä edessä. Keskeisimmät havainnot implementaation näkökulmasta olivat, että viljelijät voivat osallistua päätöksentekoprosessiin. Tällöin heidät saadaan sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin.

4 Teoreettinen viitekehys

4.1 Toimintapolitiikan tutkimus

Toimintapolitiikka on vakiintunut käänös englanninkieliselle käsitteelle policy. Toimintapolitiikasta voidaan myös käyttää lyhyempää käsitettä politiikka (mon. politiikat). Poliitiikka-termiä ei pidä sekoittaa puoluepolitiikkaan, josta myös käytetään politiikka-käsitettä. Tässä tutkimuksessa politiikka -termillä viitataan aina toimintapolitiikkaan ja puoluepolitiikka on puolueiden ajamaa aatteellista puoluepolitiikkaa. Implementation -käsite tarkoittaa jalkauttamista tai toimeenpanemista. Esimerkiksi Vilkin (2009) implementaatiotutkimuksessa käytetään termiä toimeenpano ja toimeenpanna. Sekaannuksen välttämiseksi tässä tutkimuksessa on valittu käytettäväksi käsitettä implementaatio ja implementoida.

4.1.1 Miksi analysoida toimintapolitiikkaa?

Politiikkojen laatiminen kuuluu virkamieskoneistolle. Kaufman (Peters 2001, 4) totesi jo 1956, että virkamiehen tai viranhaltijan tulee olla vapaa poliittisista vaikutteista ja kyettävä palvelemaan mitä tahansa tämän päivän hallintoa. Virkamiehet suunnittelevat ja implementoivat toimintapolitiikkoja ja heidän tulee olla vapaita puoluepoliittisista aatteista. Heidän odotetaan tekevän päätöksiä suosimatta tiettyä puoluepoliittista kantaa. Virkamiehillä on erityisen vahva rooli toimintapolitiikkojen implementoinnissa. Erityisen selvästi tämä näkyy ruohonjuuritasolla yksittäisiä päätöksiä tehtäessä. Virkamiehillä on merkittävästi vaikutusvaltaa politiikan laadintavaiheessa. He pysyvät pidempään virassa

ja voivat vaikuttaa ajallisesti pidempään politiikkojen laatimiseen kuin poliitikot, jotka vaihtuvat. (Peters 2001, 4-6)

Julkisen toimintapolitiikan laatimisen ja toimeenpanon analysointi on tarpeen koska sen avulla voidaan selvittää mikä meni pieleen, jos tavoitteisiin ei päästä. Barrett ja Fudge (1981) tunnistavat kaksi teemaa, jotka kattavat epäonnistunutta toimintapolitiikkaa selittävät tekijät. Ensinnäkin päättäjien tiedollisten valmiuksien puute ja epärealistiset käsitykset valtion mahdollisuuksista vaikuttaa toimintapolitiikan keinoin asettavat haasteen tehokkaan toimintapolitiikan rakentamiselle. Toiseksi kritiikin kohteeksi on joutunut itse toimintapolitiikan rakentamisen ja implementaation prosessiosaaminen eli esimerkiksi puute virkamiesten taidoissa ja organisaatioiden valmiudessa tehdä yhteistyötä. (3-4) Seuraavaksi pohditaan implementoinnin problematiikkaa. Epäonnistuminen voi johtua siitä, että toimintapolitiikkaa ei saada jalkautettua niin kuin oli tarkoitettu tai jalkauttamisesta seuraa jotain muuta kuin mikä on tavoite. Lisäksi politiikan implementaatiosta saatava seurata uusia, odottamattomia ongelmia, joihin ei suunnitteluvaiheessa ole osattu varautua. (Barrett & Fudge 1981, 3-4)

Kritiikin kohteeksi joutuvat yleensä virkamiehet, jotka laativat vääränlaisen politiikan tai organisaatiot, joissa politiikan implementaatio viedään läpi epäonnistuneesti. Poliitiikan epäonnistumista on selitetty myös sillä, että valtion resurssit ovat riittämättömät. Lisäksi taloudellisen ja sosiaalisen järjestelmän monimutkaisuus aiheuttaa vinoumaa, jonka seurauksena tavoitteet eivät vastaa lopputuloksia. (Barrett & Fudge 1981, 3-4) Esimerkiksi Yhdysvalloissa 70-luvulla tehdyt linjaukset terveydenhuollossa (ks. esim. Pressman & Wildavsky 1973). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että politiikkojen laadinta ja jalkautamiseen liittyvät haasteet ovat moninaiset ja täten myös tutkimuskenttä on hajautunut. Tähän keskitytään seuraavassa kappaleessa.

4.1.2 Toimintapolitiikka-tutkimuksen kenttä

Toimintapolitiikan tutkimus voidaan jaotella kahteen tutkimussuuntaukseen Laswell:n (1970a) mukaan: tutkimukseen tiedosta, jonka valossa toimintapolitiikka laaditaan (policy analysis) ja tutkimukseen tiedosta, jota meillä on toimintapolitiikkaprosessista (analysis of the policy process). Edellä mainittu kattaa tiedon, jonka pohjalta politiikka on laadittu. Jälkimmäinen kattaa tiedon siitä, miten politiikka on laadittu ja implementoitu.

(Parsons 1995, 19–20) Tämä tutkimus voidaan liittää jälkimmäisenä mainittuun tutkimussuuntaukseen eli tutkimukseen siitä miten koulutusvientiä on pyritty edistämään toimintapolitiikan keinoin; miten koulutusviennin toimintapolitiikkaa on laadittu ja jalkautettu. Virtanen (2007, 13) toteaa, että policy analysis termille ei ole vakiintunutta suomenkielistä käsitettä, joten englanninkielisen termin käyttäminen on tarkoituksenmukaista tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa noudatetaan Virtasen tapaa, koska tutkija ei löytänyt suomenkielistä vakiintunutta käsitettä uudemmassa kirjallisuudesta.

Barrett ja Fudge (1981) havainnollistavat tutkimuskenttää karkeasti jakamalla sen kolmeen ulottuvuuteen, jotka ovat policy analysis, arviointitutkimus (evaluation studies) ja organisaatiotutkimus (organizational studies). Ensimmäinen ulottuvuus eli policy analysis kattaa politiikan sisällön ja siihen liittyvät päätöksenteon ja päätöksentekotavan ymmärtämisen ja selittäminen. Tähän kuuluvat myös metodologiset viitekehykset ja keinot ja mallit toimintapolitiikkaprosessin kehittämiseksi. Toinen ulottuvuus eli arviointitutkimus sisältää toimintapolitiikkaprosessin ja relevanssin arvioinnin tuloksien näkökulmasta. Sen avulla selvitetään saavutettiin toimintapolitiikalla numeeriset tavoitteet, tehokkuusluvut ja numeeriset indikaattorit. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi kustannus-hyöty-analyysia. Kolmas ulottuvuus eli organizational studies: poliittisten ja hallinnollisten organisaatioiden toiminta, johtamisjärjestelmien väliset rakenteet ja funktiot, sekä toiminta ja vuorovaikutus organisaatioiden sisällä, ja kuvaus siitä miten hallinnon toimintaa kehitetään tehokkaammaksi. Samalla kun tutkimusten painopiste on siirtynyt yleisten lainalaisuuksien ja numeerisen tiedon tuottamisesta yksittäisten politiikkojen tutkimukseen, on syntynyt tarve ottaa huomioon yksilön ja ryhmän toiminnan dynamiikka organisaatiossa sekä ympäristön, jossa ollaan. (Barrett & Fudge 1981, 6-7)

Toimintapolitiikan implementointia voidaan tutkia arviointitutkimuksen menetelmin. Seuraavaksi esitellään arvioinnin käsite Virtasen (2007) mukaan ja eritellään mitä arviointi tarkoittaa ja miten se eroaa implementaatiotutkimuksesta.

Julkisessa hallinnossa ja politiikassa arviointi tuli keskeiseksi osaksi julkista toimintaa 1990-luvulla. Tilintekovastuu ja julkisen toiminnan läpinäkyvyys ovat seurausta arvioinnin jalkautumisesta julkishallinnon jokapäiväiseen toimintaan. Arviointi on tutkijan työkalu. Sen avulla tutkija voi esimerkiksi selvittää miten hyvin kunnan hyvinvointipalvelut

palvelevat asiakkaitaan tai miten millaisella tasolla sosiaalityön vaikuttavuus kunnassa on. (Virtanen 2007, 13–16)

Virtanen (2007) esittelee Brownin ja Wildavskyn (1984) peruslähtökohdat hallinnon arvioinnille. Ensinnäkin arvioija selvittää milloin arviointia tehdään: ennen, jälkeen vai toiminnan aikana. Toiseksi, missä arviointia tehdään ja miten arviointi kohdistetaan. Tämä on lähinnä päätös siitä, millaista aineistoa tullaan keräämään ja keneltä aineisto kerätään. Neljänneksi, tutkijan on päätettävä mitä hän arvioi. Viidenneksi, tutkijan tulee selvittää, mitä erilaisia motiiveja arviointiin voi liittyä. Motiivit riippuvat usein siitä kenen näkökulmasta arviointia ollaan tekemässä. Virtanen painottaa, että arviointia ei pidä sekoittaa arvosteluun. Arviointi tuottaa havaintoja, kehittämissuosituksia ja johtopäätöksiä arvioitavana olevan kohteen vahvuuksista ja parantamisalueista. Erilaiset eettiset näkökulmat ovat läsnä arviointia tehtäessä. Tutkija, joka arvioi, on aina vallankäyttäjä, joka voi arvioinnin toteuttamalla vaikuttaa yhteiskunnalliseen toimintaan. Tästä syystä arviointi pitäisi aina toteuttaa sellaisen tahon toimesta, jolla on resurssit korkealaatuiseen ja hyvän tavan mukaiseen tutkimuksen tekoon. (Virtanen 2007, 25)

Vaikutukset ovat yksi arviointitutkimuksen keskeisistä käsitteistä. Vaikutukset voivat olla aiottuja tai ei-aiottuja. Lisäksi ne voivat olla hyödyllisiä tai kielteisiä. Aiotut vaikutukset voivat myös tuottaa nollavaikutuksia, eli ei vaikutuksia. Kausaalisten syy-seuraus -suhteiden todentaminen voi olla tutkijalle haastavaa. Arvioinnin kohteena olevan hallinnon ymmärtäminen auttaa tutkijaa ymmärtämään kausaalisuutta. Lisäksi luovan ajattelun kehittämisestä on apua tulosten arvioinnissa. (Virtanen 2007, 108–111)

Tutkijat tunnistavat kaksi toimintapolitiikan laadintasuuntausta: kyberneettinen suuntaus (Cybernetics approach) ja behavioraalinen suuntaus (behavioral approach). Kyberneettinen suuntaus käyttää systeemiteoriaa apuna hahmottamaan poliittista systeemiä. Lisäksi kyberneettinen ajattelutapa hyväksyy behavioraalisen suuntauksen teorian. Eri suuntauksista voidaan johtaa kolme toimintapolitiikan prosessin elementtiä, jotka ovat:

1. Ympäristö, johon politiikalla pyritään vaikuttamaan
2. Poliittinen ympäristö, jonka raameissa päätöksiä tehdään
3. Organisaatiot, jotka tulkitsevat ja toteuttavat politiikkaa

(Barrett & Fudge 1981, 7–8)

Tutkijan haaste on ensinnäkin edellä mainittujen kolmen systeemin interaktion ymmärtäminen ja syy-seuraus -suhteiden selvittäminen. Jokainen systeemi on itsellään dynaaminen ja alati muuttuva. Interaktio muuttuu ajan myötä, joten se, mikä vaikuttaa mihinkin tiettyä aikana muuttuu. Toiseksi, selitys ja kuvaus ovat kaksi eri asiaa. On vaikea selittää ilmiötä, jonka syy-seuraus -suhteet muuttuvat. Sitäkin vaikeampaa on kuvata tätä todellisuutta. Kolmanneksi, koska tutkija oma näkökulma ja sijainti systeemissä vaikuttavat siihen, mitä hän havainnoi, on pluralistinen näkemys edellytys politiikkaprosessin kokonaiskuvan saamiseksi. Erityisesti, jos ilmiö on minimutkainen, eri suunnista tarkasteltuna saadaan parempi kokonaisnäkemys. (Barrett & Fudge 1981, 8)

Neljänneksi, päätökset ovat politiikkaprosessi tuotoksia. Päätöksien oletetaan muuttuvan toiminnaksi välittömästi päätöksen teon jälkeen. Implementaatiokuilulla kuvataan ilmiötä, jossa toimintapolitiikan laadinnan ja implementoinnin välillä tapahtuu katkos. Toimintapolitiikka ei jalkaudu itsestään, vaan sen jalkauttamiseen tarvitaan organisaatio, jonka sisällä rakenteet ja toimijat vaikuttavat politiikan jalkauttamiseen. Täten implementaatio on kommunikaation, kommunikaatiokanavien ja johtamisjärjestelmän myötävaikutuksesta syntyvä tuotos. (Barrett & Fudge 1981, 8–9)

4.2 Mikä on toimintapolitiikka

Tässä tutkimuksessa käytetään termejä politiikka, politiikat ja toimintapolitiikka. Näillä termeillä viitataan samaan asiaan, mutta lyhyttä muotoa politiikka käytetään lukemisen helpottamiseksi. Toimintapolitiikan prosessin elementit ovat:

1. ympäristö, jossa ongelmat syntyvät ja johon politiikan keinoin pyritään vaikuttamaan
2. Poliittinen systeemi, jossa politiikoista päätetään
3. Organisaatiosysteemi, joka tulkitsee toimintapolitiikkoja ja panee sen täytäntöön

Haaste on ymmärtää miten nämä kolmen systeemin toimivat ja vaikuttavat toisiinsa. Jokainen systeemi on dynaaminen, joten vuorovaikutus muuttuu ajan saatossa. Lisäksi oma position systeemissä vaikuttaa siihen, mitä tutkija havainnoi. (Barrett & Fudge 1981, 8)

Toimintapolitiikka ja sen implementaatio käsitellään tutkimuksissa usein erillään. Tämä on harhaanjohtavaa, sillä käytännössä näitä kahta ei voi erottaa toisistaan. Tutkimuksen kannalta tärkeä kysymys on: Milloin toimintapolitiikan laatiminen loppuu ja implementaatio alkaa? Vastauksia kysymykseen on monta. Ensinnäkin vastaus riippuu siitä, kenen näkökulmasta toimintapolitiikka-prosessia lähestyy. Virkaportaikon yläpäässä laadittu linjaus on toimintapolitiikkaa ja kaikki mitä tapahtuu sen siirryttyä hierarkiassa alemmille yksiköille, on implementaatiota. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi linjaus koulutusviennin edistämisestä on politiikka ja sen jälkeen laadittu poikkeus lakiin tutkintoon johtavan opiskelun maksuttomuudesta (lukukausimaksukokeilu) on implementaatiota.

Kuitenkin hierarkian keskivaiheilla joudutaan ehkä säätämään uusia käytäntöjä, jotka ovat osa politiikkaa. Jopa yksittäiset tehtävämääräykset voidaan laskea kuuluvan politiikkaan. Esimerkiksi lukukausimaksukokeilusta seurasi korkeakoulujen sisäisen toimintapolitiikan muutos. Pelkkä lakimuutos ei muuta korkeakoulun opintoja maksullisiksi, vaan koulut saivat siihen mahdollisuuden erityisehdoin. Valinta on oppilaitoksen; tarjota maksullista koulutusta tai olla tarjoamatta. Implementaation tutkimuksessa onkin hyvä ensin selvittää politiikan muotoutumisen vaiheet, ketä politiikkaa on ollut laatimassa eri vaiheissa ja millaisia rooleja ja motiiveja politiikan laatimiseen on liittynyt. Täten voidaan vertailla alkuperäistä politiikkatavoitteita ja mitä on todellisuudessa implementoitu. Toisin sanoen, onko politiikan implementoinnista seurannut se, että alkuperäisiin tavoitteisiin on päästy. (Barrett & Fudge 1981, 11)

Pressman ja Wildavsky (1973) esittävät, että toimintapolitiikka voi tarkoittaa useaa eri asiaa. Ensinnäkin toimintapolitiikka voi tarkoittaa julkilausuttua aikomusta. Tästä esimerkkinä tutkijoiden oma implementaatiotutkimus, jossa politiikka määritellään vähemmistöryhmiin kuuluvien asukkaiden työllisyyden lisäämiseksi. Tämän toimintapolitiikan avulla lausutaan julki yleisiä toimintapolitiikan tavoitteita, eikä oteta kantaa keinoihin, joilla tavoitteita pyritään saavuttamaan. Toiseksi toimintapolitiikka voi tarkoittaa selkeää toimintaa. Esimerkkinä tutkijat mainitsevat, että toimintapolitiikka voi olla aikomus palkata henkilöitä, jotka kuuluvat vähemmistöryhmään. Nämä toimintapolitiikan määritelmät sulkevat implementaation ulkopuolelle, mikä ei ole tarkoituksenmukaista, kun tutkitaan koko toimintapolitiikkaprosessia laatimishetkestä implementointiin. Implementointi

tulee määritellä niin, että tunnistetaan piste, josta implementaation voidaan katsoa alkaneeksi. Lisäksi sillä tulee olla päätepiste, jotta tiedetään, mihin vertaamalla voidaan arvioida onnistuttiinko vai epäonnistuttiinko implementoinnissa. (Pressman & Wildavsky 1973, xxi-xxii)

Edellä mainitut asiat voidaan merkitä hypoteesin muotoon, kun määritellään lähtötilanne ja halutut seuraukset. Jos X toteutetaan aikana t_1 , niin seuraa Y aikana t_2 , jos *initial conditions are met*. Hypoteesin toteutumisen ehtona on, että *initial conditions are met*. *Initial conditions* ovat esimerkiksi tarvittavan lainsäädännön muuttaminen, rahoituksen varmistaminen ja sopimusten tekeminen mukana olevien toimijoiden kanssa. Tutkija korostavat, että ohjelma ja politiikka on erotettava toisistaan, jotta ymmärretään lähtötilanteen (*initial conditions*) merkitys. Ohjelma on valtion aloitteelliset toimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjelma on olemassa, kun ehdot eli hypoteesin ”jos”-lauseke toteutuu. Tämän jälkeen voidaan puhua implementaatiosta. Implementaatio on tavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseksi tehtyjen toimien välinen interaktio. Ohjelma voidaan käsittää systeeminä, jossa jokainen osa on riippuvainen toisesta. Implementoinnin määrittelemisen haaste liittyy aikajänteeseen ja tapahtumaketjuihin, jotka hämärtävät alkuperäisiä tavoitteita ja täten niiden saavuttamista. Mitä pidemmästä tapahtumaketjusta on kyse, toisin sanoen, mitä pidemmällä implementointiprosessissa ollaan sitä monimutkaisemmaksi implementaatio käy. (Pressman & Wildavsky 1973, xxii-xxiv)

Erityisesti julkisella sektorilla politiikkojen tekijät ja kohteet, joihin politiikoilla pyritään vaikuttamaan, eivät ole suoraan hierarkkisessa suhteessa. Politiikoilla pyritään vaikuttamaan yksityisten toimijoiden, kuten yritysten tai yksittäisten kansalaisten, intresseihin. Julkisen politiikan implementointi tapahtuu siis usein taholla, jolla on autonomia ja omat intressit, mikä vaikuttaa siihen miten politiikka tulkitaan ja miten se implementoidaan. Näistä seikoista johtuen Barrett ja Fudge (1981, 12) korostavat, että politiikkoja pitäisi tutkia kahdelta suunnalta: ensinnäkin tulee pyrkiä selvittämään mitä politiikka on paperilla, kirjallisessa muodossa. Toiseksi, pitää selvittää mitä todellisuudessa tapahtuu politiikan myötä eli mitä konkreettisia askelia politiikan implementoinniksi on otettu ja miksi. Tiivistetysti: politiikkaa ja implementointia tutkittaessa on selvittettävä mitä, miten ja miksi.

Implementointia tutkittaessa voidaan erottaa kaksi lähestymistapaa: prosessikeskeinen ja toimintakeskeinen lähestymistapa. Näiden kahden lähestymistavan ero on se, että prosessikeskeinen lähestymistapa pyrkii vaikuttamaan politiikan keinoin asiaan. Toimintakeskeinen lähestymistapa sen sijaan kuvaa kuinka politiikkaa toteuttavat joutuvat toimimaan politiikan vaatimalla tavalla. Keskeisiä implementaatioon kohdistettavia kysymyksiä ovat: Kuka tekee mitään, kenellä implementaatioprosessissa on valta, ja mitkä ovat implementaatioon osallistuvien organisaatioiden väliset suhteet. (Barrett & Fudge 1981, 12-13) Tämä tutkimus on prosessikeskeinen, koska tutkitaan mitä on implementoitu.

Seuraavaksi tarkastellaan politiikan ja implementaation välistä suhdetta. Toimintapolitiikkaan liittyy aina implementaatio. Barrett ja Fudge (1981, 4) esittävät, että politiikka ja implementaatio tulisi hahmottaa prosessina, johon kuuluu jatkuvaa interaktiota ja neuvottelua toimeenpanevan tahon ja operatiivisista toimista vastaavan tahon kesken. Sen sijaan että implementaatiota tarkasteltaisiin politiikan muuttumisena yksittäisiksi tehtäviksi. Tämä näkökulma painottaa politiikan jalkauttamisen aikajännettä ja osapuolten kommunikaatiota. Myös Lindblom toteaa, että lineaarisesti etenevä prosessikaavio ei edusta todellisuutta, vaan toimintapolitiikan analyysi on jatkuva prosessi. Lisäksi hän korostaa, että toimintapolitiikkaa analysoitaessa tulisi ottaa huomioon vaalit, byrokratiakoneisto, puolueet, poliitikot, sidosryhmät sekä tutkimuksen tekoa rajoittavat tekijät, jotka ohjaavat politiikkaprosessin kehitystä. (Parsons 1995, 20–21)

4.3 Toimintapolitiikan Implementointi

Implementaatiotutkimuksen (implementation analysis) pioneereja ovat Pressman ja Wildavsky. Heidän tutkimuksensa ansiosta implementaatiotutkimuksesta kehkeytyi merkittävä tutkimushaara. (Younis 1990, 4; Vilkki 2009, 31) Pressman ja Wildavsky tutkivat miksi politiikka, jonka tarkoitus oli synnyttää Oaklandin vähemmistöryhmille työpaikkoja, epäonnistui. He toteavat, että: *“Implementation, to us, means just what Webster and Roget say it does: to carry out, accomplish, fulfill, produce, complete. But what is it that is being implemented? A policy naturally.”* (Pressman & Wildavsky 1973, xxi)

Pressmann ja Wildavsky (1973) tarkentavat, että implementaatioprosessin etenemistä tulee tarkastella pienten muutosten avulla, ei odottamalla suuria dramaattisia tapahtumia.

He perustelevat argumenttiaan toteamalla, että: *“If one is always looking for unusual circumstances and dramatic events, he cannot appreciate how difficult it is to make the ordinary happen.”* (Pressman & Wildavsky 1973, xx) Tutkijoiden argumentin perusteella voidaan todeta, että implementaatio ei tapahdu hetkessä rytinällä, vaan pienten osittaisten muutosten ja välivaiheiden kautta. Jos organisaatiossa odotetaan suuria dramaattisia muutoksia tapahtuvaksi, jää havaitsematta jokapäiväisten, pienten implementaatioprosessia edistävien muutosten tärkeys. Pienet osat, joista suuri muutos koostuu, jäävät täten helposti tunnistamatta Tästä johtuu, että muutosta ei saada lainkaan aikaan tai se on äärimmäisen hidasta.

Tämä lainaus kiteyttää Oaklandin tapahtumat. Kaikki keskeiset osapuolet olivat yhtä mieltä tavoitteista ja projektin rahoitus oli kunnossa. Tästä huolimatta tavoitteisiin ei päästy; vähemmistöryhmien jäsenet eivät työllistyneet. Syy epäonnistumiseen oli, että politiikka laadittiin ottamatta huomioon implementaatioon liittyviä seikkoja. Vaikka suuret linjaukset ja politiikan implementoinnin edellytykset vaikuttivat selkeiltä, päivittäiset implementaation onnistumisen kannalta välttämättömien rutiinitoimien epäonnistuminen, kuten päätöksenteon viivästymiset lukuisien lupahakemusten vuoksi, johtivat pitkiin viivästyksiin. Tutkijat korostavat, että implementaatioon liittyvät haasteet tulee ottaa huomioon jo politiikan suunnitteluvaiheessa. He toteavat, että *“implementation must not be conceived as a process that takes place after, and independent of, the design of policy”*. (Pressman & Wildavsky 1973, xx, 143)

Implementaatio on erillinen, monivaiheinen prosessi, joka tapahtuu itsenäisesti politiikan laatimisen jälkeen. Politiikka laaditaan, jonka jälkeen politiikka muutetaan suunnitelmasta todellisuudeksi implementoimalla. Pressman ja Wildavsky (1973) esittelevät tutkimuksessaan käsitteeseen lähtötekijät (starting conditions). Alkutilanteessa asiat ovat tietyllä tavalla ja nämä alkutilanteen tekijät pitää tunnistaa, koska niistä lähdetään liikkeelle.

Barrett ja Fudge (1981, 12) politiikkakeskeisessä lähestymistavassa toimintapolitiikka on alkupiste, katalyytti, josta kaikki muu seuraa. Implementaatio on askel askeleelta etenevä prosessi, joka muuttaa politiikan aikeesta toiminnaksi. Tätä lähestymistapaa voidaan myös kutsua politiikan laatijan näkökulmaksi (policy makers perspective), koska se kuvaa mitä politiikan laatijat yrittävät saada aikaan politiikkojen avulla. Tälle lähestymistä-

valle on tyypillistä politiikkaprosessin hierarkkinen eteneminen ylhäältä alas (ks. myös Younis 1990, 5) tai ytimeistä periferiaan. Siirtymäprosessin aikana politiikka muuttuu yleisestä linjauksesta pienemmiksi toimintaohjeiksi. Vastakohtana tälle on politiikan syntyminen ruohonjuuritasolla, vastareaktiona johonkin ympäristön muutokseen tai innovaatioon. Toimintakeskeinen lähestymistapa (action centered approach) keskittyy kuvaamaan reaktioita. Toimeenpanotutkimuksen traditiot jaetaan kolmeen kategoriaan:

1. Ylhäältä alas ohjautuva
2. Alhaalta ylös ohjautuva
3. Uusi toimeenpanotutkimus (yhdistää ylhäältä alas ja alhaalta ylös ohjautuvan lähestymistapa)

(Younis 1990, 5; Vilkki 2009, 29)

Barrett ja Fudge (1981) esittävät, että politiikan implementointi on riippuvainen neljästä asiasta. Ensinnäkin, politiikan laatijan pitää tietää mitä ollaan tekemässä. Toiseksi, politiikan laatijoilla pitää olla tarvittavat resurssit käytettävissä. Kolmanneksi, politiikan laatijoilla täytyy olla kyky ottaa tarvittavat resurssit haltuun ja kontrolloida niitä halutun lopputuloksen aikaansaamiseksi. Neljänneksi, jos joku muu on mukana toteuttamassa implementaatiota, esimerkiksi alihankkija, politiikan laatijoilla on oltava tarvittavat kommunikaatiotaidot, jotta he voivat välittää viestin siitä, mitä pitää tehdä ja miten. (Barrett & Fudge 1981, 13)

Sabatier ja Mazmanian (Barrett & Fudge 1981, 18–19) mukaan implementaation onnistuminen edellyttää, että nämä viisi ehtoa täytyvät:

1. Ohjelma perustuu hyväksi havaittuun teoriaan (sound theory) eli soveltuu kohde-ryhmän käyttäytymiseen vaikuttamiseen
2. Implementaatioprosessin läpiviemistä varten laaditut ohjeet ovat selkeäsanaisia, eivätkä ne ole tulkinnanvaraisia. Ohjeiden tulee olla niin hyvin laadittuja ja selkeitä, että väärinymmärryksiä syntyy mahdollisimman vähän.
3. Organisaatioiden johtajilla on oltava merkittävät johtamistaidot, yhteistyökumppanit ja vaikuttamiskanavat. Johtajien on oltava sitoutuneita tavoitteisiin.

4. Poliitiikan implementoinnin näkökulmasta tärkeät avainhenkilöt (esim. politiikan laatijat ja/tai toimeenpanijat) tukevat aktiivisesti politiikan toteuttamista prosessin alusta loppuun.
5. Muut ristiriitaiset politiikat tai muutokset keskeisissä sosioekonomisissa käytänteissä eivät saa vaikuttaa toimintapolitiikan laatijoihin. Ristiriitaiset tai muuten toimintaympäristöön vaikuttavat tekijät eivät saa heikentää toimintapolitiikkaa tukevien tahojen panostusta.

(Barrett & Fudge 1981, 18–19)

Barrett ja Fudge (1981) kritisoivat edellä mainittua listaa, koska ensinnäkin puoluepolitiikka tulee toimintapolitiikan laadinnan sekaan. Toiseksi, listan vaatimukset kuvaavat täydellistä tilannetta, joka harvoin edustaa todellisuutta. He myöntävät kuitenkin, että jotain teoriaan pohjautuvaa on oltava taustalla, jotta organisaatiossa saadaan asioita eteenpäin. (Barrett ja Fudge 1981, 18–19)

Pollitt (2008) on tutkinut politiikan implementointiin liittyvää aikajännettä ja ajan vaikutusta implementointiin. Hän korostaa menneisyyden merkitystä ja toteaa, että jotkut asiat ottavat aikaa, eikä niitä voi hätiköidä, vaikka tänä päivänä voidaan siirtää tietoa nopeasti. Menneisyys ilmenee monissa aikaisemmissa implementaatiotutkimuksissa ulottuvuutena, joka vaikuttaa negatiivisesti toimintapolitiikan implementointiin. Menneisyys on ongelma, ei resurssi, josta voisi ammentaa viisauksia tähän päivään. Johtamiskirjallisuudessa menneisyyteen liitetään käsitteet vasarinta, byrokratia ja vanhanaikaiset ajattelumallit, jotka hidastavat kehitystä. Pollitt:n argumentti on, että menneisyys tulisi nostaa esiin tutkimuskirjallisuudessa, koska sillä on suuri merkitys nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. (Pollitt 2008, 9-29)

Pollitt (2008) esittää seitsemän perustelua miksi aikaulottuvuus on tärkeä toimintapolitiikan implementaation näkökulmasta.

1. Kulttuurin muutos kestää aina kauan. Syvään juurtuneet ajatusmallit ja normit eivät muutu hetkessä. Uuden kulttuurin juurruttaminen vie aikaa.
2. Uuden organisaatorakenteen luominen vaatii aikaa. Valtion hallinto ja virastot ovat byrokraattisine toimenpiteineen hitaita muuttumaan. Vaaditaan aikaa, jotta

uusi rakenne toimii yhtä tehokkaasti kuin edellinen. Tehokkuutta menetetään hetkellisesti, kun uusia käytänteitä opetellaan.

3. Henkilökunnan kouluttaminen vaatii aikaa. Ammatillinen koulutus voi kestää ammattikunnasta riippuen jopa useamman vuoden.
4. Uusien poliittisten koalitioiden muodostaminen asioiden hoitamiseksi vaatii aikaa ja kypsyttelyä. Uuden politiikan laatiminen ja implementointi vaatii yhteisymmärryksen keskeisten päättäjien kesken. Tämän yhteisymmärryksen saavuttaminen voi viedä vuosikymmeniä.
5. Tiettyjen high-tech -ohjelmien, systeemien ja projektien läpivienti vie pitkän aikaa. juurruttaneet jalansijaa kouluissa ja niitä on myyty ulkomaille.
6. Olemassa olevien lakien, kansainvälisten sopimusten ja normiston noudattaminen edellyttää tutkimista ja neuvottelua. Tämä prosessi vie aikaa.
7. Lainsäätäminen on aikaa vievä prosessi. Monissa maissa, kuten Suomessa, lakimuutosten läpivienti on vaikeaa, elleivät kaikki ole yhtä mieltä lakimuutoksesta. Lakimuutos voi kestää useamman vuoden.

(Pollitt 2008, 16–19)

Tarkastelemalla Taulukko 1 selviää koulutusvientipolitiikan ja ajan yhteys. Koulutusvienti on uusi toimiala, jolla ei vielä ole vakiintuneita käytänteitä. Koulutusvientiä rajoittavan lain opetuksen maksuttomuudesta muuttaminen voi olla pitkä prosessi. Lukukausi- maksuista on käyty eduskunnassa keskustelua jo lähes 10 vuotta. Muutos tapahtuu erittäin hitaasti.

Tulevaisuusorientaatio	Muutoksen tyyppi	Esimerkit	Menneisyys orientaatio
Erittäin pitkä (20 vuotta)	Radikaali/ Laaja/ visionaarinen	Ilmastonmuutos Eläkejärjestelmä	Erittäin pitkä kausi (menneisyyden teknologiat, siviilisaatiot)
Pitkä (3-20 vuotta)	Politiikka/ Strateginen	Muutos Perustuslakiin; Uusi nopea junarata/raitiovaunu/ ydinsukellusvene ohjelma	Pitkä kausi (menneisyys ja nykyisyys rinnakkain)
Lyhyt (1-3 vuotta)	Inkrementtaali	Parannetaan olemassa olevia ohjelmia;	Keskipitkä kausi (opit keskeisistä

		Korotetaan ympäristöstandardeja, Rakennetaan parempia kouluja	ohjelmista 5-20 ajalta täällä ja muualla)
Erittäin lyhyt (päiviä, viikkoja, kuukausia)	Taktinen	Yhteiskunnan toimintaan vaikuttavien muutosten hallinta; Veturinkuljettajien lakko	Lähihistoria (toimitaan lyhyen aikavälin tavoitteiden valossa, mutta muistetaan pitkän aikavälin tavoitteet)

Taulukko 1. Tehokkaan muutoksen johtamisen aikahorisontit (sovellettu Pollitt 2008, 174)

4.3.1 Implementaatio neuvotteluprosessina

Tärkein lähtökohta toimintapolitiikan implementoinnin onnistumisen tai epäonnistumisen näkökulmasta on toimintapolitiikan kontrollointi ja kyky varmistaa että politiikkaa noudatetaan ja toteutetaan käytännössä. Tähän vaikuttavat esimerkiksi organisaatioiden väliset ja organisaatioiden sisällä johtojänne, toimeenpanevien organisaatioiden valinta ja toimeenpanevan organisaation vaikutusvalta suhteessa toiseen organisaatioon. Organisaation vaikutusvaltaan vaikuttaa olemassa olevat resurssit, legitimizeetti, ja auktoriteetti. Organisaatioiden välinen vuorovaikutus sekä organisaatioiden arvomaailma vaikuttavat siihen miten toimintapolitiikkaa saadaan implementoitua. Jos toimintapolitiikkaa ajavan tahon arvomaailma poikkeaa implementation kohteena olevan organisaatioiden arvoista, voi implementaatio epäonnistua. (Barrett & Fudge 1981, 20–21)

Jos täydellinen kontrolli resursseista puuttuu, implementoiva organisaatio saattaa joutua tyytymään kompromisseihin toimintapolitiikan toimeenpanemiseksi. (Barrett & Fudge 1981, 21) Koulutusvientipolitiikan implementoinnin yhteydessä hyvä esimerkki on lakimuutokset, joita yksittäiset organisaatiot eivät voi tehdä. Opetusministeriö ei voi muuttaa lakia koulutuksen maksuttomuudesta, mutta heillä oli valtaa lanseerata lukukausimaksukokeilu. Tämä oli kompromissi, jonka vaikuttavuus selviää vasta kun kokeilu on päättynyt.

Neuvotteluprosessin onnistuminen riippuu siitä, mitä implementaatiolla halutaan saavuttaa. Jos implementaatio määritellään niin, että se on toimintapolitiikan jalkauttamista sellaisenaan, kompromissi kuten lukukausimaksukokeilu tarkoittaa implementoinnin epäonnistumista. Jos taas implementation tavoite on saada jonkinlainen muutos aikaan, kompromissi on osittainen saavutus. Sen kustannuksella hyväksytään se, että kaikkia toimintapolitiikan määrittelemiä tavoitteita ei saada implementoitua niin kuin alun perin on suunniteltu. Tällöin toimintapolitiikan painopiste siirtyy varsinaisista tavoitteista organisaatioiden väliseen vuorovaikutukseen, neuvotteluprosessiin ja valtasuhteeseen, jonka myötä syntyy yhteisesti hyväksytty ratkaisu. (Barrett & Fudge 1981, 21)

4.3.2 Implementaatio: action and response

Implementaation action and response -malli selittää miten ja miksi implementaatio käytännössä tapahtuu. Ensin on selvitettävä ryhmät, jotka ovat mukana toiminnassa, organisaatiot joissa ryhmät toimivat ja tekijät jotka vaikuttavat heidän toimintaan. On otettava huomioon toimijat kokonaisuutena, ei pelkästään yksittäisien toimijoiden roolien näkökulmasta vaan koko organisaation. Painopiste siirretään implementoitavasta toimintapolitiikasta organisaatioon tai organisaation osaan; mitä organisaation sisällä tapahtuu, kuka tekee ja miksi. (Barrett & Fudge 1981, 26)

Neljän kysymyksen lista auttaa hahmottamaan, miksi eri organisaatiot reagoivat eri tavalla samaan toimintapolitiikkaan.

1. Miksi samanlaiset organisaatiot vastaanottavat saman politiikan eri tavalla?
2. Miksi jotkut organisaatiot pystyvät innovatiivisiin ratkaisuihin ja toiset eivät?
3. Miksi organisaatioiden prioriteetit suhteessa jokapäiväisiin operationaalisiin asioihin vaihtelevat?
4. Miksi jotkut organisaatiot onnistuvat sisäisessä hallinnossa ja toiset eivät?

Vastaukset kysymyksiin löytää kurkistamalla sisään organisaatioihin. Tärkeät seikat toiminnan onnistumisen ja toimintapolitiikan implementoinnin kannalta ovat toimijoiden käsitys toiminnan laajuudesta, käsitys toiminnan tarpeellisuudesta ja motivaation tehdä töitä politiikan implementoinnin eteen. (Barrett & Fudge 1981, 26–28)

4.4 Toimintapolitiikan laatijat ja toimeenpanijat

Ministeriöt ovat nykyisessä valtionhallinnossa toimeenpanijoita, toimintapolitiikan katalyyttejä. Yhteiskunnan kehitykseen laajasti vaikuttavat toimenpiteet suunnitellaan ja pannaan toimeen ministeriöiden toimesta. Näin ollen ministeriöillä on paljon valtaa. Suomen kansan ikärakenteen muutos aiheuttaa paineita sekä talouskasvuun että julkisiin menoihin. Vahva suomalainen osaaminen on yksi ratkaisu talouden vahvistamiseksi. Sekä julkisen- että yksityisen sektorin on kyettävä muuttamaan osaaminen tuottavuudeksi.

(Temmes 1997, 11-16) Temmes (1997) toteaa, että *“mikään ei kuitenkaan ole niin vaikeaa, kuin saada hallinnossa hyvät ajatukset muuttumaan todellisiksi, konkreettisiksi toimenpiteiksi.”* Hän esittää, että hallituksen vaihtuva poliittinen rakenne tekee muutostöiden läpiviennistä haastavaa. Hallituksen päätökset kuvastavat hallituksen poliittista rakennetta. Poliittinen rakenne riippuu siitä, ketä kansa milloinkin äänestää. Äänestäjien valintaan taas vaikuttavat monet eri tekijät. (Temmes 1997, 16–19)

1980- ja 1990-luvulla Suomessa siirryttiin sektoroituneeseen ministeriöhallintojärjestelmään. Tämä tarkoittaa, että kullakin ministeriöllä on vahva asema hallinnonalansa johtajana. Sektoroitunut toimintatapa ei vastaa riittävän hyvin nykyisen globaalin ympäristön haasteisiin. Uusia asioita ei voida määrittää vain yhden ministeriön vastuuksi, koska asiat ovat monimutkaisia ja vaativat usean hallinnonala huomiota. Poikkihallinnollinen koordinaatio on heikkoa sektoroituneessa hallinnossa. (Temmes 1997, 22) Koulutusviennissä on kyse uuden toimialan synnyttämisestä, jota kuitenkin rajoittavat koulutusta säätelevät lait. Se kuuluu keskeisesti sekä työ- ja elinkeinoministeriölle sekä opetus- ja kulttuuriministeriölle. Kansainvälisen näkyvyyden ja yhteistyön kautta myös ulkoministeriöllä on keskeinen rooli koulutusviennin edistämisessä. Nämä ministeriöt ovat julkaisseet omia erillisiä toimintasuunnitelmia (YKE-linjaus TEM, Koulutusviennin edistämisen toimintasuunnitelma OKM, Teak Finland Strategian UM). Kaikki kolme ministeriötä ovat läsnä yhteisessä Future Learning Finland -projektissa 2010–2014 (Finpro 2014). FLF kuitenkin jatkuu toistaiseksi eikä pääty vuonna 2014 (Nuutinen 2014).

Valtion virkamiesten tehtävä on valmistella päätöksiä ja laittaa ne täytäntöön (Temmes 2006, 23). Opetusministerin kanta vaikuttaa vahvasti siihen, miten yksittäinen asia otetaan työn alle opetusministeriössä. Opetusministerit Henna Virkkunen kertoi kantansa

koulutusviennistä julkisesti 2009 Kansan Uutiset Verkkolehdestä (2009). Hänen mukaan koulutusviennin alalla on paljon potentiaalia ja täten Suomen kansainvälisesti vahva koulutusosaamisen maine on hyödynnettävä kaupallisesti. Virkkunen totesi samassa haastattelussa, että Suomen hyvä maine johtuu PISA-tuloksista. Lopuksi hän painottaa, että opintoja ei tulisi tarjota ilmaiseksi. Virkkunen paljasti jo tuolloin, että eri sidosryhmät ovat valmistelemassa kansallista koulutusvientistrategiaa. (Kansan Uutiset Verkkolehti 2009) Kansanedustajat voivat ajaa lakiesityksiä ja esittää muutoksia toimintapolitiikkaan. Esimerkiksi kansanedustaja Arto Satonen on tehnyt merkittävää työtä koulutusviennin edistämiseksi ajamalla eteenpäin muutosta lukukausimaksujen vapauttamiseksi (ks. Lakiesitykset 2009 ja 2012, puheenvuorot eduskunnassa).

Temmes (2006) muistuttaa, että virkamiesten valmistelemien päätösten sisältö on virkamiehen asiantuntemuksen pohjalta laadittu ja täten virkamiehen asiantuntemuksen varassa. Virkamiehen tärkeitä työtehtäviä ovat lainvalmistelu, talousarvion laadinta ja nimitysten tekemien. Näiden lisäksi virkamiehet osallistuvat EU-asioiden hoitoon. (Temmes 2006)

Future Learning Finland yhdistää kolme ministeriötä: opetus- ja kulttuuriministeriö, ulkoasiain ministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö. Nämä kolmen ministeriötä vaikuttavat koulutusosaamisen viennin kentällä. OKM vastaa tuotteesta eli, että meillä on koulutusta, jota myydä. Ulkoasianministeriö tekee tärkeää markkinointityötä käymällä koulutusvierailuilla ja matkustamalla potentiaalisille markkinapaikoille. (Finpro 2014) Carita Prokki toteaa, että opetusministerin tuki on erittäin tärkeää, koska monessa maassa koulutuskaupat hoidetaan ministeriön kautta (Prokki 2014). Työ ja elinkeinoministeriö muun muassa rahoittaa uusia koulutusvientihankkeita ja vastaa yritysten kansainvälistymisestä ja viennin edistämisestä (YKE-linjaus 2011)

5 Tutkimusasetelma ja tutkimusmenetelmät

5.1 Tutkimusmetodi

Tutkijan rooli tutkimuksessa on merkittävä, sillä tutkijan kokemukset koulutusviennin parissa ovat vaikuttaneet sekä tutkimusmenetelmään että aineiston valintaan. Aineisto koostuu laeista ja asetuksista, teemahaastatteluista, ja sekundääriaineistosta, joka sisältää koulutusviennin asiantuntijoiden asiakirjoja ja raportteja. Tutkija piti päiväkirjaa koko tutkimusprosessin ajan ja nämä muistiinpanot ovat osa tutkimusaineistoa. Tutkimuksia koulutusviennistä on tehty Suomessa vain muutama. Tämän vuoksi aineistoa on koottu eri lähteistä yhdistelemällä eri toimijoiden näkökulmia. Etenkin sekundääriaineiston koostamista ohjasi vahvasti tutkimusprosessin aikana informanttien esille nostamat näkökulmat ja tutkimushaastattelun analysointi.

Barrettin ja Fudgen (1981) mukaan politiikka-analyysin kentällä käytetään lähestymistavasta riippuen tapaustutkimusta ja vertailevaa tutkimusasetelmaa. He toteavat, että valinta näiden kahden välillä määrittää pitkälti sen, millä tarkastelutasolla tutkija toimii. He selittävät, että makrotason teorialat ovat liian laaja-alaisia selittämään poliittisten ja sosiaalisten järjestelmien mikrorakenteita. He ehdottavat, että grounded theory on hyvä lähtökohta implementaatiotutkimukselle, vaikka sen myötä on hyväksyttävä, että täysi teoreettinen neutraliteetti suhteessa kerättävään ja analysoitavaan aineistoon on mahdotonta. Tämäkin lähestymistapa on jollain tavalla kyettävä linkittämään suurempaan teoriakokonaisuuteen. (Barrett & Fudge 1981, 249–250)

Barrett ja Fudge (1981) tunnistavat kolme toimintapolitiikan laadintaprosessin elementtiä: ympäristö-, poliittinen- ja organisaatiosysteemi. Nämä elementit vaikuttavat jatkuvasti toisiinsa ja tutkijan tulisi selvittää miten. Kokonaisuuden hahmottamisen kannalta pluralistinen lähestymistapa on heidän mielestä hyvä. He mainitsevat käsitteen implementation-gap, jolla viitataan kuiluun eri järjestelmien välillä. Poliitiikan ja toiminnan välinen suhde on vastavuoroinen ja monimutkainen. Vuorovaikutus toimijoiden kesken on keskeisessä asemassa. Esimerkiksi on hyvä selvittää mitä kommunikaatiokanavia käytetty kommunikaation ylläpitämiseksi. He painottavat, että tutkijan oma näkökulma ja sijainti systeemeissä vaikuttavat siihen, mitä hän havainnoi. Tästä johtuen pluralistinen näkemys,

eli että aineistoa etsitään eri lähteistä, on ehdoton edellytys kokonaisvaltaisen toimintapolitiikkaprosessin kuvauksen laatimiselle. Erityisesti, jos ilmiö on minimutkainen, eri suunnista tarkasteltuna saadaan rikas ja kattava kuva toimintapolitiikkaprosessista. (Barrett & Fudge 1981, 8, 251)

Tässä tutkimuksessa prosessin ympäristö on Suomi. Poliittinen systeemi käsittää valtion hallinnolliset instituutiot ja esimerkiksi oppilaitosten ja korkeakoulujen päättävät elimet sekä rehtorit. Suomen lainsäätämisyjärjestys ja hallinnolliset menetelmät, joita virkamiehillä on työkaluinaan, ovat osa poliittista ympäristöä. Organisaatiosysteemit ovat tahot, jotka tulkitsevat ja laittavat politiikan täytäntöön. Tähän kuuluvat sekä opetusministeriö sekä oppilaitokset ja korkeakoulut, joiden koulutusviennistä vastaavat henkilöt tai yksiköt linjaavat oppilaitostasolla miten koulutusvientä toteutetaan kyseisessä organisaatiossa.

Haaste on ymmärtää miten nämä kolmen systeemin toimivat ja vaikuttavat toisiinsa. Jokainen systeemi on dynaaminen, joten vuorovaikutus muuttuu prosessin edetessä ja ajan kuluessa. Lisäksi tutkijan position systeemissä vaikuttaa siihen, mitä tutkija havainnoi. (Barrett & Fudge 1981, 8) Tässä tutkimuksessa tutkija on kerännyt tietoa kaikista kolmesta kirjallisuudesta. Lisäksi poliittisen systeemin tuotoksista on aineistoa sekä lakien sekä raporttien muodossa ja organisaatiosysteemistä on tietoa sekä haastattelujen että oman havainnoinnin ja osallistumisen muodossa.

Pressman ja Wildavsky (1973) esittävät, että toimintapolitiikka voi tarkoittaa useaa eri asiaa. Ensinnäkin toimintapolitiikka voi tarkoittaa julkilausuttua aikomusta, kuten ”politiikka on vähemmistöryhmiin kuuluvien asukkaiden työllisyyden lisääminen”. Tämän toimintapolitiikan avulla lausutaan julki yleisiä tavoitteita, eikä oteta kantaa keinoihin tavoitteiden saavuttamiseksi. Toiseksi toimintapolitiikka voi tarkoittaa selkeää toimintaa. Esimerkiksi ”toimintapolitiikkamme on palkata henkilöitä, jotka kuuluvat vähemmistöryhmään”. Nämä toimintapolitiikan määritelmät sulkevat implementaation ulkopuolelle, mikä ei ole tarkoituksenmukaista, kun tutkitaan koko toimintapolitiikkaprosessia laatimishetkestä implementointiin. Implementointi tulee määritellä niin, että tunnistetaan piste, josta implementaation voidaan katsoa alkaneeksi. Lisäksi sillä tulee olla päätepiste, jotta tiedetään, mihin vertaamalla voidaan arvioida onnistuttiinko vai epäonnistuttiinko implementoinnissa. (Pressman & Wildavsky 1973, xxi-xxii)

Tutkimuksen tavoite on selvittää onko koulutusvientipolitiikan edistämisessä onnistuttu 2011 asetettuihin tavoitteisiin nähden. Tähän kysymykseen pyritään vastaamaan selvittämällä miten tavoitteita on muotoiltu välitavoitteiksi ja konkreettisiksi toimiksi. Sekä Pressman ja Wildawsky (1973) ja Barrett ja Fudge (1981) erittelevät toimintapolitiikan ja implementaation rajanvedon problematiikkaa. Kohta, jossa toimintapolitiikka päättyy ja implementointi alkaa, riippuu näkökulmasta. Tutkimuksessa tutkitaan koulutusvientipolitiikan implementointiprosessia, joten implementoinnin käsite tulee erottaa politiikka-käsitteestä. Tässä tutkimuksessa politiikka määritellään Pressmanin ja Wildavskyn mallin mukaisesti: politiikka ja implementointi erotetaan toisistaan käsitteen *ohjelma* avulla. Lisäksi on määriteltävä päätepiste, jotta voimme verrata miten hyvin tavoitteisiin on päästy. Täten tätä tutkimusta varten muodostetaan toimintapolitiikka sanallisesti: *”Koulutuksen ja osaamisen viennin osuus Suomen kokonaisviennistä on merkittävästi kavanut nykyisestä (2010) vuoteen 2015 mennessä.”* ja kaikki 2010 jälkeen julkilausutut toimenpiteet ovat politiikan implementointia, jonka avulla tavoitteet pyritään saavuttamaan. Täten esimerkiksi Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman (2011, 31) linjaus *”hallituksen tehtävä on edistää koulutusvientiä”* on 2010 julkaistun toimintapolitiikan implementointia.

Päätepiste on vuosi 2015, jolloin koulutusviennin osuus Suomen kokonaisviennistä tulisi olla merkittävästi suurempi. Linjauksessa ei määritellä onko viennin kasvu mitattava esimerkiksi ohjelmien määrän kasvuna, ulkomaisten oppilaiden määrän kasvuna tai koulutusviennin liikevaihdon euromääräisenä kasvuna. Kaikkia näitä voidaan käyttää mittareina. Aikaisemmissa tutkimuksissa koulutusvientiä tekevien maiden raporteissa mitaus tapahtuu näitä lukuja tarkastelemalla. (ks. mm. Koulutusviennin edistämisen selvitystyöryhmä 3013; Healey 2007; Carrington 2007)

Koulutusvientipolitiikka, implementointi ja ohjelma voidaan muotoilla hypoteesin muotoon. Ensin määritellään lähtötilanne eli minkälaisesta maaperästä politiikka lähtee liikkeelle. Tämän jälkeen määritellään tavoitteet. Jos *”koulutuksen ja osaamisen viennin osuus Suomen kokonaisviennistä on merkittävästi kavanut nykyisestä”* toteutetaan viiden vuoden aikana eli 2010–2015 (t1), niin seuraa, että koulutusviennin osuus Suomen kokonaisviennistä on merkittävästi kasvanut (Y) viidessä vuodessa eli vuoteen 2015 mennessä

(t2), jos suunnitelman mukaiset muutokset saadaan tehtyä. Hypoteesin toteutumisen ehdon on, että *reunaehdot* (initial conditions). Reunaehdot ovat esimerkiksi tarvittavan lainsäädännön muuttaminen, rahoituksen varmistaminen ja sopimusten tekeminen mukana olevien toimijoiden kanssa. Ohjelma on valtion aloitteelliset toimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjelma on olemassa, kun ehdot eli hypoteesin ”jos”-lauseke toteutuu. (Pressman & Wildavsky 1973, xxii-xxiv)

Tämän jälkeen voidaan puhua implementaatiosta. Implementaatio on tavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseksi tehtyjen toimien välinen interaktio. Ohjelma voidaan käsittää systeeminä, jossa jokainen osa on riippuvainen toisesta. (Pressman & Wildavsky 1973, xxii-xxiv)

Barrett ja Fudge (1981) korostavat, että toimintapolitiikkaa pitäisi tutkia kahdelta suunnalta: ensinnäkin pitää pyrkiä selvittämään mitä politiikka on ”paperilla”. Toiseksi, pitää selvittää mitä todellisuudessa tapahtuu politiikan myötä eli mitä konkreettisia askelia politiikan implementoinniksi on otettu ja miksi. (1981, 12) Tässä tutkimuksessa tutkimusaineistoa valittaessa on otettu huomioon tämä jaottelu: paperille kirjatut lakimuutokset ja toimenpideohjelmat ovat osa sitä, mitä toimintapolitiikka on ”paperilla”. Tutkijan oma havainnointi, informanttien ja tutkijan oman kiinnostuksen ohjaama tiedon kerääminen olemassa olevista koulutusvientihankkeista sekä asiantuntijahaastattelut kuvaavat konkreettisia askelia, joita koulutusviennin edistämiseksi on otettu.

Tässä tutkimuksessa selvitetään miten toimintapolitiikkaa on implementoitu, joten kyseessä on implementaatiotutkimus.

5.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineiston tulee kuvata mahdollisimman monipuolisesti koulutusviennin toimintapolitiikan implementointia. Tutkimuksessa valitaan viitekehykseksi uusi toimeenpanotutkimus, eli implementaatio ymmärretään alhaalta ylös ja ylhäältä alas etenevänä vuorovaikutteisena prosessina. Vuorovaikutteisuus tapahtuu monien eri viestintäkanavien välityksellä, joten aineistoa on pyritty keräämään mahdollisimman laajasti eri tahoilta ja eri muodoissa. Ensimmäinen osa aineistoa ovat lait ja asetukset. Ne rakentavat juridiset raamit koulutusviennin toimijoille. Toinen osa koostuu asiantuntijahaastatteluista. Haastattel-

taviksi valittiin asiantuntijoita, jotka toimivat koulutusviennin kentällä. Kolmas osa koostuu sekundääriaineistosta eli raporteista ja katsauksista, joita koulutusviennin toimijat ovat julkaisseet.

Aineiston valintaa ohjasi tutkijan oma intressi sekä asiantuntijahaastatteluiden analysoinnin myötä karttunut tieto siitä, mitä koulutusviennin kentällä todella tapahtuu. Kirjallisella aineistolla pyritään täydentämään ja tukemaan asiantuntijahaastatteluissa esiintulleita näkökulmia. Aineistona käytetään Anneli Airolan 2014 toimittamaa Koulutusviennillä kansainvälisille markkinoille -kokoelmaa sekä korkeakoulujen julkaisemia raportteja ja yhteenvetoja sekä muutamaa opinnäytetyötä. Aineiston avulla pyritään kuvaamaan koulutusvientipolitiikan implementaatioprosessia: mitä on implementoitu ja kenen toimesta.

Empiirinen aineisto on alkuperäistä suunnitelmaa suppeampi, joten sekundääriaineistolla tuetaan parhaan mukaan empiiristä aineistoa. Aineiston suppeus vaikuttaa väistämättä tutkimustuloksien luottavuuteen. Tähän palataan tarkemmin tutkimuksen lopussa. Seuraavaksi selvitetään miten tutkimuksen aineisto valittiin, miten aineisto kerättiin ja mitä hankaluuksia tutkijalla oli tutkimusaineiston keruuseen liittyen.

5.2.1 Asiantuntijahaastattelut

Teemahaastattelut tehtiin asiantuntijoille, jotka työskentelevät koulutusvientipolitiikan implementoinnin kentällä. Heidän valintansa perustui siihen, että koulutusvientipolitiikan implementoinnin eri tasoilta saatiin näkökulma koulutusvientiin. Täten asiantuntijahaastattelut rikastuttavat koulutusvientipolitiikan implementointiprosessin kokonaiskuva. Yhtenä vaihtoehtona olisi ollut vain yhden toimijan, esimerkiksi yhden yksikön koulutusvientitoimijoiden haastattelu. Toinen vaihtoehto olisi voinut olla samassa tehtävässä toimivien, mutta eri yksiköissä toimivien henkilöiden haastattelu, esimerkkinä pelkkien korkeakoulujen rehtoreiden tai virkamiesten haastattelu. Haastateltavien näkökulma koulutusvientiin riippuu siitä, millä tasolla he toimivat.

Tutkimuksen tarkoitus on tuottaa tietoa koulutusviennin implementaatioprosessista kokonaisuudessaan, joten eri tason toimijoiden näkökulmien yhdistäminen tuottaa haluttua tietoa. Tutkimuksessa on otettava huomioon, että aineiston perusteella ei voida tehdä pää-

telmiä yksittäisistä koulutusviennin toimijoista vaan koko systeemistä. Lisäksi tutkija ottaa huomioon, että toimintapolitiikan laatijan ja implementoijan raja on häilyväinen: on mahdotonta sanoa mihin politiikka loppuu ja implementaatio alkaa, sillä se riippuu näkökulmasta ja tarkastelun tasosta. On myös otettava huomioon, että haastateltavien valintaan vaikuttavat tutkijan omat resurssit ja pro gradu -työn asettamat rajoitukset.

Varsinaisten tutkimushaastattelujen lisäksi tutkija oli yhteydessä sähköpostilla Tekesin Oppimiskeskityksen -ohjelman päällikköön sähköpostitse. Tätä kautta tutkija sai yhteyden Finpro:n Future Learning Finland -ohjelman Eeva Nuutiseen, jonka kanssa tehtiin puhelinhaastattelu. Tutkimuksen alkuvaiheessa keväällä 2013 tutkijan informanteina toimivat Elina Harju (Learning Bridge -hankkeen koordinaattori), Carita Prokki (Tamk), Mark Churcher (Tamk) ja Trinh Truong (TAY). Lisäksi tutkija osallistui itse Learning Bridgen järjestämään kaksipäiväiseen seminaariin, ensimmäisenä päivänä avustajan roolissa ja toisena päivänä seminaarilaisena. Nämä tapaamiset ja kohtaamiset ovat vaikuttaneet tutkijan käsitykseen siitä, mitä koulutusviennin kentällä tapahtuu oppilaitos- ja korkeakoulutasolla Pirkanmaalla ja ohjasivat tutkimusasetelman muotoutumista.

Haastateltavat valittiin niin, että empiiristä aineistoa saadaan sekä toimintapolitiikkaa suunnittelevalta että toteuttavalta tasolta. Täten haastateltavaksi valittiin kansanedustaja ja koulutusvientikoordinaattori Tampereen ammattikorkeakoulusta. Henkilöiden valintaan vaikutti tutkijan oma verkostoituminen pirkanmaalaisiin koulutusviennin toimijoihin tutkimusprosessin aikana sekä ohjaajan suositukset. Alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaan haastateltavia piti olla useampi, mutta haastateltavat eivät vastanneet haastattelukutsuihin ja tutkijan resurssit eivät olleet riittävät jatkamaan yhteydenottopyyntöjä. Tästä johtuen tutkimuksen empiirinen aineisto jäi alkuperäistä suunnitelmaa suppeammaksi. Jokainen haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin.

Kansliapäällikön rooli on keskeinen tutkimuksen kannalta, koska tehtävä kuuluu samanaikaisesti useammalle ministerillä, kansliapäällikkö on ainut yhteinen toimija koko ministeriössä. Korpela ja Mäkitalo (2008, 41) toteavat, että ”kansliapäällikkö vastaa siitä, että ministeriön koneisto toimii kokonaisuutena ja asiat tulevat hoidetuiksi”. Kansliapäällikkö ei kuitenkaan vastannut haastattelukutsuun. Opetusministerillä ja kansanedustajilla on keskeinen rooli koulutuspoliittisten linjausten laadinnassa. *”Virkamiesten tehtävä on*

valmistella päätöksiä ja laittaa ne täytäntöön” (Korpela & Mäkitalo 2008, 23) tämän vuoksi haastattelukutsu lähetettiin Opetusministerille ja kansanedustajalle. Kansanedustaja Satonen suostui välittömästi haastateltavaksi. Opetusministeri ei vastannut kahteen haastattelupyyntöön, joten haastattelua ei tehty.

Tampereen ammattikorkeakoulu on luonut koulutusviennistä liiketoimintaa menestyksekkäästi. Vaikka pienempiä koulutusvientihankkeita oli jo tehty esimerkiksi Venäjän suuntaan, Koulutusviennin ehkä merkittävin alkuunpanija oli Omanista asiakkaan yhteydenotto. Tamk teki tarjouksen, jonka Oman hyväksyi. Koulutusviennin panostamisen taustalla ovat halu turvata koulun resurssit tulevaisuudessa ja täten kokeilla, saadaanko koulutusviennistä Tamk:lle tuottoisaa toimintaa. Tällä hetkellä he vievät koulutusosaimista muun muassa Arabiemiraatteihin, Brasiliaan, Latviaan ja Venäjälle. (Prokki 2014; Ala-Uotila 2011)

Arto on Pirkanmaalainen kansanedustaja. Hän on ollut mukana esittämässä lukukausimaksujen vapauttamista 2006 ja 2011. (Täysistunnon pöytäkirja 12/2013; Täysistunnon pöytäkirja 10/2010)

5.2.2 Lait ja asetukset

Koulutus on Suomessa lailla säädeltyä. Tästä seuraa, että tutkimusaineistoksi valitaan lakeja, asiakirjoja ja raportteja, joilla koulutusvientiä säädellään. Tutkintoon johtavan koulutuksen maksuttomuudesta säädetään pitkälti lailla, joten lait ja asetukset ovat keskeisessä asemassa luomassa juridista viitekehystä koulutusviennille ja tälle tutkimukselle.

Suomessa koulutusvientiä rajoittaa laki, sillä tutkintoon johtavan koulutuksen on lain mukaan oltava Suomessa ilmaista (Yliopistolaki 8 §; Ammattikorkeakoululaki 10 §; Perusopetuslaki 31 §; Laki ammatillisesta koulutuksesta 37 §). Poikkeuksia ovat tilauskoulutus ja ylemmät korkeakoulututkinnot tietyin reunaehdoin. (Yliopistolaki 9 §, 10 §)

Suomalaisten koulutuspolitiikan tunnusmerkkejä ovat taloudellisuus ja vakaus. Uudistukset on käytännöissä tehty niin, että uusi politiikka on linjassa vanhan kanssa ja koulutuspolitiikan suunta on pysynyt samana. Makrotasolla Suomessa on tapahtunut vain muutamia radikaaleja uudistuksia, jotka ovat muuttaneet koulutusjärjestelmän perus arvorakennetta. Tämä selittää yhtenä tekijänä Suomen koulutusjärjestelmän menestystä; muutokset

ovat tapahtuneet linjassa jo olemassa olevan rakenteen kanssa. Suomen koulutusjärjestelmä on kehittynyt hitaasti asteittaisen muutosten myötä. Jokaisessa murroskohdassa uudet koulutuspoliittiset linjaukset ovat saaneet hedelmällisen maaperän jo olemassa olevasta koulutuspolitiikasta. Koulutuspolitiikkaa ohjaa yhteinen toimijoiden kesken jaettu pitkän aikavälin tahtotila. (Aho, Pitkänen & Sahlberg 2006, 10)

Toinen merkittävä suomalaiselle koulutusjärjestelmälle tyypillinen ominaisuus on paikallisten virkamiesten ja koulujen merkittävä rooli; Heillä on vahva asema opetuksen järjestäjänä ja koulutussektorin kehittäjänä. Kunnat omistavat ja hallinnoivat suurinta osaa Suomen kouluista. Kunnat ovat lähes autonomisia julkisten palveluiden tuottamisen ja tarjoamisen suhteen. Koulujen hallintorakenne on täten matala ja yksinkertainen. Opetusministeriö on vastuussa toimintapolitiikasta, raamien asettamisesta laein ja koulutuksen rahoittamisesta. Opetushallitus on vastuussa opetusohjelman suunnittelusta, opetuksen laadun tarkkailusta ja ammatillisen täydennyskoulutuksen ja tuen tarjoamisesta kouluille ja opettajille. Tämä kehitys on lähtöisin 1960-luvulla. Täten koulut ovat voineet keskittyä vain toimintansa olennaisimpaan osaan eli opettamiseen. (Aho, Pitkänen & Sahlberg 2006, 10)

Maksullinen tutkintoon johtava tilauskoulutus mahdollistettiin lakimuutoksella jo 2008 vuoden alussa. Suomalaiset korkeakoulut voivat myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta ulkomaisille yrityksille ja yhteisöille. (TEM 2010, 48) Tutkintoja voi myydä yksittäisille opiskelijoille, jos maksaja on yritys tai yhteisö. Tätä Yliopistolaissa kutsutaan tilauskoulutukseksi. (Yliopistolaki 9 §) Tutkimus- ja innovaatiopoliittisessa linjauksessa 2011–2015 todetaan, että: *”Korkeakoulutusta koskevaa lainsäädäntöä muutetaan koulutusvientiä tukevaksi”*. Lisäksi linjauksessa sanotaan, että tutkintoon johtavasta koulutuksesta tehdään päävientituote koulutusmarkkinoille.

Opetusministeri Krista Kiuru totesi jo vuonna 2013, että koulutusviennin edistäminen ei ole onnistunut suunnitelmien mukaisesti. Hän toteaa, että toimintaohjelman laatiminen koulutusviennin edistämiseksi on välttämätöntä. Hän toteaa myös, että koulutusviennin toimijoiden on lähdettävä mukaan Team Finland -strategian mukaiseen toimintaan ja luotava Koulutusviennin toimenpideohjelma strategian puitteissa. (OKM tiedote 2013a) OKM selvitystyöryhmä tunnisti 2013 koulutusvientiä jarruttavat tekijät: vanha toiminta-

kulttuuri ja riittämättömät tukimuodot, korkeakoulujen heikko tuotteistamisosaaminen ja liiketoimintaosaaminen ja lainsäädännön rajoitukset. Tällöin selvitystyöryhmälle annettiin kaksi kuukautta aikaa koota yhteen raportti koulutusviennin toimijoilta. Raportin tulee sisältää korkeakoulujen ja Future Learning Finland -klusterin kokemukset koulutusviennin alalta, koulutusviennin esteet, lukukausimaksukokeilun tulokset sekä muiden maiden kokemuksia. (OKM tiedote 2013b)

Selvitystyöryhmä julkaisi 4.11.2013 Suomi kansainvälisille koulutusmarkkinoille. Selvitystyöryhmän muistio: Toimenpideohjelma koulutusviennin edellytysten parantamiseksi -raportin (OKM tiedote 2013c). Lokakuussa 2013 toteutettiin myös avoin kysely OKM:n verkkosivuilla. Kyselyyn vastasi 127 henkilöä. Avoimessa kyselyssä kuka tahansa sai kommentoida ja kertoa näkemyksensä siitä, miten koulutusvientä voisi edistää. (OKM tiedote 2013d)

”Koulutukseen kohdistuu kysyntää, johon ei ole kyetty vastaamaan. Koulutusmarkkinoille meneminen edellyttää merkittäviä alkuinvestointeja ja riskinottoa. Koulutusvientiin suunnattuja tukimuotoja ei tällä hetkellä ole.” (TEM 48–49) ” OKM selvittää yhdessä Tekes:n ja Finpro:n kanssa mahdollisuudet luoda rahoitusväline koulutusviennin alkuvaiheen tukemiseksi” (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011, 49) Tekes julkaisi 2009 Koulutusvienti(alan) rahalliset tuet -raportin, jonka kokosi Jaana Kuula. Tekesistä kerrotaan, että raportti on edelleen ajankohtainen. Oppimiskeskittämisen -ohjelman päällikkö Suvi Sundquist Tekesistä vahvisti 2.1.2014, että raportti on edelleen ajankohtainen, joskin muutama uusi rahoituskanava on syntynyt vuoden 2009 jälkeen. (Sundquist 2014)

Yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistämisen YKE-linjauksessa 2011–2015 esitetään, että: *”julkisella palvelutarjonnalla sekä avustus- ja tukitoimilla lisätään yritysten kontakteja ja näkemyksiä potentiaalisista uusista markkina-alueista sekä edistämään kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla.”* Linjauksessa määritellään julkisen toiminnan reunaehdot. Sen on oltava kannustavaa, katalysoivaa ja sen avulla voidaan paikata markkinapuutetta. Yrityksen menestyminen on kuitenkin viime kädessä kiinni yrityksestä itsestään. Yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistämisen parantamiseksi tehdyt toimet ovat yhteiskunnan näkökulmasta kannattava investointi. Parhaassa tapauksessa investoinneista seuraa, että uudet kansainvälistä kasvua tavoittelevat yritykset menestyvät

sekä laajennettua ja kiihdytettyä maailmalla toimivien yritysten kansainvälisiä toimintoja.” (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2011).

Team Finland -strategia kiteyttää alueelliset ja temaattiset painopisteet vuonna 2014. Keskeistä on ensinnäkin, että kansainvälistymispalveluja tarjotaan maailmanlaajuisesti. Toiseksi, palvelujen sisältöä painotetaan alueittain. Suurimmilla kasvumarkkinoilla, kuten koulutusviennin markkinoilla, pyritään liiketoimintaa edesauttamaan tehostamalla poliittista ja viranomaisiin kohdistuvaa vaikuttamista ja verkostoitumista. Kansainvälistymispalvelujen seitsemäs painopiste ottaa suoraan kantaa koulutusvientiin seuraavasti: *”Koulutusviennin edistämiseksi laaditaan vuoden 2013 loppuun mennessä toimenpideohjelma. Painopisteiden tarkoituksena ei ole jättää muiden alojen yrityksiä kansainvälistymispalvelujen ulkopuolelle vaan varmistaa, että verkosto on varautunut lupaavimpien alojen edistämiseen mahdollisimman hyvin. Maakuvatyössä vuoden 2014 tavoitteena on hioa maakuvaviestinnän koordinaatio mahdollisimman tehokkaaksi ja toteuttaa yhdessä joukko kiinnostavia, Suomen näkyvyyttä lisääviä tapahtumia. Tärkeää on nimenomaan toiminta – konkreettisten tapahtumien ja hankkeiden toteuttaminen maailmalla, tiiviissä yhteistyössä valtion, Suomen alueellisten toimi- joiden ja yksityisen sektorin kesken. Maakuvatyössä Suomi erottuu kolmen kärkiteeman kautta: puhtaus, design ja osaaminen.”* (Valtioneuvoston kanslia 2014)

Team Finland 2014 -strategiassa linjataan uusia ohjelmia. Ensinnäkin, käynnistetään Team Finland Innovation Forum-tapahtumien sarja. Tapahtumia tullaan järjestämään EU:n ulkopuolisissa tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminnan kumppanimaissa kuten Yhdysvalloissa, Kiinassa, Intiassa, Venäjällä ja Brasiliassa. Strategiassa painotetaan ministereiden ja virkamiesten roolin tärkeyttä. Heillä on asemansa turvaamana parhaat lähtökohdat sitouttaa toimijoita. Kansliapäällikön koordinaatioryhmä määrää tarvittaessa toimeenpanovastuun. Halukkaiden lähetystöjen kanssa käynnistetään Suomen koulutusta eri näkökulmista esittelevä projekti. Lisäksi Suomen näkyvyyttä eri maan koulutusmessuilla tullaan vahvistamaan. (Valtioneuvoston kanslia 2013)

Koulutusviennin edistämisen selvitystyöryhmä julkaisi 2013 raportin Suomi kansainvälisille koulutusmarkkinoille -toimenpideohjelma koulutusviennin edellytysten parantamiseksi. Raportissa selvitetään mitä koulutusvienti Suomessa on, mihin Suomen osaamisen

tulisi perustua, mikä koulutusviennin nykytila on, miten koulutusvientiä harjoitetaan muissa maissa kuten pohjoismaissa, Iso-Britanniassa ja Uudessa-Seelannissa ja koulutusviennin keskeisimmät esteet. Lisäksi raportin loppuun on koottu OKM sivuilla olleen avoimen kyselyn vastaukset. Kysely toteutettiin avoimena verkkokyselynä lokakuussa 2013. (Koulutusviennin edistämisen selvitystyöryhmä 2013)

Lukukausimaksukokeilu on Opetusministeriön 2010 lanseeraama ohjelma, jolla haluttiin antaa korkeakouluille mahdollisuus lukukausimaksujen perimiseen. Tämän kokeilun tulokset ovat jo esillä. Opetusministeriön selvitystyöryhmä esitti, että kokeilu ei onnistunut niin kuin oli toivottu, joten se lopetettiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuis-
tioita ja selvityksiä 2014:16)

Taulukko 2 löytyvät keskeisimmät lait ja asetukset, jotka vaikuttavat koulutusviennin implementointiin. Ensimmäisessä sarakkeessa kerrotaan kuka ohjelman on laatinut. Ohjelma-sarakkeesta löytyy asetuksen tai linjauksen virallinen nimi. Tavoite-sarakkeessa kuvataan, mikä kunkin ohjelman tavoite on.

LAATIJA	OHJELMA Asetus/linjaus	TAVOITE
Tutkimus- ja Innovaatio- neuvosto/ Työ- ja Elinkei- noministeriö	Tutkimus- ja innovaatiopo- liittinen linjaus 2011-2015	- lainsäädäntö muutetaan koulutusvientiä tukevaksi - tutkintoon johtavasta kou- lutuksesta tehdään päävien- tituote
Opetus- ja Kulttuuri minis- teriön selvitystyöryhmä	Toimenpideohjelma koulu- tusviennin edellytysten pa- rantamiseksi	- mikä jarruttaa koulutus- vientiä - miten koulutusvientiä voi-

		daan edistää
Tekes	Koulutusvienti(alan) rahalliset tuet -raportti, jonka kokosi Jaana Kuula 2009 (Tarkistettu 2013)	<ul style="list-style-type: none"> - koulutusviennin rahoitus - tukimuodot
Valtioneuvoston Kanslia	Team Finland Strategia 2014	<ul style="list-style-type: none"> - maakuvatyö, Suomi paremmin näkyviin koulutusvientimarkkinoilla - Team Finland Innovation Forums -tapahtumat käynnistetään 2014 - yhteistyö koulutusviennin edistämiseksi halukkaiden lähetystöjen kanssa ja vahvistetaan Suomen osallistumista koulutusmessuihin eri maissa
Opetus- ja Kulttuuriministeriö	Lukukausimaksukokeilu 2010-2014: A 125/2010	<ul style="list-style-type: none"> - lukukausimaksut mahdollisiksi EU- ja ETA -maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille -kokeilu päättynyt
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Tilauskoulutus mahdolliseksi 2008: yliopistolaki 10 §	<ul style="list-style-type: none"> - koulutusta voidaan myydä julkisyhteisölle tai organisaatioille - koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, ulko-

		<p>maan valtio, kansainvälinen järjestö, taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö</p> <p>- ehto: opiskelijat tulevat EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta</p>
--	--	---

Taulukko 2: Yhteenveto koulutusvientiä säätelevistä laeista ja asetuksista

5.2.3 Korkeakoulujen julkaisemat raportit

Anneli Airola (2014) on toimittanut Koulutusviennillä kansainvälisille markkinoille -kokoelman. Kokoelmassa on eri korkeakoulujen koulutusviennin toimijoiden kokemuksia koulutusviennistä.

Kouvola Innovation Oy:n julkaisemassa raportissa kootaan yhteen Kaakkois-Suomen koulutusviennin klusteriyhteistyön osapuolet, koulutusviennin painopiste sekä koulutusviennin markkinat. Koulutusvientiklusteri keskittyy Venäjän markkinoihin. Raportissa todetaan että keskeisimmät koulutusvientiliiketoiminnan haasteet ovat puutteelliset tiedot tuotteistamisesta, rahoituksesta, myynnistä ja markkinoinnista. (Korhonen ym. 2013)

Tampereen Ammattikorkeakoulun vuosikatsauksessa 2013 todetaan, että koulutusvienti on lähtenyt hyvin käyntiin. Uusia potentiaalisia asiakkaita on löydetty Latinalaisesta-Amerikasta. The 21st -Educators -ohjelma sai ensimmäiset kurssilaiset Arabiemiraateissa. Ohjelma on ensimmäinen ohjelma, joka on räätälöity nimenomaan koulutusvientituotteeksi. Opetushenkilökunnan matkustushalukkuuden selvittämiseksi sekä opetusresurssien saatavuuden selvittämiseksi perustettiin Flying faculty -tietokanta. Tietokantaan saa ilmoittautua, jos saada työtarjouksia koulutusvientihankkeista. (TAMK 2013)

Sini Jalonen (2013) tutkii Vietnamiin suuntaavaa koulutusvientihanketta. Sami Lehto (2012) esittelee opinnäytetyössään ammattikorkeakoulun 21st Educators -opettajankoulutusohjelman mahdollisuuksia. Jarmo Tuunanen (2010) sekä Matti Roiko-

nen ja Irina Starovoytova (2014) tutkivat opinnäytetöissään Venäjälle suuntautuvaa koulutusvientiä. Vanhalakan ja Vesanen-Kirillov:n (2014) toimesta julkaistussa Jyväskylän koulutuskuntayhtymän raportissa esitellään Venäjälle suuntaavan toisen asteen koulutuksen esiselvityksen tuloksia.

5.3 Tutkimusaineiston analyysi

5.3.1 Aika ja koulutusvientipolitiikan implementointi

Tarkastellaan ensin Pollitt:n (2008, 16–19) esittämien seitsemän perustelun valossa miten aikaulottuvuus vaikuttaa koulutusvientipolitiikan implementointiin.

1. *Kulttuurin muutos kestää aina kauan.* Syvään juurtuneet ajatusmallit Suomalaisissa opinahjoissa ovat koulutusviennin hidaste. Opettajakunnalla riittämättömät resurssit opettaa. Muutosvastarintaa on havaittavissa sekä opettajakunnan taholta ja opiskelijapalveluissa.
2. *Uuden organisaatorakenteen luominen vaatii aikaa.* Valtion hallinto ja virastot ovat byrokraattisine toimenpiteineen hitaita muuttumaan. Vaaditaan aikaa, jotta uusi rakenne toimii yhtä tehokkaasti kuin edellinen. Tehokkuutta menetetään hetkellisesti, kun uusia käytänteitä opetellaan. Koulutusvienti tarvitsee tuekseen uuden koulutusvientipolitiikan, joka tekee koulutusvientiä. Johdon sitouduttava pitkällä aikavälillä, koska koulutusvienti on uusi toimiala ja tuloksia syntyy vasta, kun hintatasoa ja tuotteiden kysyntää on kokeiltu.
3. *Henkilökunnan kouluttaminen vaatii aikaa.* Ammatillinen koulutus voi kestää ammattikunnasta riippuen jopa useamman vuoden. Opettajakunnan on opittava uudenlainen suhtautuminen opettamiseen ja koulutukseen. Samoin muun koulukennkilökunnan. Suomessa koulutusjärjestelmän keskeisin arvo on maksuton koulutus kaikille. Tätä arvoa on vaikea muuttaa, joten koulutusviennin merkitys koulun tulevaisuudelle on perusteltava hyvin.
4. *Uusien poliittisten koalitioiden muodostaminen asioiden hoitamiseksi vaatii aikaa ja kypsyttelyä.* Uuden politiikan laatiminen ja implementointi vaatii yhteisymmärryksen keskeisten päättäjien kesken. Tämän yhteisymmärryksen saavuttaminen voi viedä vuosikymmeniä. Opettajat, rehtorit ja virkamiehet ovat yhtä mieltä koulu-

tusviennin edistämisestä. Keinoista taas ollaan eri mieltä. Lukukausimaksut on keskeinen mielipiteitä jakava tekijä.

5. *Tiettyjen high-tech -ohjelmien, systeemien ja projektien läpivienti vie pitkän aikaa.* Koulutusviennin tuotteiden laatiminen on ollut aikaa vievää, koska niitä joudutaan räätälöimään, markkinoimaan, rahoituspohja ja hinnoittelu on selvitettävä ja sopiva asiakas on löydettävä. Tutkintojen myynti olisi nopeasti mahdollista, koska tuotteet ovat jo olemassa. Valmiit tuotteet, kuten esimerkiksi oppimispelit, ovat viimeisen 10 vuoden aikana juurruttaneet jalansijaa kouluissa ja niitä on myyty ulkomaille. Etäopiskelua varten tarvitaan välineitä, joiden kehittäminen ja testaaminen vievät aikaa. Opettajat on opetettava käyttämään uusia opettamistyökaluja.
6. *Olemassa olevien lakien, kansainvälisten sopimusten ja normiston noudattaminen edellyttää tutkimista ja neuvottelua, mikä on aikaa vievä prosessi.* Koulutusviennin vaikuttavat EU-direktiivit. Esimerkiksi EU-maiden kansalaisilta ei voi velottaa lukukausimaksua. Sopimusten laadinta yhteistyöoppilaitosten kanssa ovat aikaa vieviä, erityisesti jos oppilaitoksella ei ole valmiita sopimus pohjia. Olemassa olevien käytänteiden ja sopimus pohjien puuttuminen tekee sopimusten laadinnasta hidasta. Tuunanen (2010, 67) toteaa, että tilauskoulutuksen sopimus pohjat riippuvat hyvin paljon siitä, missä maassa sopimus tehdään ja mitä lakia sopimusrikkomuksen sattuessa noudatetaan. Prokki (2014) mainitsee, että olisi pelottavaa joutua sopimusrikkomustilanteessa oikeuteen massa, jossa oikeusjärjestelmä ei toimi samalla periaatteella kuin Suomessa.
7. *Lainsäätäminen on aikaa vievä prosessi. Monissa maissa, kuten Suomessa, lakimuutosten läpivienti on vaikeaa, elleivät kaikki ole yhtä mieltä lakimuutoksesta.* Suomessa voidaan laatia väliaikainen poikkeus olemassa olevaan lakiin, jos se on perusteltua. Tästä esimerkkinä lukukausimaksukokeilu. Varsinaisen lain muuttaminen sen sijaan on äärimmäisen pitkä prosessi. Yksi sykli muuttaa lakia lukukausimaksuista on kestänyt noin neljä vuotta. Lukukausimaksujen vapauttamista ehdotettiin ensimmäisen kerran 2006 ja toisen kerran 2013. (Satonen 2014; Täysistunnon pöytäkirja 12/2013; ks. myös Lakialoite 91/2012) Jotta lukukausimaksu-

aloite etenisi hallitusohjelmaan, se vaatii kaikkien puolueiden tuen (Satonen 2014).

5.3.2 Kouluorganisaatioiden edellytykset koulutusviennille

Tutkimushaastattelut kuvaavat Barrettin ja Fudgen (1981, 251) mainitsemaa ympäristöä siltä osin miten koulutusviennin ympäristössä olevat toimijat sen kokevat omassa työssään. Haastateltavat havainnoivat, mitä heidän toimintansa on saanut aikaan ja tekevät päätelmiä omien kokemustensa pohjalta. Täten heidän tulkintansa on subjektiivista ja sen avulla valaistaan, millaisessa ympäristössä koulutusvientipolitiikkaa tehdään. Kuten jo aiemmin todettiin, politiikan ja toiminnan välinen suhde on vastavuoroinen ja monimutkainen. Vuorovaikutus toimijoiden kesken on keskeisessä asemassa. (Barrett & Fudge 1981, 251) Kahden haastattelun analysoinnin avulla pyritään kuvaamaan millaisessa ympäristössä koulutusviennin edistämisen eteen töitä tekevät asiantuntijat työskentelevät. Haastatteluaineistoa täydennetään kirjallisella aineistolla, koska itse haastatteluaineisto on suppea.

Koulutusvienti on tällä hetkellä tilauskoulutusta, joka räätälöidään asiakkaan tarpeisiin tai myydään valmiina koulutuspaketina. Prokki kuvailee koulutusvientiä omassa työkentässään näin: *”Tää on puhtaasti henkilökauppaa. Perustuu puhtaasti henkilösuhteisiin. Tää on tavallaan tällasta service myyntiä. Ratkaisun myyntiä ja sä kuuntelet sitä asiakasta ja rupeetkin sanoon sille, että musta tää alkaa kuulostaan, että te tarvitsette tota tai tähän puhutte itseasiassa tästä ja tästä. Se on kuuntelemista ja asioiden ratkaisemista. Et pelkällä valmiilla tuotteella tapahtuva myynti on varmasti aika harvinaista. Että sit jos tutkintojen myynti vapautuu niin se tuo tähän eri värin. Siihen asti joudutaan tekemään hyvin räätälöityä ja monen moista.”* (haastattelu Prokki) Hän viittaa koulutusosaamisen vientiin, joka on osa koulutusvientiä. Koulutusvienti lähtisi Prokin mukaan kunnolla liikkeelle vasta kun laki tutkintoon johtavan koulutuksen maksuttomuudesta muuttuu. Barrett ja Fudge (1981, 11) mainitsevat, että implementaatiota tutkittaessa on aina selvitettävä miten ja miksi toimia on tehty. Sekä virkamiehet että koulutusviennin parissa työskentelevät tahot tunnistavat koulutusviennin taloudellisen mahdollisuuden.

Koulutusvienti nähdään yhtenä mahdollisuutena ratkaista koulun budjettivaje. Satonen perustelee kiinnostusta koulutusvientiin toteamalla, että: *”Se johtuu tästä taloustilanteesta, että me ollaan niin kun ymmärretty, tää että meidän pitää palveluvientiä edistään. Toisaalta turvata koulutuksen rahoitusta ja toisaalta sitten, niin opettajille opettajien työpaikkoja. Niin kuin monessa maassa on, että tänne saadaan tuhansia ja kymmeniä tuhansia maksavia asiakkaita.”* (haastattelu Satonen) Prokki selvittää asiaa oman työnsä näkökulmasta seuraavasti: *”Se valtiovallan panostus opettamiseen, ei sinne ainakaan kauheasti rahaa lisätä näillä Suomen kansallisuusmäärillä ja verotuloilla. Et jokaisen pitää itse ruveta miettimään, mistä sitä lisätuloo siihen hankitaan, että jotain tuloja muualta. Se on meidän kaikkien kohtalo. Ja koulutusvienti on niin kun yks tapa tehdä sitä.”* (haastattelu Prokki)

Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että koulutusviennin keskeisin jarrutekijä on tutkintojen maksullisuus. Tätä voidaan perustella sillä, että sekä asiantuntijahaastatte-
luissa että kirjallisuudessa käy ilmi, että suurin kaupallinen markkina koulutuksen alalla, on tutkintojen myynti. Tutkintojen vapauttaminen nähdään monelta suunnalta ainoana mahdollisuutena saada koulutusvienti todella käyntiin Suomessa (ks. Airola 2014, 17).

Tilauskoulutuksen sallimisen myötä korkeakoulujen ja oppilaitosten on ollut mahdollista 2008 lähtien myydä koulutusta julkisyhteisöille ja organisaatioille, jotka ostavat koulutuksen opiskelijoille. Haasteita tässä mallissa on paljon. Tilauskoulutuksen haasteen tunnistavat sekä haastateltavat että Tuunanen (2010) tutkimuksessaan. Ensinnäkin, Tuunanen toteaa, että tilauskoulutusmalli on maailmalla tuntematon ja se herättää ihmetystä. Koulutus on henkilökohtainen asia, jota ei osteta massatuotteena. Satonen ja Prokki ovat samaa mieltä. He perustelevat, että koulutus on hyvin henkilökohtainen asia ja se pitäisi pystyä myymään jokaiselle ostajalle henkilökohtaisesti. Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että tilauskoulutus ei yksinään ole ratkaisu koulutusviennin edistämiseen.

Gu (628, 2009) toteaa artikkelissaan, että ratkaisut kuten franchising, yhteistyö 2+1 periaatteella ja korkeakoulujen yhdistyminen ovat yleistyneet maailmalla. Esimerkiksi Saksa on onnistunut tässä hyvin (ks. Siikanen 2014a, 22). Tämä kehitys on havaittavissa myös Suomessa. Tällä hetkellä ainoa mahdollisuus tarjota tutkintoon johtavaa maksullista koulutusta EU- ja ETA -maiden ulkopuolisille opiskelijoille niin, että opiskelija itse maksaa

tutkinnon on, että koulu tekee yhteistyösopimuksen toisen ulkomaalaisen koulun kanssa. Prokki kertoo, että esimerkiksi Espanjalainen koulu voi myöntää tutkinnon ja osa opetuksesta tapahtuu Suomessa. Tällöin vieras koulu vie kunnian tutkinnon myöntäjänä.

Satonen painottaa, että: *”Lukukausimaksu ja suoraan opiskelijalle myytävä koulutus se on kuitenkin siitä koulutusviennistä valtaosa, tai leijonan osa että tavalla ne kaikki muu on aika pientä”*. (haastattelu Satonen) Ratkaisuna oli neljän vuoden mittainen lukukausimaksukokeilu. Kokeilu päättyi ja lukukausimaksut säilyivät. Lukukausimaksukokeilu oli ongelmallinen kolmesta syystä. Ensinnäkin, kuten Prokki mainitsee, koulutusvienti on *”pitkäpiimaista touhua”*. Ensinnäkin, koulutuksen kauppaaminen on pitkäjänteistä toimintaa ja neljän vuoden jakso on lyhyt aika strategian suunnittelun ja implementoinnin kannalta. Toiseksi, kouluissa on myös havaittavissa vastarintaa, koska koulut eivät ole tottuneet kaupalliseen toimintaan. *”Se on yks haaste sinänsä että sä omassa talossa luot ymmärryksen, että tää bisnes toimii tällä tavalla”*, Prokki pohtii. Kolmanneksi, koulutusviennin asiantuntija Päivi Korhonen (2014, 31) toteaa, että oppilaitosten osaamista ei ole alun perin rakennettu kansainvälistä vientiliiketoimintaa silmälläpitäen. Hän lisää, että suurimmat haasteet ovat toimijoiden kansainvälisessä myynti- ja markkinointiosaamisessa, koulutusvientitoimien alueinvestointien resursoinnissa, markkinatuntemuksessa ja rahoituksessa.

Satonen ottaa kantaa samaan problematiikkaan. Hän toteaa, että: *”Me ollaan totuttu, että tää on valtion virasto, joka toimii tietyllä periaatteella. Niin se on, mutta kyllä ne aika pian muuttuu. Katsastustoimisto on hyvä esimerkki siitä, miten tää tulee muuttuun. Sillon, kun mä olin nuori, niin katsastustoimistohan, seillähän suurinpiirtein naurettiin, että ket saa kiinni ja milläkin perusteella, ja palvelu oli äärimmäisen huonoa. Sitten kun se muutettiin tähän, että ne kilpailee asiakkaita, niin edelleen homma hoituu mutta palvelu on muuttunut toiseen ääripäähän. Tulee kotio jo viesti, että sun autos on menossa katsastukseen ja aikasemmin ei ole muuta kun naureskeltu, että autos on jäänyt katsastamatta ja maksu perään.”* (haastattelu Satonen)

Yritysten kansainvälistymisen ja Elinkeinoelämän edistämisen linjaus -raportissa määritellään kehityksen kohteena olevat organisaatiot yrityksiksi. *”Yritysten kansainvälinen toimintaympäristö on jatkuvassa muutostilassa ja viime vuosina muutokset ovat olleet*

erityisen vaikuttavia. Avoimena ja voimakkaasti ulkomaankaupasta riippuvaisena taloutena muutokset maailmanmarkkinoilla tuntuvat Suomessa nopeasti ja voimakkaasti, eikä Suomi pienenä taloutena voi vaikuttaa globaaliin taloustilanteeseen paljoakaan painoarvoaan enempää.” (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2011) Ongelmallista käsitteen yritys kohdalla on, että koulun tai yliopisto henkilökunnan on haastavaa samaistua yritysmaailman mukaiseen liiketoiminnalliseen ajatteluun.

Prokki (2014) ja Korhonen ym. (2013) ovat yhtä mieltä siitä, että oppilaitoksilta puuttuva työkalut koulutusviennin tekemiselle. Prokki toteaa, että: *”Perinteiset koulumaailman hierarkkiset mallit ei tähän sovi. Tää bisnesmaailma on eri maailma. Eli täytyy luoda erilainen maailma tälle koulutusviennille, kuin se maailma, missä opetus pyörii. Pitää luoda bisnesmaailman edellytykset. Valitaan myyntisuuntatuneita henkilöitä myymään, ei siellä tarvitse olla vesiasiantuntijaa myymässä sitä vaan se joka vähän ymmärtää mutta on myyntiorientoitunut.”* (haastattelu Prokki) Sekä motivaatio tuotteistaa opetusta että tarvittava liiketoimintaosaaminen on puutteellista. Korhonen ym. Perustelee argumenttia toteamalla, että: *”Koulutustuotteet on totuttu kehittämään julkisella rahoituksella ilman riskiä ja antamaan ne muiden käyttöön käytännössä veloitukselta tai hinnoittelulla, joka ei perustu aitoihin liiketoimintalaskentamalleihin.”* (Korhonen ym. 2013) Tutkimushaastattelussa käy ilmi, että tämän ajatusmallin muuttaminen koulujen henkilökunnan arvo-
maailmassa on haasteellista.

Koulutusviennin yksi erityispiirre kiteytyy juuri tähän. Kouluilla on vahva autonomia sen suhteen, miten he haluavat opetuksensa järjestää ja millaista kansainvälistä yhteistyötä he tekevät. Lisäksi vallalla oleva kulttuuri ja opettajien autonominen asema vaikuttaa vahvasti siihen, miten koulutusvientiin suhtaudutaan ja miten se lähtee käyntiin. Rehtori voi päättää, että haluaako hän hyödyntää esimerkiksi lukukausimaksukokeilua omassa koulussaan. Opettajat taas voivat hyvin pitkälle päättää itse miten järjestävät opetuksen. Jos heillä ei ole mielenkiintoa sitoutua koulutusviennin lisäämiseen, ei lakimuutoksilla, kuten lukukausimaksukokeilulla, saada aikaan haluttua muutosta.

Siikanen (2014a) tunnistaa artikkelissaan saman problematiikan. Hän selvitti tutkimuksessa, että koulutusvientitehtävään on parasta valita henkilö, joka haluaa tehdä koulutusvientiä. Prokki ja Siikanen ovat molemmat sitä mieltä, että koulutusvientimaailma on

täysin erilainen kuin koulumaailma. Siikanen ehdottaa ratkaisuksi koulumaailman ja koulutusvientimaailman erottamista; opettajat huolehtivat opetuksesta ja koulutusviennin asiantuntijat koulutuksen tuotteistamisesta ja markkinoinnista. (Siikanen 2014a, 38–41)

Puutteellinen osaaminen näkyy Korhosen ym. (2014) mukaan sekä puutteellisena liiketoimintaosaamisena että puutteellisena osaamisena kohdemaan toimintatavoista. Haasteena ei ole pelkästään, miten me teemme asioita, vaan miten muut tekevät. Prokki ottaa kantaa samaan tematiikkaan toteamalla, että suurin pelko on, että hän joutuu käymään oikeutta sopimusrikkomuksesta maassa, jonka oikeusjärjestelmä on tyystin erilainen. Korhonen ym. (2014) perustelee, että asiakkaan kotimaasta on tiedettävä paljon; toimintatavat ja lainsäädäntö pitää olla hallussa, jotta koulutusvientimarkkinoilla voi toimia ulkomailla. (Korhonen ym. 2014, 7)

Ensimmäinen askel kohti kulttuurin muutosta on johtoportaan sitoutuminen muutokseen. Airola (2014, 43) toteaa, että *“mikäli koulutusviennissä halutaan saavuttaa onnistumisia, on ensimmäisenä edellytyksenä se, että korkeakoulussa on tehty selkeä strateginen päätös koulutusviennin tekemisestä.”* Prokki on samaa mieltä ja jatkaa toteamalla, että: *”johdon pitää nähdä se pitkäaikaväli”*. Hän painottaa, että johdon on uskottava koulutusviennin kannattavuuteen tulevaisuudessa. (haastattelu Prokki)

Prokki (2014) kuvailee koulutusviennin haasteita organisaation näkökulmasta. *”Koulutusviennissä tulee tää ulkotyö ja tää sisätyö. Tää on ihan selvää, että me ollaan alkeellisessa asemassa tässä meidän omassakin työssä. Me harjoitellaan vasta sitä oman alueen yhteistyötä samanaikaisesti, kun me ollaan viemässä koulutusta maailmalle, ja sit me harjoitellaan vielä omien talojemme sisällä tän asian ymmärtämistä. Se on niin ku kolmessa pallossa.”* (haastattelu Prokki) Siikanen (2014) mainitsee vientiyhtiön perustamisen yhtenä vaihtoehtona koulumaailman ja koulutusviennin erottamiseksi toisistaan. Vientiyhtiö voi markkinoida ja myydä koulutusta tehokkaammin, jos vientiyhtiön toimijoilla on yhteinen tahtotila. (Siikanen 2014a, 39) Tampereen, Turun ja Itä-Suomen yliopistojen perustama koulutusvientiyhtiö on esimerkki korkeakoulujen yhteistyöhankkeesta koulutusviennin edistämiseksi.

Lisäksi lukukausimaksukokeilua varjosti sen jatkumisen epävarmuus. Korkeakoulujen oli mahdotonta kokeilun alkaessa tietää, jatkuuko kokeilujakso vai ei. Tämä lisäsi epävarmuutta koulutusviennin tulevaisuudesta ja vaikutti väistämättä siihen, kokivatko korkeakoulujen henkilökunta koulutusvientiin sitoutumisen kannattavaksi. Lakiraameista päätävä taho on lopulta eduskunta ja yksittäisten kansaedustajien kautta toimiminen on hidas.

Asiakkaan lähellä oleminen on YKE-linjauksen mukaan erityisen tärkeää. Koulutusviennissä asiakas voi olla yksityinen opiskelija, mutta lainsäädännön rajoitteiden vuoksi Suomen tapauksessa asiakas on useimmiten julkisyhteisö tai ministeriö. Linjauksessa todetaan, että Suomesta käsin tehty myynti- ja markkinointityö ei aina kykene vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin riittävän kilpailukykyisesti. (TEM 2011, 7) Tämä näkyy käytännön tasolla esimerkiksi Prokin työssä. Ministeriön tuella on Prokin mukaan suuri merkitys koulutusviennille. *“Se on hyvin tehokasta se ministeriön kanssa liikkuminen”*, Prokki toteaa (haastattelu Prokki; ks. myös Korhonen ym. 2014, 9).

Haastatteluissa käy ilmi, että suusta suuhun kulkevan tiedon merkitys ja henkilökohtaisesti solmitut kumppanuussuhteet ovat tärkeitä koulutusvientiliiketoiminnan katalyyttejä. *”Täähän on hyvin tärkeä tää suusta suuhun menetelmä, kun päästään alkuun. Se on selvä, että kun ihmiset tulee ja kertoo kavereilleen. Tähän tää lappeenrannankin toiminta perustuu. Että siellä on paljon niitä venäläisiä, jotka on opiskellu ja suosittelee taas omille sukulaisilleen ja tuttavilleen.”* (haastattelu Satonen)

Prokki kuvailee kumppanuuksien ja koulutusvientisuhteiden luomisen olevan suunnittelemaa ja kumppanuuksia syntyy yllättävissä käänteissä. *”Sieltä täältä tulee pyyntöjä, ihmiset on kuullu jossain, nähny jossain. Jossain on vaihdettu käyntikortteja. Koulutusviennissä on sellaset vakiintumattomat tavat vielä.”* (haastattelu Prokki) Jalonen (2013) tutki opinnäytetyössään Salon Ammattikorkeakoulun Vietnamiin suuntautuvaa koulutusvientiprojektia. Koulutusvientiprojekti oli ensimmäinen laatuaan ja sen pohjalta laadittiin pilottimalli liiketalouden opintokokonaisuudesta. Vastaavia pilottihankkeita ovat toteuttaneet Tampereen ammattikorkeakoulu Arabiemiraatteihin (TAMK 2013) ja Mikkelin Ammattikorkeakoulu venäjälle (Tuunanen 2010). Kaikkia hankkeita yhdistää vakiintu-

mattomien käytäntöjen puuttuminen ja tämän myötä epävarmuus hankkeen onnistumisesta.

Prokki painottaa, että hänen työnsä ei olisi mahdollista, ellei hänellä olisi rehtorin tukea takanaan. Koulutusvienti pelaa eri pelisäännöillä kuin korkeakoulun muu toiminta. *”On luotu niinku se palikka jolla tehdään. Sellanen pitää niin kun jokaisen, joka tässä koulu-maailmataustalla tekee niin luoda, se ketteryyspalikka,”* Prokki kuvailee. (haastattelu Prokki) Karelia Ammattikorkeakoulun rehtori Petri Raivo täydentää, että tällä hetkellä on tärkeää luoda kokemusta, kartoittaa kontakteja ja luoda sellaiset rakenteet, jotka mahdollistavat koulutusviennin aloittamisen tutkintoon johtavan koulutuksen puolella heti kun lainsäädäntö sen sallii. (Airola 2014, 17; ks. myös Jalonen 2013, 40–41)

Tampereen, Turun ja Itä-Suomen yliopiston Koulutusvientiyhtiön synty on konkreettinen esimerkki uuden vientipalikan rakennuksesta. En löytänyt koulutusvientiyhtiön koulutus-tarjontaa verkosta, joten koulutusvientiyhtiön tarjonta ja liiketoiminta eivät vielä ole selkeitä.

Lopuksi Prokki pohtii, että tutkintojen myymisen eettisyyttä sanomalla, että: *”Sehän on sellanen kummastuksen aihe, että miten niin ette saa myydä tutkintoja. Kysyisin jopa, onko eettisesti oikein olla myymättä [tutkintoja]? Sehän on ihan sama kysymys että onko eettisesti oikein olla myymättä lääkkeitä, lääkkeet pitäis olla ilmasia että ihmiset parantuu.”* (haastattelu Prokki)

5.3.3 Sektoriohjaus ja koulutusvienti

Suomalaista ministeriöjärjestelmää voidaan kuvata sanalla sektoriministeriö; jokainen ministeriö pitäytyy tiukasti oman hallinnonalansa hoitamisessa ja poikkihallinnollinen yhteistyö on heikkoa. Vahvasti sektoroitunut toimintatapa ei vastaa riittävän hyvin nykyiseen, jatkuvasti uusia haasteita tuovaan globaalin maailman ongelmiin. Uudet haasteet vaativat useamman ministeriön huomiota samanaikaisesti. Poikkihallinnollisen koordinaation ollessa heikkoa, yhteistyö ja täten poikkihallinnollista koordinaatiota vaativa strategiatyö ja toimeenpano kärsivät.” (Temmes 2006; Temmes 1997, 22)

Koulutusvienti on kolmen ministeriön ohjauksen alainen kokonaisuus: ulkoministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja kulttuuri- ja opetusministeriön. Näiden kolmen ministeriön yhteistyö on rajoittunut lähinnä Future Learning Finland -projektiin, joka kokoaa koulutusviennin toimijat yhteen. Kaikki kolme ministeriötä ovat laatineet omat toimenpideohjelmansa, mutta yhteinen strategia puuttuu.

Ulkoministeriön tavoitteena on lisätä Suomen näkyvyyttä eri ulkoministeriön toimipisteissä ympäri maailmaa. Näiden toimipisteiden, kuten konsulaattien ja suurlähetystöjen, henkilökunta ei kuitenkaan ole suoraan tekemissä koulutusvientiä tarjoavien organisaatioiden kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii koulutusvientiä edesauttavia toimenpiteitä kuten lukukausimaksukokeilun, mutta heilläkään ei ole mahdollisuutta muuttaa lakia. Koska pullonkaulaksi tämän tutkimuksen valossa osoittautuu laki opetuksen maksuttomuudesta ja opetusministeriö ei voi poistaa olemassa olevaa lakia, ovat vaikutusmahdollisuudet verrattain heikot.

5.3.4 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Taulukko 3 esittää yhteenvetona tutkimuksen tuloksista eli yhteenveto koulutusviennin edistämiseksi toteutetuista ohjelmista ja miten kyseiset ohjelmat on implementoitu. Lähtötilanne kuvaa mistä ohjelma on lähtenyt liikkeelle; mihin ohjelmalla pyritään vaikuttamaan. Ohjelma-sarakkeesta löytyy implementoitavan ohjelman nimi. Implementointi-sarake kuvaa miten ohjelma on implementoitu. Taulukon sarakkeissa vastataan Barrettin ja Fudgen (1981) esittämiin kysymyksiin implementaatioprosessista; miksi ohjelma on laadittu, mitä on laadittu eli mistä ohjelmassa on kyse ja miten ohjelma on implementoitu. (Barrett & Fudge 12, 1981)

LÄHTÖTILANNE	OHJELMA	IMPLEMENTOINTI
Miksi	Mitä	Miten
Suomen näkyvyys huono koulutusmarkkinoilla	UM yhteistyö konsulaattien kanssa, ministeriön aktiivointi koulutusviennin edistämiseen	Ministeri liikkuu korkeakoulujen edustajien kanssa maailmalla
Suomen näkyvyys huono koulutusmarkkinoilla	UM, TM ja OKM yhteinen projekti näkyvyyden parantamiseksi	Future Learning Finland -markkinointibrändi ja kansainvälistymisohjelma
Laki rajoittaa koulutusvientä (Laki opetuksen maksuttomuudesta)	Lukukausimaksukokeilu	2011-2015, päättynyt
Koulutusviennin toimijat ovat erityneitä/ yksinään liian pieniä	Yhteistyöverkostot ja kumppanuudet	Yhteistyöverkostojen luonti: Pirkanmaan koulutusvientiklusteri, Kaakkois-Suomen koulutusvientiklusteri
Koulutusviennin toimijat	Kumppanuudet liiketoimin-	Koulutusvientiyhtiö

ovat erityneitä/yksinään liian pieniä	nan edistämiseksi, ehdotettu klusterimallista toimintatapaa	
Uuden koulutusvientitoimialan luominen	Uuden liiketoiminnan tukeminen	YKE-linjaus
2013 todetaan, että koulutusvienti ei ole lähtenyt käyntiin halutulla tavalla	Selvitystyöryhmä muodostetaan ja avoin verkkokysely avataan, järjestetään avoin keskustelu	Selvitysryhmän muistio: Toimenpideohjelma koulutusviennin edellytysten parantamiseksi
Laki rajoittaa koulutusvientiä (Laki opetuksen maksuttomuudesta)	Kansanedustajat (mm. Arto Satonen) esittävät lukukausimaksujen vapauttamista 2006 ja 2013	Ei, lakimuutosta ei hyväksytty eduskunnassa

Taulukko 3: Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Seuraavaksi tunnistetaan koulutusvientipolitiikan implementaatioprosessin haasteita, jotka tunnistettiin tutkimuksen aikana. Ensinnäkin, opettajahenkilökunta ei välttämättä koe motivoivaksi lähteä koulutusvientiin mukaan, koska se ei ole heidän urakehityksensä tai taloudellisen asemansa näkökulmasta tarpeellista. Ennen kuin koulutusohjelmia myydään, pitää selvittää, onko henkilökunta valmis matkustamaan ja sitoutumaan muulla kuin Suomenkielillä annettavaan opetukseen. (ks. myös Tuunanen 2010, 62)

Toiseksi, lakimuutokset ovat hitaita ja pelkkä lukukausimaksukokeilu ei ole riittävä peruste luoda uusia tuotteita. Kolmanneksi, tuotteistaminen ja markkinointiosaaminen on usealle koulutusmaailmassa toimivalle uusi asia. Neljänneksi, koulutustuote on henkilökohtainen ja muissa maissa vakiintunut koulutusvientikäytäntö on, että koulutus myydään yksityiselle henkilölle suoraan, yksi koulutus kerrallaan. Tilauskoulutukselle ei ole kysyntää.

Viidenneksi, koulutusvientitoiminta vaatii kypsyttelyä ja henkilösuhteita ulkomaille. Tämä taas edellyttää, että koulutusviennin toimijalla on resurssit tavata yhteyshenkilöitä.

Usean erillisen keikan tekeminen esimerkiksi Arabimaihin tai Brasiliaan on kallista. Epävarmuus voi johtua siitä, että ei tiedetä kuka kantaa liiketaloudellisen tappion, jos kauppa ei synnykään ja investointiin on kulutettu rahaa.

6 Johtopäätökset

Tässä kappaleessa vastataan tutkimuskysymyksiin, pohditaan tutkimuksen rajoituksia ja esitetään aiheita jatkotutkimukselle. Erityisen tärkeää tämän tutkimuksen tuloksia käsiteltäessä, että tutkimusaineisto on erittäin suppea. Täten tutkimuksen johtopäätöksiin on suhtauduttava varauksella ja tutkimusaineiston ilmeiset puutteet huomioiden. Tavoitteeni on osoittaa, että vaikka tutkimuksen viitekehys on puutteellinen aikaisempien implementaatiotutkimusten näkökulmasta ja itse tutkimusaineisto on suppea, on tutkimusprosessi kuvattu tarkasti, läpinäkyvästi ja tutkimuksen puutteiden merkitys tutkimuksen tuloksille tehdään selväksi lukijalle.

Valtioneuvosto julkaisi periaatepäätöksensä, jonka mukaan koulutusviennistä tulee Suomen uusi merkittävä vientiala 2015 mennessä. Tavoitteet olivat: *“...koulutuksesta [on] luotava Suomelle menestyksekkäs vientiala. ... Tavoite on, että Suomi on yksi maailman johtavista koulutuksen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista. Koulutuksen ja osaamisen viennin osuus Suomen kokonaisviennistä on merkittävästi kavanut nykyisestä vuoteen 2015 mennessä.”* (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010, sivu) Lisäksi Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa linjataan, että hallituksen tehtävä on edistää koulutusvientiä (Hallitusohjelma 2011, 31). Seuraavaksi esitetään vastaukset tutkimuskysymyksiin ja pohditaan tutkimuksen rajoitteita.

Mitä on koulutusvienti?

Ensimmäinen johtopäätös on, että koulutusviennin määritelmä on riippuvainen asiayhteydestä. Tässä tutkimuksessa koulutusviennillä tarkoitetaan koulutusta, jonka maksaa opiskelija tai opiskelijan sponsori tai julkisyhteisö Suomen rajojen ulkopuolelta. Koulutus voi olla tutkinto tai muu koulutuskokonaisuus tai -ohjelma. Koulutusvienti on

vastikkeellista opetustoimintaa, josta tulisi seurata liikevaihdon kasvu ja kansainvälisten opiskelijoiden lisääntyminen. Itse koulutus voi tapahtua Suomen rajojen sisäpuolella tai ulkopuolella.

Jos koulutusvienti ymmärretään edellä mainitulla tavalla, niin Suomen koulutusvientiä ei ole merkittävästi kyetty lisäämään. Sen sijaan koulutusviennin edistämiseksi on onnistuttu laatimaan ohjelmia ja koulutusviennin haasteet on onnistuttu tunnistamaan.

Ketkä ovat olleet osallisena koulutusvientiin liittyvän toimintapolitiikan suunnittelussa?

Koulutusvientipolitiikan suunnittelussa ovat olleet mukana eri työryhmät, joita ovat vetäneet kulloinen opetusministeri. 2010-2015 välisenä aikana opetusministereitä on ollut kolme. Lisäksi pääministeri on antanut tukensa koulutusviennille.

Mitä konkreettisia ohjelmia on laadittu koulutusviennin edistämiseksi?

Koulutusviennin edistämiseksi lanseerattuja ohjelmia ovat OKM:n, UM:n ja TM:n yhteistyö Suomen näkyvyyden lisäämiseksi aktivoimalla konsulaatteja eri puolilla maailmaa ja lanseeraamalla ja implementoimalla ohjelmia koulutusviennin esteiden poistamiseksi: Lukukausimaksukokeilu, Koulutusviennin edistämisen linjaus, Future Learning Finland -ohjelma ja YKE-linjaus. Lisäksi ministeriöt ovat rohkaisseet koulutusviennin toimijoita yhteistyöhön klusterimaisen liiketoimintamallin muodossa. Koulutusvientialan haasteita on tunnistettu ja pyritty aktiivisesti selvittämään OKM:n tekemän kyselyn muodossa. Selvityksen lopputuloksena laadittiin Toimenpideohjelma koulutusviennin edistämiseksi.

Kaikkia ohjelmia ei ole jatkettu. Lukukausimaksukokeilu päättyi ja tutkintoja ei voi tänä päivänä myydä yksityisille asiakkaille. Asiantuntijahaastatteluiden ja muun aineiston pohjalta voimme päätellä, että tämä on yksi merkittävä syy siihen, että korkeakoulut eivät ole innostuneet koulutuksen viennistä. Koulutusvientiä pitää tehdä hetken aikaa, ennen kuin se alkaa kantaa hedelmää, totesi Prokki haastattelussa. Koulutuksen myynnin aloittaminen, koulutusvientituotteiden kehittäminen ja tuotteiden markkinointi ei ole houkutteleva vaihtoehto oppilaitoksille tilanteessa, jossa liiketoiminnan tulevaisuus on epäselvä. Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että on luonnollista, jos oppilaitokset

ovat suhtautuneet varovaisesti lukukausimaksukokeiluun. Tuotteistaminen ja markkinointi edellyttävät rahallista panostusta. Liiketaloudellisen riskin minimoimiseksi liiketoiminnalle on oltava potentiaalia kasvaa myös tulevaisuudessa. Tällä hetkellä epävarmuus lukukausimaksujen vapauttamisesta rajoittaa koulutusviennin potentiaalia kannattavana liiketoimintana.

Tämän aineiston valossa voidaan vain spekuloida, että tutkintojen vapauttaminen olisi edesauttanut esimerkiksi koulutusvientiä ja englanninkielisiä ohjelmia tarjoavien oppilaitosten koulutusvientiä. Monet pelkäävät tutkintojen vapauttamista ja erityisesti opiskelijajärjestöt vastustavat sitä. Vastustajien yksi argumentti on, että tutkintojen vapauttaminen tulee johtamaan siihen, että myös Suomen kansalaiset maksavat tulevaisuudessa koulutuksesta. Tätä argumenttia puoltaa esimerkiksi Virkkusen lausunto kyselytunnilla 2010. Virkkunen toteaa, että: *”...ensiarvoisen tärkeä lähtökohta hallituksen näkökulmasta on se, että jatkossakin kaikilla suomalaisilla omaan varallisuuteen katsomatta on mahdollisuus opiskella niin pitkälle kuin omaa halua ja taipumuksia riittää. Mitään suunnitelmia siis siitä, että suomalaisille oltaisiin tuomassa lukukausimaksuja, ei hallituksen piirissä ole.”* (Täysistunnon pöytäkirja 10/2010) Sekä Prokki että Satonen ovat samaa mieltä Virkkusen kanssa. (Prokki 2014; Satonen 2014)

Mitä ohjelmia koulutusviennin edistämiseksi on implementoitu?

Suomalaisten koulutusorganisaatioiden näkyvyyttä parannettu esimerkiksi Future Learning Finland -klusterin avulla. Kolmen ministeriön yhteistyönä perustettu klusteri kokoaa yhteen koulutusalan toimijoita. Valmiita tuotteita sivuilta ei löydy, joten asiakkaiden on oltava yhteydessä suoraan toimijaan. Klusterimallia käyttävät muunmuassa Pirkanmaalaiset koulutusvientitoimijat Tredea:n kaksivuotisessa Learning Bridge -hankkeessa (Tredea 2014).

Tutkimusaineiston perusteella käy ilmi, että vaikka toimenpiteitä on implementoitu onnistuneesti eri ohjelmien muodossa, korkeakoulut ja oppilaitokset eivät ole vastanneet toiminnallaan virkamiesten odotuksiin koulutusviennin kehityksestä. Tämän tutkimuksen perusteella syynä on ensisijaisesti kouluorganisaatioiden kulttuuri, johon koulutusviennin liiketoimintamalli ei ole sulautunut luontevasti ja laki, joka rajoittaa

koulutusvientiliiketoiminnan harjoittamista tutkinnoilla kuten menestyvissä koulutusvientimaissa. Koulujen toimintalogiikka ja arvomaailma poikkeaa paljon yritysorganisaatioiden toimintalogiikasta. Ohjelmat on laadittu ja jalkautettu olettaen, että kouluorganisaatiot ovat valmiita toimimaan niiden mukaisesti. Ruohonjuuritasolla on kuitenkin paljon haasteita, joita koulutusvientipolitiikan implementoinnissa ei ole otettu huomioon. Ohjelmia on implementoitu ylhäältä alas. Toiseen suuntaan liikkuva palaute, eli koulutusvientia harjoittavien organisaatioiden haasteet, ovat joko jäänyt noteeramatta päättäjien tasolla tai tieto koulutusviennin haasteista ei ole kulkeutunut oikeita kanavia pitkin oikeaan paikkaan. Toimenpideohjelma koulutusviennin edellytysten parantamiseksi -raportti on ensimmäinen ministeriötasolla laadittu raportti, jossa tunnustetaan koulutusviennin haasteet ruohonjuuritasolla ja jossa pohditaan toimia, joilla ongelmia voidaan ratkoa.

Onko implementointi onnistunut suhteessa 2010 asetettuihin tavoitteisiin?

Tähän kysymykseen voidaan vastata laskemalla liikevaihdoin kasvu vuoden 2010 ja 2015 välillä. Tarkkoja lukuja ei ole saatavilla, mutta koska koulutusvientä on uusi toimiala, voidaan päätellä, että liikevaihtoa ei ollut laisinkaan vuonna 2010. Airola (2014) selvittää, että tyypillisin osaamisen viennin muoto on täydennyskoulutus. Hän arvioi, että: *”Viennin arvo on korkeintaan noin 100 miljoonaa, mikä sisältää myös kalustemyynnin ja suunnittelut. Varsinainen osaamisen vienti on ehkä 20-30 -miljoonaa.”* (Airola 62, 2014) Tämä luku on verrattain pieni Suomen kokonaisvientiin verrattuna, mikä vuonna 2013 oli 77,6 miljardia euroa. Palveluiden viennin osuus kokonaisviennistä on noin 23 miljardia euroa (Elinkeinoelämän Keskusliitto). Koulutusosaamisen viennin osuus palveluiden viennin osuudesta on vain murto-osa.

Seuraavaksi pohditaan miksi tavoitteisiin ei ole päästy, pohditaan tutkimuksen rajoituksia ja esitellään jatkotutkimusaiheita. Koulutusvientä on Suomessa uusi toimiala. Asiantuntijahaastattelussa kulminoitui mitä Barrett ja Fudge (1981) esittävät organisaation kulttuurin vaikutuksesta. He toteavat, että organisaatioiden arvomaailma ja organisaatioiden välinen sekä sisäinen vuorovaikutus vaikuttavat siihen miten toimintapolitiikan implementointiprosessi luonnistuu. Jos toimintapolitiikkaa ajavan tahon tavoite, tässä tapauksessa ministeriöiden tavoite luoda koulutusviennistä uusi merkittävä kaupallinen liike-

toiminnan haara, ja toimeenpanevien organisaatioiden tavoite, tässä tapauksessa oppilaitosten vahva halu tarjota maksutonta opetusta, poikkeavat huomattavasti toisistaan, on todennäköistä, että implementaatio epäonnistuu. (Barrett & Fudge 1981, 20–21)

Tässä tutkimuksessa kurkistettiin haastattelujen ja sekundääriaineistojen avulla muutama korkeakouluun. Näin tutkimuksessa päästiin lähemmäs implementaatioprosessin toimeenpanijoita ja todellisia, jokapäiväisiä asioita, joita organisaatioissa tapahtuu koulutusviennin edistämiseksi. Tältä pohjalta voidaan todeta, että oppilaitoksissa jo olemassa olevat henkilökunnan motivaatiotekijät, kuten aikaisemmat yhteydet koulutusvientikumppaneihin ja opettajien motivaatio opettaa muulla kuin äidinkielellään ja työskennellä opetusvelvollisuuden ulkopuolella, vaikuttavat koulutusviennin kehitykseen koulussa. Lisäksi kansainvälisyyttä tukevat rakenteet, kuten jo olemassa olevat englanninkieliset koulutuskokonaisuudet ja -ohjelmat ja sijainti, esimerkiksi maantieteellinen läheisyys koulutusvientikumppanin tai asiakkaan kanssa, tukevat merkittävästi koulutusviennin kehitystä.

Tutkimuksessa käy ilmi, että monilla kouluorganisaatiolla ei ole työkaluja kaupallistumiseen ja myymiseen tai ne ovat vasta aloittelemassa koulutusvientiä. Sekä koulujen henkilökunnan vastarinta että koulujärjestelmän rakenteet ja sitä ohjaavat säännöt ja toimintamallit ovat esteeksi koulutuksen myymiselle. Prokki (2014) ja Satonen (2014) toteavat molemmat, että koulujen vallalla oleva kulttuuri on usein jarru koulutusviennille. Tämän lisäksi uuden toimialan haasteet, joita ovat esimerkiksi vakiintuneiden käytäntöjen ja vakiintuneiden yhteistyöverkostojen puuttuminen, hidastavat koulutusviennin kehitystä. Lisäksi koulutuksen ja opetuksen alalla on olemassa käytännöt ja kulttuuri, joka perustuu hyvin erilaiseen arvomaailmaan kuin kaupallinen koulutusvienti. Vanhat tavat ja syvään juurtuneet ajatusmallit opetuksen maksuttomuudesta hidastavat koulutusviennin kehitystä kouluissa. Kaikki edellä mainitut seikat ovat haasteita koulutusvientialan kasvulle.

Sektoriohjauksen asettamat haasteet ovat niin ikään ilmeiset. Uuden toimialan luominen yhdistettynä kolmen tärkeän ministeriön, Opetus- ja kulttuuriministeriön, Työ- ja elinkeinoministeriön ja Ulkoministeriön varsin puutteelliseen yhteistyöhön on mahdollisesti osaltaan jarruttanut koulutusviennin kehitystä. Opetusministerin vaihtuminen kolme ker-

taa prosessin aikana on saattanut myös vaikuttaa hidastavasti, koska ministerien sitoutuminen ja prosessin jatkuvuus on tärkeä osa toimintapolitiikan implementointia.

Korkeakoulujen ja oppilaitosten henkilöstön ja organisaation johdon haasteita ovat muun muassa koulutusviennin tuotteistaminen ja hinnoittelu. (Lehtinen & Niinimäki 2005, 55–56). Siikanen (2014b) on samaa mieltä ja tarkentaa vielä, että nimenomaan osaamiselle ja asiantuntijuudelle on vaikea asettaa hintalappua. Hinta on usein helpompi asettaa kokonaisuudelle, kuten koulutusohjelmalle tai maisteriohjelmalle. (Siikanen 2014b, 39)

Suomen koulutusosaaminen on saanut paljon näkyvyyttä ja Suomi tunnetaan koulutuksen mallimaana. Tätä ovat osanneet hyödyntää esimerkiksi peliteollisuus ja kustantajat. Sekä peruskouluissa että toisen asteen oppilaitoksissa hyödynnetään tänä päivänä verkonoppimistyökaluja ja erilaisia oppimispelejä. On todennäköistä, että koulutusviennin edistäminen on edistänyt välillisesti yritysten oppimiskäytäntöihin perustuvaa liiketoimintaa.

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää mitä toimia on tehty koulutusviennin tukemiseksi uutena ventialana ja miten asetetuissa tavoitteissa on onnistuttu. Nyt on vuosi 2015 ja kaikki mitä tähän mennessä on tehty valtion toimesta, on pyritty esittelemään tässä tutkimuksesta. Onko Suomi yksi maailman johtavista koulutuksen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista? Onko koulutuksen viennin osuus Suomen kokonaisviennistä kasvanut vuoteen 2015 mennessä? Tämän tutkimuksen perusteella voidaan varovaisesti todeta, että Suomi ei ole tänä päivänä yksi maailman johtavista koulutuksen ja koulutuksen laatuun perustuvista talouksista. Onnistuiko hallituksen edistää koulutusvientä lukukausimaksukokeiluilla tai muilla tavoin? Kyllä, hallituksen onnistui aloittaa ministeriöiden välinen yhteistyä, laatia ohjelmia, implementoida ohjelmia ja luoda koulutusalan toimijoille näkyvyyttä.

Seuraavaksi pohditaan tutkimuksen rajoituksia. Tutkimuksen edetessä kävi ilmi, että resurssini eivät riittä alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaiseen aineiston keruuseen. Lisäksi opinnäytetyön asettamat raamit ja aikarajoitukset asettavat rajaavat tutkimusta merkittävästi. Täten myös johtopäätöksiin, joita tutkimuksen pohjalta teen, tulee suhtautua varauksella. Lisäksi on huomioitava, että olin tutkijana itse mukana koulutusvientitahtumissa ja kohtasin koulutusviennin toimijoita korkeakouluista ja oppilaitoksista. Täs-

tä seuraa, omat kokemukseni ovat ohjanneet tutkimuksen tekoon liittyviä valintoja, osaksi tiedostamatta. Positioni on vaikuttanut merkittävästi tutkimuksen näkökulmaan, mikä on Barrettin ja Fudgen mukaan tyypillistä (Barrett & Fudge 1981, 8).

Alkuperäisestä tutkimussuunnitelmasta poiketen tutkimuksen viivästyminen loi mahdollisuuden aivan uudenaikaiseen tutkimusasetelmaan. Seurasin alan kehitystä 2013 kevästä 2015 kevääseen asti, mikä sattui olemaan koulutusvientipolitiikan tavoitteiden aikaraja. Aikanäkökulma tuodaan tutkimuksessa esille tutkimusaineiston analyysin alussa, mutta sen analyysi jää puutteelliseksi, koska empiirinen aineisto on hyvin pieni. Aikanäkökulma kuvaa toimintapolitiikan implementoinnin hidasta luonnetta, mutta aineiston suppeuden vuoksi siitä ei voi laatia tämän tutkimuksen kannalta johtopäätöksiä. Pikemminkin sen avulla voidaan pohtia hedelmällisiä jatkotutkimusaiheita ajan ja implementaatioprosessin välisen suhteen selvittämiseksi.

Implementointiprosessi on ollut puutteellista prosessin ylhäältä alas ja alhaalta ylös tapahtuvan kommunikaation suhteen. Vaikka Opetusministeriö on tehnyt toimia selvittääkseen mitkä tekijät jarruttavat koulutusvientiä, tämän tutkimuksen valossa vaikuttaa siltä, että alkuperäistä tavoitetta tehdä koulutusviennistä merkittävä uusi vientiala 2015 vuoteen mennessä ei ole muutettu. Epähuomioon ovat jääneet korkeakoulujen tottumattomuus klusterimaiseen toimintatapaan ja liiketoimintaan. Ylipäättään korkeakoulujen henkilöstön motivaatio olla mukana tekemässä koulutusvientiä on jäänyt vähälle huomiolle, vaikka koulutusviennin toimijat painottavat, että koulutusvientiä tekemään tulee valita motivoituneita, myyntiorientoituneita henkilöitä. Vaikka tämä käy ilmi sekä tutkimushaastatteluissa että sekundääriaineistossa, luotettavaa johtopäätöstä ei voi tehdä, koska empiirinen aineisto on hyvin pieni.

Tutkimuksen aineisto on suppeampi ja teoriakatsaus vaatimattomampi, kuin mitä alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaan oli suunniteltu, joten tuloksiin tulee suhtautua varovaisesti. Erityisesti aikaisempien koulutusvientitutkimusten ja implementaatiotutkimusten osuus on vaatimaton. Osaltaan tähän vaikutti se, että koulutusvientipolitiikasta ei ole tehty tutkimusta Suomessa. Tästä syystä pyrin tuomaan esille, miten tutkimukset on toteutettu ja kenen toimesta. Suurin osa tutkimuksista on

opinnäytetöitä, joihin tulee suhtautua kriittisemmin kuin muihin vertaisarvioituihin tutkimuksiin ja tieteellisiin julkaisuihin.

Tutkimus toimii katsauksena nykyiseen koulutusvientipolitiikan implementaation tilaan ja valaisee koulutusviennin kenttää toimintapolitiikan implementaation näkökulmasta. Tutkimuksessa jäsennettiin jo olemassa olevaa tietoa koulutusviennin toimintapolitiikan implementoinnista ja kuvattiin, mitä todellisuudessa on implementoitu. Lisäksi tutkimuksessa kävi ilmi useita toimintapolitiikan implementointia hidastavia tekijöitä, joiden tunnistaminen ja kommunikointi toimintapolitiikan laatijoille voi olla hyödyllistä. Itse tutkimustulokset ovat vaatimattomat tutkimusaineiston suppeuden vuoksi. Tutkimustuloksiin täytyy suhtautua erittäin kriittisesti ja enemmänäkin suuntaa antavana näkökulmana koulutusvientiin.

Jatkotutkimuksta voisi tehdä jatkamalla tämän tutkimuksen alkuperäistä tutkimussuunnitelmaa ja täydentää tutkimusaineistoa asiantuntijahaastatteluilla. Toimintapolitiikan implementointia voisi tutkia laajemman aineiston pohjalta, jotta tutkimuksen tulokset olisivat luotettavammat. Lisäksi rahoituskanavien tutkiminen ja koulutusvientitoimijoiden liiketoiminnan riskien käsitteleminen olisi hedelmällistä liiketoimintasuunnitelmien laadinnan näkökulmasta. Korkeakouluilla ei tämän tutkimuksen mukaan ole riittäviä valmiuksia liiketoimintariskin ottamiseen samalla tavalla kuin yksityisillä yrityksillä. Suomalaiset korkeakoulut ovat uuden haasteen edessä. Haasteen, jonka ratkominen edellyttää pitkäjänteistä yhteistyötä ja jokaisen koulutusviennin toimijan, niin opettajien kuin virkamiesten, sitoutumista.

7 Lähteet

- A 125/2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen väliaikaisesti maksullisista koulutusohjelmista. [huom! Koulutusohjelmat päivitetty joka vuosi] [Viitattu 13.2.2013] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100125>
- Aho, E., Pitkänen K. & Sahlberg, P. 2006. Policy Development and Reform Principles in Basic and Secondary Education in Finland since 1968. Education Working Paper Series. Nro 2. World Bank. Saatavissa: www.worldbank.org/education
- Airola, Anneli 2014. Karelia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. Toim. Airola, Anneli 2014 B:23. Koulutusviennillä kansainvälisille markkinoille. Viitattu 10.2.2015. Saatavissa: <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80057/B23.pdf?sequence=1>
- Ala-Uotila, E., Naukkarinen, M., Puurtinen, H-G., Sergeeva, J. & Vänni, K. 2011. Koulutusviennin selvityshanke. Julkaistu 31.8.2011. Tampere. Viitattu 4.4.2015. Saatavissa: [http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupGraphics/koulutusviennin_selvitysraportti.pdf/\\$file/koulutusviennin_selvitysraportti.pdf](http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupGraphics/koulutusviennin_selvitysraportti.pdf/$file/koulutusviennin_selvitysraportti.pdf)
- Ammattikorkeakoululaki. 932/2014. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>
- Barrett, S. & Fudge, C. Ed. 1981. Policy and Action. Essays on Implementation of Public Policy. Methuen & Co. NYC.
- Birrell, B., Smith, T. F. 2010. Export Earnings from the Overseas Student Industry: How Much? Viitattu 5.5.2015. Australian Universities' Review 52(1). Saatavissa: <http://eric.ed.gov/?id=EJ877042>
- Carrington, R., Meek, L. & Wood, F. 2007. The role of further government intervention in Australian international education. Higher Education (53) 561–577.
- Churcher, Mark. 2013. Projektikoordinaattori. Informantti. Tutkijan omat muistiinpanot.

EduCluster 2015. Verkkosivut. Viitattu 6.2.2015 Saatavissa:

<http://www.educlusterfinland.fi/en>

Elinkeinoelämän Keskusliitto. Perustietoja Suomen taloudesta: Ulkomaankauppa. Viitattu: 6.5.2015. Saatavissa: <http://ek.fi/mita-teemme/talous/perustietoja-suomen-taloudesta/ulkomaankauppa/>

Finpro 2014. Vientikeskusverkosto. Viitattu 8.12.2014. Saatavissa:

<http://www.finpro.fi/verkostot/vientikeskusverkosto>

Finpro, verkkosivut. Viitattu 1.10. 2014. Saatavissa:

<http://www.finpro.fi/finpro;jsessionid=C2AE876417FD285F1B7F1F2189C1E877.webapp2>

Future Learning Finland 2015. Viitattu 1.2.2015. Saatavissa:

www.futurelearningfinland.fi

Gu, Jianxin 2009. Transnational education: Current developments and Policy implications. 2009. Education China, 4 (4): 624-649. Viitattu: 1.2.2013.

Hallitusohjelma 19.4.2007. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma. [Viitattu 15.4.2013] Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/tietoarkisto/aiemmat-hallitukset/vanhanenII/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>

Hallitusohjelma 22.6.2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma [Viitattu 15.4.2013] Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>

Healey, N. M. 2007. Is higher education in really ‘internationalising’?. Teoksessa: High Educ 2008. (55) 355-355. High Ed. Julkaistu: 21.04.2007. Springer Science+Business Media B.V.

Horizon2020-ohjelma. <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>

Jalonen, Sini. 2013. Julkaistu 17.12.2013. Koulutusvienti Ammattikorkeakoulussa - Case: Turun AMK:n koulutusvientihanke Vietnamin yhteistyökorkeakouluihin. Opin-

näytetyö, Turun Ammattikorkeakoulu, Salon BusinessAkatemia. Viitattu:
10.2.2015 Saatavissa:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/69351/Jalonen_Sini.pdf?sequence=3

Korhonen, Päivi 2014. Koulutusviennin lastentaudista - Diagnooseja ja reseptiikkaa. .
Toim. Airola, Anneli 2014 B:23. Teoksessa Koulutusviennillä kansainvälisille
markkinoille. Viitattu 10.2.2015. Saatavissa:
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80057/B23.pdf?sequence=1>

Korpela, J.& Mäkitalo, R. 2008. Julkishallinto murroksessa. Rohkeutta ja vauhtia muutokseen. Edita Prima Oy. Helsinki.

Koulutusviennin edistämisen selvitystyöryhmä, 2013. Suomi kansainvälisille koulutusmarkkinoille. Selvitysryhmän muistio: Toimenpideohjelma koulutusviennin edellytysten parantamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:9 4.11.2013. Viitattu 10.4.2015. Saatavissa:
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/tr09.pdf?lang=fi>

L 24.7.2009/558. Yliopistolaki. [Viitattu 13.2.2013] Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

L 9.5.2003/351. Ammattikorkeakoululaki. [Viitattu 13.2.2013] Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta. 21.8.1998/630. Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Lakialoite 91/2012. Laki yliopistolain 8 §:n ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Lehto, Sami 2012. Julkaistu 12/2012. Myyntikanavat ja tuotantoprosessit Tampereen Ammattikorkeakoulun koulutusviennissä. Case: 21st Century educators. Tampereen Ammattikorkeakoulun tutkielmat. Opinnäytetyö. Viitattu: 10.2.2015 Saata-

vissa:

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50929/Lehto_Sami.pdf?sequence=1

Ministeriön verkkolehti 30.9.2004. Suomalainen PISA-menestys innoitti saksankielistä mediaa. [viitattu 5.5.2013] Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2004/3009/pisamenestys.html>

Nuutinen, E. Future Learning Finland-projektijohtaja. Puhelinhaastattelu. 14.10.2014

OECDa 2012 [viitattu 10.4.13] Saatavissa: <http://www.oecd.org/pisa/>

OECDb 2000 [viitattu 10.4.13] Saatavissa:

<http://www.oecd.org/edu/school/programmeforinternationalstudentassessmentpisa/34107978.pdf>)

OKM tiedote 2013a. Julkaistu: 13.06.2013. Opetusministeri Kiuru: Koulutusviennissä tarvitaan tiivistä yhteistyötä. Viitattu 10.4.2015. Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/06/teamfinland.html?lang=fi>

OKM tiedote 2013b. Julkaistu: 15.08.2013. Lipponen vetämään koulutusviennin kehitystyötä. Viitattu 10.4.2015. Saatavissa

<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/08/koulutusvienti.html?lang=fi>

OKM Tiedote 2013c. Julkaistu: 04.11.2013. Suomi kansainvälisille koulutusmarkkinoille. Selvitysryhmän muistio: Toimenpideohjelma koulutusviennin edellytysten parantamiseksi. Viitattu 10.4.2015. Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/koulutusvienti.html?lang=fi>

OKM tiedote 2013d. 4.11.2013. Julkaistu: 2013. Selvitysryhmä: Koulutusviennistä kannattavaa liiketoimintaa Viitattu: 5.4.2015. Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/11/koulutusvienti.html?lang=fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2.11.2001. Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia. Opetusministeriön työryhmien muistioita 2001:23. (57/043/2001) [viitattu 15.9.2013] Saatavissa:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2001/liitteet/opm_511_23kvstrategia.pdf?lang=fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi - Suomen koulutusviennin strategiset linjaukset. Valtioneuvoston periaatepäätös. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. [Viitattu 2.2.2013]. Saatavissa <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okm11.pdf?lang=fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:16. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilun seuranta ja arviointi. Työryhmän loppuraportti. Viitattu 3.4.2015. Luettavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2014/lukukausimaksukokeilu.html>.

Opetusministeriö 2007. Koulutus ja tutkimus vuosina 2007-2012. Kehittämissuunnitelma. Hyväksytty valtioneuvostossa 5.12.2007.

Opetusministeriön Verkkolehti 24.3.2005a. PISA-seminaarissa etsittiin suomalaiskoulun menestysreseptiä. [viitattu 5.5.2013] Saatavissa: <http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2005/2403/pisa.html>

Parsons, D.W. 1995. Public Policy. Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis. Edward Elgar Pub. Northampton, MA, USA.

Perusopetuslaki. 21.8.1998/628. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Pollitt, C. 2008. Time, Policy, and Management. Oxford University Press. New York.

Pressman, J. & Wildavsky, A. 1973 Implementation. How Great Expectations in Washington Are Dashed in Oakland. (3rd ed 1984) Berkeley, CA.

Prokki, Carita. 2014. Koulutusvientijohtaja, Tampereen ammattikorkeakoulu. Tutkimus-haastattelu. 9.1.2014. Ks. Haastattelut.

- Roikonen, Matti & Starovoytova, Irina 2014. Julkaistu 17.11.2014. Education export from Finland to Russia. Challenges and success factors. Multiple case study for The Jyväskylä Institute of Adult Education. Luettu 10.2.2015. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/85436/Roikonen_Matti_Starovoytova_Irina.pdf?sequence=1
- Satonen, Arto. 2014. Kansanedustaja. Tutkimushaastattelu. 3.1.2014. Ks. Haastattelut.
- Satonen, Arto. 5.12.2014. Arto Satosen viikkoviesti – viikon aiheina EU/ETA-alueen ulkopuolisten lukukausimaksut ja toisen asteen koulutus. Verkkoblogi. Julkaistu 5.4.2015. Saatavissa: <http://satonen.fi/2014/12/05/arto-satosen-viikkoviesti-viikon-aiheina-eueta-alueen-ulkopuolisten-lukukausimaksut-ja-toisen-asteen-koulutus/>
- Sergeeva, Julia. 2013. Projektikoordinaattori. Informantti. Tutkijan omat muistiinpanot.
- Siikanen, Riina 2014a. Koulutusviennin tila Suomessa ja ulkomalla. Karelia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. Toim. Airola, Anneli 2014 B:23. Teoksessa Koulutusviennillä kansainvälisille markkinoille. Viitattu 10.2.2015. Saatavissa: <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80057/B23.pdf?sequence=1>
- Siikanen, Riina 2014b. Korkeakoulujen henkilöstö uusien haasteiden edessä. Karelia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. Toim. Airola, Anneli 2014 B:23. Teoksessa Koulutusviennillä kansainvälisille markkinoille. Viitattu 10.2.2015. Saatavissa: <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80057/B23.pdf?sequence=1>
- Stromquist. 2002. Pedagogies of Globalization: The Rise of the Educational Security State. Ed. Spring, Joel. 2006.
- Sundquist, Suvi. Sähköpostiviesti 2.1.2014. Tutkijan muistiinpanot. Viitattu 5.1.2014
- Suomen koulutusvientistrategia. Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi. Suomen Koulutusvientistrategia. Työryhmäesitys 16.2.2010. [Viitattu 2.2.2013]. Saatavissa: [\[http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/koulutusvientii/liitteet/koulutusvientistrategia.pdf\]](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/koulutusvientii/liitteet/koulutusvientistrategia.pdf)

Suomi kansainvälisille koulutusmarkkinoille. Selvitysryhmän muistio. Toimenpideohjelma koulutusviennin edellytysten parantamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:9 4.11.2013

TAKK 2015. Viitattu 6.2.2015 Saatavissa:

https://www.takk.fi/en/for_educational_institutions/international_operations/educational_competence_export.html

TAMK Global Education 2014. Verkko-sivut. Viitattu 6.2.2015. Luettavissa:

<http://global.tamk.fi>

Tekes 2009. Koulutusalan[viennin] rahalliset tuet. 11/2009. Laatija: Jaana Kuula. Viitattu 1.1.2014. Saatavissa:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2009/11/koulutusvienti/Kuula_Tuet_koulutusvientiin.pdf

Tekes 2014, Oppimiskorjaus -ohjelma. Viitattu 3.2.2015. Saatavissa:

<http://www.tekes.fi/ohjelmat-ja-palvelut/ohjelmat-ja-verkostot/oppimiskorjaus/>

Temmes, M. 1997. Suomen hallinnon muuttuminen 1987-1995. Valtiovarainministeriö, hallinnon kehittämisosasto, Helsingin yliopisto, yleisen valtio-opin laitos. Helsinki: Edita.

Temmes, M. 2006. Suomen Poliittinen Järjestelmä - Verkkokirja. Viitattu 4.5.2017. Saatavissa: <http://blogs.helsinki.fi/vol-spj/valtionhallinto/jatkuvuutta-ja-muutosta/>

Tredea 2014. Learning Bridge -hanke. Hanke on päättynyt! Julkaistu: 29.9.2014. Viitattu 5.5.2015. Saatavissa: <http://projektit.tredea.fi/learning-bridge/?x475700=810369>

Truong, Trinh 2013. Informantti, haastattelu, Tampereen Yliopiston Johtamiskorkeakoulu, education coordinator. Tutkijan omat muistiinpanot.

Turun yliopiston Uutisarkisto. Julkaistu 30.9.2013. Tuomas Koivula. Viitattu 6.2.2015. Saatavissa: <http://www.utu.fi/fi/Ajankohtaista/Uutiset/Sivut/kolmen-yliopiston-yhteinen-koulutusvientiyrittajien-aloittaa-toimintansa.aspx>

- Turunen, Lotta 2011. Suomalaisen koulutusviennin ensiaskleet. Laadullinen tapaustutkimus Itä-Suomen yliopiston ja Savonia-ammattikorkeakoulun suhtautumisesta koulutusvientiin. Viitattu 10.2.2015. Saatavissa:
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83127/gradu05541.pdf?sequence=1>
- Tutkijan muistiinpanot 2013. Learning Bridge –seminaari. Pirkanmaan koulutusvienti-toimijoiden seminaari Tampereella 5.9.2013 Muistiinpanot puheenvuoroista: Mark Churcher ja Henni Saarela.
- Tutkimus- ja innovaatio neuvosto 2010. Yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistämisen (YKE) linjaus 2011-2016. Julkaistu: 4.4.2011. Viitattu: 29.2.2015. Saatavissa: https://www.tem.fi/files/29592/YKE-linjaus_2011-2015.pdf
- Tuunanen, Jarmo 2010. Julkaistu 4/2010. Maksullisen tutkintoonjohtavan tilauskoulutuksen järjestäminen venäjällä. Opinnäytetyö. Mikkelin Ammattikorkeakoulu. Viitattu: 10.2.2015 Saatavissa:
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12771/opinn2010A1376.pdf?sequence=1>
- Työ- ja Elinkeinoministeriö 2011. Tutkimus ja innovaationeuvosto. Tutkimus- ja innovaatiopoliittinen linjaus 2011-2015.
http://www.tem.fi/files/29559/Tutkimus_ja_innovaatiopoliittinen_linjaus2011_2015.pdf
- Uljas: Itä-Suomen Ylioppilaslehti 2013. Julkaistu 12.12.2013. (Toim.) Pasi Huttunen. Yliopistojen koulutusvientiyhtiölle toimitusjohtaja. Viitattu 6.2.2015. Saatavissa:
<http://www.uljas.net/yliopistojen-koulutusvientiyhtiolle-toimitusjohtaja/>
- Täysistunnon pöytäkirja 10/2010. Julkaistu 18.10.2010. Viitattu 4.8.2014. Saatavissa:
<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=ptk+10/2010>
- Täysistunnon pöytäkirja 12/2013. Julkaistu 21.2.2013. Viitattu 4.8.2014. Saatavissa:
<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=la+91/2012>

- Valtioneuvoston kanslia 2013. Team Finland: Strategia 2014. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 8/2013. Julkaistu: 13.06.2013. Viitattu 3.3.2015. Saatavissa: <http://vnk.fi/julkaisu?pubid=2406>
- Valtioneuvoston kanslia 2014. Team Finland Strategia 2014. Viitattu 2.4.2015. Saatavissa: <http://team.finland.fi/public/default.aspx?contentid=278509&contentlan=1&culture=fi-FI>
- Vesanen-Kirillov, T. & Vanhalakka, S. 2014. Venäjälle suuntautuvan toisen asteen koulutusviennin esiselvitys - Loppuraportti. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä. Viitattu: 5.5.2015. Saatavissa: <https://www.jao.fi/loader.aspx?id=a4f7b5bf-2bab-438a-884d-16620de30fe9>
- Vilkki, Briitta 2009. Strategiat hallinnan välineenä. Vesiensuojelun ohjaus ja toimeenpano case Kyrönjoessa Väitöskirja Acta Wasaensia 202, Hallintotiede 12 Aineistot Viitattu: 4.5.2015. Saatavissa: http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-259-5.pdf
- Virtanen, Petri 2007. Arviointi – Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Edita Prima Oy. Helsinki.
- WTO 1998. Education Services - Background Note by the Secretariat. [viitattu 13.5.13] Saatavissa: https://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/w49.doc
- Yliopistolaki. 558/2009. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090558>.
- Younis, T. 1990. Implementation in Public Policy. Gower Publishing Company. Vermont, USA.

Aineisto

Haastattelut

Haastateltava: Carita Prokki, Tamk

Ajankohta ja paikka: 9.1.2014 9:00-10:00 Tamk, Caritan työhuone

Aika: 54:30

Nauhoitettu

P: et siinä mielessä siis, mää puhun nyt koko ajan sitten tästä siis puhtaasti siis bisnesloogiikalla tapahtuvasta koulutusviennistä. Meillä on tutkimus- ja kehitys- ja innovaatiotoiminnassa tota hankkeita ja muista ulkomaille mut se on erimaailma sitten se.

Mut siitä mä oon kiinnostunut. Mulla on pikkusen runkoo ja sä voit sanoo.

T: Mulla on tässä vähän runkoo. Kuinka paljon sulla on aikaa. Mutta tota, voidaan vaikka aloittaa siitä että miten koulutusvienti lähti teillä käyntiin?

P: Mä oon tullut talon 2013 eli mä en ihan juuria pysty sanoon. Se on sitä ennen pari vuotta varmasti 2010 jälkeen 2011 saanut sellasia ensimmäisiä tuulta purjeisiin juttuja. Että siinä oli yks varmaan merkittävä tekijä se että Omanista haluttiin tulla tänne parin kuukauden meidän kesäjaksolle pariks kuukaudeksi. Sit siitä tehtiin tarjous ja ne hyväksy sen ja tuli tänne. Sitä ennen on ehkä ollut jotain pienempiä juttuja Venäjälle ja muuta. Mut semmosista se on lähtenyt ponnistaan tota noin niin sen jälkeen on varmaan johdosakin ruvettu miettimään että opetusministeriön rahat alkaa väheneen tai ne kiristää koko ajan otetta. Et meidän on jotain, tamkki on selkeästi tehnyt päätöksen katsoa tämä kortti että saadaanko tästä Tamkille pitkällä aikavälillä tuottoisaa toimintaa. Joilla voidaan sitten tuotoilla tehdä mitä Tamkki halua ikinä tehdäkkään. Ja tavote on se ja johdon lähtökohta on se että pidetään erossa tästä hankemaailma. Katotaan että pystytäänkö me bisneksen tekoon ulkomaisessa kontekstissa.

T: Ottiko he sieltä yhteyttä?

P: Omani on sellanen tapaus mutta siellä oli tavallaan sellanen erikoinen tilanne että pari kolme vuotta sitten he lähetti suomeen kysymyksen rekrytointi-ilmotuksen ja meidän rehtoraatti levitti sitä ja tämmösiä henkilöitä jotka lähtis heille sinne heidän palvelukseen ja heitä lähti sinne kaksi Tamkisa ja he on vieläkin siellä. Ja niinkun heiän ansiostaan ehkä sitten sielläkin on ajateltu et tuolta voi kysyä koulutusta. Tää on puhtaasti henkilökauppaa. Henkilösuhteita ja todellakin perustuu puhtaasti henkilösuhteisiin ne on siellä tehneet hyvää työtä ja julistaneet Tamkkia ja kertoneet että heillä on tämmöstö ja tämmöstä ja vaikka hei ei ole enää tamkin palvelussa vaan he on omanin viranomaisten palveluksessa niin se on ehkä ollut sellanen lähtölaukas et tota siitä se on sitten lähtenyt pikkuhiljaa askel askeleelta.

T: Onks sit syntynyt, vaikka sen omanin kanssa et teetteko jatkuvaa yhteistyötä?

P: Ne tuli sit seuraavan kerran viime kesänä ja se oli myöskin ministeriön maksamaa koulutusta ja tota noin niin ja perustuen viimekesän hyviin kokemuksiin ja perustuen siihen että meillä on edelleen tamkilaisia siellä hyvillä paikoilla niin mutta se ei oo siis... miten mä nyt sanosin. Se on hyvin erilaisen suhde kuin moneen muuhun kumppaniin. Ne kävi täällä vierailulla ne kävi korkeet virkamiehet vierailulla, mutta mutta tota tossa arabimaissa se kulttuuri on kovin hirarkista ja pitää tarkasti miettiä miten edetään ja me ollaan toivottu esimerkiksi ministeriöstä että ministeri lähtisi keväällä sinne. Ne arvostaa vaan sellaista että lähetään korkeelta liikkeelle. Se että mä lähden sinne niin se on ihan turismia sillä tavalla. Kyllähän niin kun et se tarvii aina lähtee täältä pain purkaan sitä asiaa [osoittaa kädellä hierarkian ylätasoa, ylhäältä alas] näin pain vaan näin pain. Koulutusviennissä on, äärimmäisen tärkeä koulutusviennin kannalta että ministeri liikkuu. Ei sen tarvii ymmärtää sinänsä yksityiskohdista mitään mutta se on kuin aura joka menee tuolla et se vaan avaa niitä ovia ja se on sen tehtävä, tässä, nyt, sanoisin monta monta vuotta eteenpäin sanotaan jos koulutusviennistä halutaan suomeen kunnon tuotetta tai elinkeinon haaraa.

T: Oliko muita mihin maihin te teette?

P: Me tehdään Arabiemiraatteihin, Brasiliaan, Latviaan on tehty, siis yksittäisiä tällasia maita tässä on. Kokoajan tulee kyselyitä, Venejä on haastava sieltä tulee koko ajan kyse-

lyitä,. Afrikasta tulee. Siis tarjouksia on ja tulee joka puolelta. Ja niitä kyselyitä tulee jatkuvasti ja sitten tämä oma aktiivinen myyntitoiminta maailmalla on että tehdään niin paljon kun rahkeet sallii. Käydään erilaisilla messuilla ja ministeriön matkassa ja. Se on hyvin tehokasta se ministeriön matkassa liikkuminen. Ainakin meille ollut tähän asti. Ja sit täytyy muistaa et täs koulutusviennissä on sellanen piirre verrattuna muuhun bisnekseen et tää on hyvin pitkäpiimasta että joku sanokin just joku kolleega et se on vaik käyny viistoista (15) kertaa Saudiarabiassa ja vielä ei ole mitään tapahtunut ja sitä vaan niinkun jyllätään sitä suhdetta ja niinku täs pitää olla hirveen pitkä piimnen ja tavallaan ei arvioi-da että ahaa, Suomi ei ole vielä kahdessa vuodessa breikannu siellä tai tuolla ja ehkä niin kun laadullisemmin ajatellaan että siel on nyt käyty viistoista kertaa ja tuolla on tuolla on käyty kaksi kertaa ja hyvä hyvä ne ei ole vielä katkassu. Tää ei ole sellasta bisnestä että niinkun jos vaikka meillä kotimaanmyynti käy sairaanhoitopiirissä kysymäs tarviitteks sairaanhoitajille jatkokoulutusta. Tarkistat ja aha ei tarvita selvä tai tarvitaan. Et se on siinä, yks käynti tossa kadun yli. Tässä joudutaan erilaiseen malliin. Ja se on sit tavallaan jo yks haaste sinänsä että sä omassa talossa luet ymmärryksen, että tää bisnes toimii tällä tavaalla, eikä voi sanoa vuoden jälkeen tai voi sanoo mut ei oikein ole hedelmällistä tän bisneksen kannalta sanoo et sä et ole vuodessa oikeen saanut mitään aikaseks että. Sä oot vasta just päässy käyntiin ja sun nimi on just vasta vilahtanut joidenkin ministeriöiden tai muiden toimijoiden listalla ja tämä on perustunuu niinku pitkiin suhteisiin.

T: eli kontaktit luodaan henkilökohtaisesti kun markkinoinnista olisin kysynyt seuraavaksi että kuinka sitä voi niinkun tehdä... sosiaalinen media tai?

P: Tää ei kyllä. Siis kotisivut täytyy olla olemassa mut siis sitten kun päästään tavallaan, siis se kontaktin löytyminen niin mut tuntuu et ainakin tässä mun vuodenaikana se on hyvin siis sellasta randomia. Että. sieltä täältä tulee pyyntöjä, ihmiset on kuullu jossain, nähny jossain. Jossain on vaihdettu käyntikortteja. Joku on jossain. Sehän voi yhtähyvin olla niin että sää lähet lomamatkalle Indonesiaa ja sulla sattuu vieresiessä huoneessa oleen Yliopiston rehtori joka sanoo ai sä oot Suomesta, et sit niinku että he onkin etsimässä just tällästä ja sä sanot, että otappa yhteyttä tohon Prokkiin. Se voi lähtee ihan täl-läi.

Tietenkin mikä tahansa bisnes voi lähteä mutta tässä on sellaset vakiintumattomat tavat on vielä niinkun. Et mikä tahansa voi purra mut monessa maassa opetukseen liittyvät asiat menee ministriön kautta. Sit on yksityiset koulut mut niitten kanssa tehdään sitte ehkä yleensä vaan tällasta muutaman tonnin kauppaa. Mut ministeriöt sit saattaa sanoit et me ostetaan teiltä puolella miljoonalla tota ja tota ja tota. Se skaala on niinku eri. Ei ministeriö vaivaudu et me ostetaan teiltä 10 000 eurolla jotain. Et et

Sit täs on tavallaan se jota oon paljon paljon pohtinut tässä että pitäiskö olla tuotteita. Eikö olis loogista. Pitää olla tuotteita. Mitä te myytte. Mun havaintoni on että on hyvä että on joku esim meillä on 21st Century educators ohjelma opettajankoulutusohjelma sen kans on hyvä mennä ja breikata ja myydä. Se on ihan hyvä. Sellasia pitäis ehkä olla pari kolme lisää. Mutta. Lähes joka kerta tullaan siihen tulokseen että, kun tää on tavallaan tällasta service myyntiä niin sä teet ratkasun myyntiä ja sä kuuntelet sitä asiakasta ja rupeetkin sanoon sille että musta tää alkaa kuulostaa että te tarvisitte tota tai tehän puhutte nyt itseasiassa tästä ja tästä ja tästä. Ne ei itsekään tiedä eikä mekään tiedetä jos me mennään vaikka tapaamaan ja me ollaan aateltu että ne tarvii opettajien online oppimisen koulutusta. Me mennään sinne että ei ei.. siellähän pitää ensin tota ja tota. Että se on kuuntelemista ja asioiden ratkasemista. Että pelkällä valmiilla tuotteella tapatuva myynti on varmasti aika harvinaista. Et sitten jos tutkinnot vapautuu, jos tutkintojen myynti vapautuu niin sillen on tuotteita Be ja Me master of something ja bachelor something ne on tuotteita, se mitä se jatkoliite on sitten ne on meidän valmiita ohjelmia, ne tulee tänne tai me viedään se ohjelma sinne. Se tuo tähän ihan eri värin. Että nyt koko suomi odottaa ministeriön päätöstä tästä asiasta. Se on selvä. Siihen asti joudutaan tekeen tällasta niinkun hyvin räätälöityä ja monen moista.

P: tuleeko muista haasteita mieleen tilauskoulutuksesta tai loisko se suurempiamahollisuuksia jos näitä lukukausimaksuja vois?

P: ei, se vaan tois meidät isommin markkinoille. Tällä hetkellä jos me mennään jonnekin niin, joo hei me voitais ostaa teiltä environmental engineering koulutusta, teillähän on tässä hyvä ohjelma. Joo voisitte kyllä ostaa mutta myöntäkää itse se tutkinto et me ei voida myöntää sitä tutkintoa. Tai meidän pitää tehdä se että ryhmämyyntihän sehän on mahdollista niinkun vaikka että Omanin ministeriö ostaa koko ryhmälleen semmosen koulutuksen ja se toteutetaan täällä mutta sen ehdoton edellytys on että se ei saa jatkorahastaa opiskelijoilta. Mut jos ministeriö, tämmöstähän tapahtuu jo, Yliopisto tekee siis teillä tehään sitä ja kaikkialla muuallakin tehdään sitä mutta eihän se, sehän on sellanen kummastuksen aihe että miten niin ette saa myydä tutkintoja.

Sä oot varmaan Pasi Sahlbergia lukenut ja tiedät Pasiin ajatuksia että hänhän on vinut Suomea maailmalle enemmän kuin moni muu tässä maassa et tota noinniin. Ja hänen luentoaan kuunnelleena hän totesi että kaikki muu on sellasta nappikauppaa et sit kun ne tutkinnot vapautuu niin sit Suomella on mahdollisuus. Mää uskon että ministeriö ne vapauttaa ne aika äkkiä. Jotain tehdään siis että, valtioneuvosto vapauttaa nehän (ministeriö) esittää sitä. Siis EUn ulkopuolisille opiskelijoille maksullisena mahdolliseksi. Musta tässä on vähän kyse nyt vähän semmosesta asiasta että tota noin niin jos nyt joku vaikka tuolla, tässä nyt näkyy vaikka Papua- Uusi-Guinea että heillä on tällanen ja tällanen lääke ja tää auttaa tähän ja tähän ja tähän. mutta me ei myydä sitä ulkopuolelle että kärsikää te. Et tää on nyt vähän eri mittakaavalla mut ymmärrätkö, et meillä on, hä hä hää, mutta me ei myydä. Et onks tää että, mä kysysin jopa niin että onko eettisesti oikein olla myymättä.

Et kun mä oon myös istunut paljon sellasissa palaverissa missä eri koulujen edustajat kysyy onko eettisesti oikein myydä koulutusta. Koulutuksen pitäis olla vapaata. Se on ihan sama kysymys että onko eettisesti oikein olla myymättä lääkkeitä, lääkkeet pitäis olla ilmaisia että ihmiset parantuu.

Et tota noin niin siinä mielessä musta tuntuu että me ollaan suljettu maailma. Elkää tulko tänne. Hakekaa tutkintokoulutukseen joka sinänsä on ihan ok mut meidän täytyy huolehtia meidän kansantaloudesta ja jos syntyy vaikka jokaiseen yliopistoon sen avulla viisi uutta professuuria ne on isoja lukuja suomen kaltaisessa maassa, täytyy muistaa se. Että

mitä se luo sen ympärille se luo asuntotarpeita se luo, ne tuo niistähän tulee suomeen lisää kansalaisia jotka tota noin niin opiskeluaikana kuluttaa, jos se nyt näin katotaan, mutta mä nään tän enemmän sellasena, Suomessa on hyvä yhteiskunta, meillä on tasaarvonen yhteiskunta, meillä on demokratia, meillä on naistatasaarvo, meillä on monta sellasta asiaa mistä iso maapallon osa haaveilee, ja sellaset asiat yleensä ehkä ei niitä opita niin että tullaan vierailulle, että mites toi naisten asema vaikka suomessa. Mutta niinkun jossä oot neljä vuotta viis vuotta opiskelet maisteriks yliopistossa niin tässä on sivutuotteena tällasta yhteiskunnallista ajattelua. Mun mielestä näissä olis näissä, jos tutkinnot vapautus, et se ei ole puhtaasti se koulutus siinä viedään samalla monia muitakin asioita. Vois ajatella että koulutusvienti ei ole puhtaasti substanssin oppimista vaan se on tällasta yhteiskunnallisten arvojen ja asioiden viemistä. Meille syntyy sen kaltainen vientiteollisuus myös. Et okei viedään pohjoismaalaisia arvoja ja se onnistuu tällä tavalla. Tää on nyt vähän kaukaa haettu mutta siis että perusteluina sille et miks tutkintoja pitäis vapauttaa, miks EUn ulkopuolisille maille pitäisi vapauttaa.

T: Mitä mieltä olet opiskelijärjestjen kritiikistä? Mitä mieltä sä opiskelijoiden määrä tippuu, et esimerkiksi Ruotsia on käytetty esimerkkinä.

Tarkotan nyt sitä, että kun on esitetty pelkona, että opiskelijat ei tulis tai tulo loppus kokonaan. EU:n ulkopuoliset opiskelijat.

P: Mä uskon että, jos Suomi tekee tän ratkasun se tekee sellasen ratkasun että on mahdollisuus hakea jotakin stipendiä maailmahan on täynnä kaiken näkösiä stipendijärjestelmiä. Ja tota noin niin, mä en, mun on tosi vaikea uskoo siis sellasta että kun koko ajan lisääntyy maailmassa se että nuoret on valmiimpia ja valmiimpia matkustaan ja meneen. Niin se yhtälö tuntuu vähän hankalalta. Musta tuntuu että me tultais hyötyyn markkinoinnillisesti niin, että pohjoisamerikka vois hiukan aktivoitua. Siis sehän on täysin että, nythän jotenkin niin kun. Mun mielestä olis aika ihmeellistä että meillä on ilmanen koulutus mutta esimerkiksi amerikkalaiset ei hae meille koulutukseen. Eiks se oo niinkun järkevästä. Et he maksaa mieluummin satatuhatta euro. Et se toimii myös toisinpäin, että

siellä täytyy olla tosi huonoo kaikki kun sieltä saa ilmasekes. Mä en millään voi usko
että toi on kynnyskysymys. Ei me varmasti ruveta mitään harvardin hintoja niiltä, ei tuu
semmosta, vaan siitä pyydetään suunnilleen saman verran mitä sun opiskelu maksaa. Mi-
tä me saadaan susta valtiolta. Et että niin, sillä tutkintokoulutuksella niin tota se liikkuu
niissä samoissa hinnoissa. Maailma on niinku järjestänyt tän asian jo. Ne hinnat on jo
määriteltty. Lukuunottamatta muutamia tällasia huippuyliopistoja mitä maailmalla on.
Että tota. Tietenkin meillä on mahdollisuus luoda joku huippuyliopisto ja sanoo että täällä
maksaa saman verran kun Harvardissa mutta mä en usko, siis meillä on niin ääriolosuh-
teet täällä, täällä tota pohjoismaissa että se kyllä tuo tänne enemmän sellasia todellisia
opiskelijoita joilla on todellinen halu oppia ja nähdä muutakin että.

Mutta olis aika hölmää olla olla hyödyntämättä meidän hyvää mainetta tuolla maailmalla,
niin kun mä sanoin sillä on tällasia sivutuotteita että ei puhtaasti se substanssi vaan siinä
on muuta asiaa mitä kannattaa huomioida. Että sikäli mä toivoisin että opiskelijajärjestöt
katsois tätä asiaa paljon avarammin. Ja vaikka sitten ajais sitä asiaa että suomella on joku
stipendijärjestelmä. Esimerkiksi Afrikkaan tai mistä ei millään muuten voi tulla tänne. Ja
sitten täytyy muistaa et se mitä mä olen tässä vuoden aikana oppinut että maailma on
täynnä rahaa, siitä ei ol kysymys. Myös köyhissä maissa mutta se vaan menee Afrikassa
ja muualla niin se jakautuu niin epätasaisesti. Mutta se että jos jonkun maan ministeriö
haluaa ostaa jotain niin niillä on sitä rahaa. Jos ne halua satsata johonkin asiaan, olkoon
vaikka tuolta Kongo, jos niiden ministeri yhtäkkiä päättää että Kongolaiset koulutetaan ja
se on niitten voimakkain tahtotila niin löytyy sitä rahaa, siitä ei oo kysymys koska ne
läytää ne rahat aina aseisiin ja tällasiin. Sitä rahaa niinkun on mut mihin se käytetään.
Brasiliassa on herätty, Brasilia on tällä hetkellä yks mailman merkittävimmistä koulutuk-
seen satsaavista maista. Niillä on ministeriätasolla herätty, iso kansa, iso maa, pakko
nousta. Miten sitä tehään, se tehään 20 vuoden skouppilla. Nyt aletaan panostaan. Kyllä
sitä löytyy sitä rahaa. Se on aikalailla sillain se on vaikee asia se on hidas asia mutta näin
se vaan on. Että ei saa niinku, opiskelijajärjestön ei pidä tehdä asioista päätelmiä joihin se
ei oo kauheen niin kun kenttämaisesti tututsunut vaan on tutkinut tilastoja ja tutkii tilasto-
ja ja uhkakuvia. Ei sitä ole tässä kukaan suomalaista ilmaista koulutusta viemässä pois.

Mä vastustan sitä henkeen ja vereen. Mä mieluummin maksan ne verot ja säästä mun lasteni koulutukseen sitä kautta et sellasesta ei ole kysymys.

T: Toi on mielenkiintoista, että se nousee esim eduskunnassa puheenvuoroissa ja kaikissa mitö katsoo. Et se on jännä miten se nousee esiin, että suomalaisille ei saa tulla lukukausimaksuja. Vaikka kukaan ei ole sellasta esittänyt.

P: mut se kertoo vaan siitä miten vähän asioihin perehdytään ennen kun niistä lausutaan ja siksi pitää olla tosi tarkkana mitä puhuu.

T: oon yrittänyt löytyä ja oon kysellyki, että ei ole kasvokkain ole sanonut eikä missään lausunnoissa kukaan ole sitä mieltä mutta silti keskustellaan kauheesti.

P: Mä väittäisin näin että, tää on vähän off the record mutta me täällä koulumaailmassa toivottas ja varmaan yliopistollakin että voi että kun olis joku vaikka joku parin kolmen sadan euron ees lukukausimaksu että se ihme sähläys jäis joltain porukalta pois että mennään ja tullaan ku holli tupaan eikä. Et jos sä oot maksanu vaikka 200 siitä kevätlukukauesta että ai että että sillä pääsiskin vaikka Roomaan. Että mä nyt hoidan tän kevään kun mä olen vähän maksellu tästä että jotin sellasta mitä jokainen pystyis. Pientä ryhtiliikettä mut se ei kuulu tähän millään tavalla.

Sehän on se tärkein myyntivaltti tää meidän koulutusjärjestelmä, millanen tää on, ilmainen, tehokas. Ei me sellasta haluta romuttaa tietenkään mut me halutaan entaa muulle maailmalle mahdollisuus tulla tänne tai mennä sinne kouluttaan niitä ja ajaa samanlaisia malleja ei tässä mitään muuta takana kun luoda työpaikkoja ja jakaa suomalaista osaamista, mentaliteettia sellasta niin kun rivienvälissä olevia juttuja. Tehokkuutta. Mulla on yks

ystävä joka opiskeli tampereen yliopistossa, Brasiliasta kotosin, valmistu sieltä maisteriks 20 vuotta sitten jo mutta kuitenkin niin se, mitä hän sano niin ei hän koskaan pysty enää semmoseen niinku latinomeininkiin että asiat ei hoidu. Häneen juurrutettiin siinä ajassa täällä semmonen menininki että asiat hoituu ja täsmällisyys ja tullaan ajoissa ja yhtä hyvin kaikki suomalaiset ei kestä tämmöstä. Ne lähtee johonkin tonne mä haluan opiskella tuolla Brasiliassa et se sopii paremmin et en mä jaksu ressiä tästä että tää on tällasta et tässä on sivussa on kaikki muita tällasia tuotteita

T: Kartta: missä näät mahdollisuuksia? Missä näät mahdollisuuksia?

P: Täällähän on suuria kysymysmerkkejä. Täällä arabisektorissa, siis Saudiarabiahan panostaa ihan valtavasti koulutukseen tällä hetkellä. Nää on niin kun täällä. Täällä niin kun hyvät sheikit puikossa, ne ymmärtää että öljyhän voi joskus loppua, tää kansahan on pata-laistaa. Ei se niinkun omasta tahdostaan ymmärrätkös, kun jos sulla on koko elämäsi ollu kaikki tuotu tarjottimelle, palvelijoita on on, Pakistanista ja Intiasta tuodaan niitä. Autolla sua kuljetetaan ja sä elät siinä rikkaassa elämässä, ei se niitten vika oo sitä öljyä vaan on riittänyt hirveesti ja ja siellä on herätty siihen että mitä jos 20 vuoden päästä meillä ei olekaan öljyä ja meidän kans ei osaa mitään ei kertakaikkiaan mitään. Ei pestä hampaitaan, ei osaa lukea niillä ei ole niinkun mitään. Ja kaikki oppi mitä täällä niinkun on on perustunut sellaseen ulkolukemiseen, koraanin ulkolukuun ja kaikki muukin on sitten sitä, että täällä on niin kun herätty että täällä on kokoajan miljoonaluokan tarjouspyyntöjä. Ja tota noin niin et se on niinkun semmonen alue mut se on myös aivan hirvittävän vaikea alue toimia et nyt ollaan seuraavaksi tänne Riadiin messuille kattoon, opettajankoulutus kärrjellä. Tää on ihan pohjaton (Kiina), toi toinen (Intia). Näähän on sitten meidän kilpailijoita (Australia Uusiseelanti) täältä näin hyvin läheltä syöttää sitä.

T:Mites britit?

P: Juu, mut niillä on ne tutkinnot mitä ne myy niin ne pyörii eri kuvioissa että niillä kun on että hyvinvoivia yliopistoja johon Suomi ei ole pystynyt niin ne perustaa tonne oman yliopiston. Ja sit että täältä on lausuttu se tahtotila niin ne on sellasia isoja lupaavia juttuja. Sä voit tehdä yskittäistä keikkaa moneenkin paikkaan. Namibia on historiansakin puolesta kiinnostunut Suomesta, niillä on hyvät suhteet Suomeen ja siellä lääkäreitä koulutetaan. Oulun yliopisto, lääkäreitä koulutetaan jatkuvalla syötöllä. Ne ei niinkun ajattelekaan että, että. Ja tietenkin tää venäjä, se ois meille lähellä se ois hirveen hyvä mut se on niin käsittämätön se niitten toiminnan logiikka. Siellä on älyttömän rikkaita niin ne lähettää lapsensa tänne näin (Amerikka) tai Brittien huippuyliopistoihin. Et me ollaan niinkun sellasen ylemmän keskiluokan armoilla jotka hyvin vakavasti punnitsee mitä tehdään. Ja kehitysavulla sitten toisella tavalla sitten tehdään kyllä täällä paljon töitä. Ylipääntänsä mä puhun amk kentästä. Sitten nää uudet EU-maat, Kroatiat ja Serbian maat, Kosovo ja nää, siellä on isoja EU-hankkeita liikkeellä, mut ne ei ole mitään suoraa bisnestä et tota noin niin. Et et.

Se ruoppuu aina sen maan tahtotilasta. Sitten on joitakin yksittäisiä jotka haluaa selvästi erottautua. Ja täällä on sitten tää Dubain tai tää arabiemritaattien toiminta perustuu siihen että siellä kuka tahansa voi saada potkut millä minuutilla tahansa niin sulla täytyy olla niin kun sitä arsenaalia sun portfolioissa. Et hei mä olen käynyt Suomessa tämmösen koulutuksen ja ne enemmänkin niin kun keräilee niitä todistuksia ja ja niin kun et ne haluaa erilaisia aseita sinne kun mut se on vähän niinkun mut tästä irtisanotaan niin sitä mä meen seuraavaan ja sulla ei ole tätä mut hei kattokaa mulla on et ne on valmiita itse satsamaan siihen. Ne ei välttämättä kysy pomolta vaan et ne itse satsaa parituhatta euro johonkin. Ja täytyy muistaa että tämmösissä maissa kun Kiina Intia ja brasilia me ei voida toimia niinkun Tamkkina esim yksin. Kun nää alottaa kaikki luvut niissä on meille kaksi nollaa liikaa, me ei pystytä me ei käsitet voitteko ottaa kymmenen tuhatta opettajaa koulutukseen. Ei. Eihän meidän koko yliopistossa ole niin paljon, että näissä joutuu aina meneen niin että yliopisto lähettekö meidän kanssa tarjoon.

Et koulutusviennissä tulee tää ulkotyö ja sit on tää sisätyö. Tää on ihan selvä et me ollaan hyvin niinku alkeellisessa asemassa tässä meidän omassakin työssä ensinnäkin että että me oltiin eilen vaik kokouksessa ja meitä oli kaikki yliopiston rehtorit ja me puhuttiin että miten tää pitäis Tampereen alueella järjestää. Okei, me harjotellaan vasta sitä oman alueen yhteistyötä saman aikasesti kun me ollaan viemässä koulutusta maailmalle ja sit me harjotellaan vielä omien Talojemme sisällä tän asian ymmärtämistä. Se on niinkun kolmessa pallossa. Myydään kauheesti sitä tahtotila on mahdollisesti muodostettu, sit harjotellaan keskenämme et voidaanko tehdä yhteistyötä ja siihen liittyy kaiken mailman hädelliä ja sitten sisäissäkin myyn ett hei tää koulutusvienti on tärkeä. Ja osa on et ei ei ei tiedä mitä se on eikä edes halua tietää. Tottakai on aina joku sakki joka suhtautuu positii-visesti mutta niinkun tää ei oo pelkkää tätä ulosmyyntiä että tää on sekä aluemyyntiä että alueyhteistyötä että sisämyyntiä. Se on niinku sellasella tasolla.

T: millasia haasteita esimerkiksi täällä yhteisössä, esimerkiksi jos sanotaan että tarvitaan joku opettaja opettaa jotain kurssia niin miten siihen suhtaudutaan?

P: Opettajahan on itsenäinen yksikkö joka on iso itsemääräämisoikeus suomalaisessa yhteiskunnassa, joka on hyvä. Mut sit ehkä tällasessa se voi tulla vastaan vähän sellasena että tota se on sellanen persoonakysymys että tota toiset haluaa haasteita että tota tottakai mä lähdän omanilaisille vetään heinäkuussa kurssia. Tosi hieno kokemus ja tuleehan siitä vähän lisää liksaakin ja keikkee tällasta näin. Mut toiset on sellasia että ne ei lähde sieltä mukavuusalueelta millään ulos. Että meillä ei ole hyviä mekanismeja koulumaailmassa, meillä ei olla totuttu siihen ymmäräksää jos meillä on joku tekninen joku teollisuusyritys siellä vaan sanotaan et nyt lähetään kiinaan, meidän seiraava projekti on kiinassa. Sinä lähet sinä lähet sinä lähet. Ja josssetsä lähe niin sulla ei ole töitä. Mutta meillä on kulttuuri, sekä yliopistossa voin sanoo teidänkin puolesta ja ammattikorkeakoulussa ja niin tää on vielä vähän tämmöstä että ai sä et halua. Et sulle tulee semmonen pattitilanne että kun se kulttuuri ei ole jäsentynyt samanlailla kun teollisuudessa niin jos mä oon myynyt koulutuksen Omanilaisille ja sä tuut sinne pitkin hampain opettajana että heinäkuussa joudun

teidänkin takia tuleen että mä en voi ottaa sellasta riskiä. Mun täytyy löytää sellaset henkilöt jotka oikeesti haluaa ja tekee ja tota noin niin on kiinnostuneita siitä asiasta. Mä voin varmistua siitä että se mitä mä oon myynyt on hyvää. Et se kulttuuri on vähän erilaista.

T: miten näis tilanteissa, miten sä olet ratkassu näitä?

P: No mää perustin Tamkiin selasen, tää ei ratkase kaikkea missään tapauksessa, mutta ehkä periaatteellisesti, perustin sellasen yhteisön jonka kuulin kun olin Lontoossa kun flying faculty. Me tehtiin sellasta road showta täällä meillä kierrettiin noissa meidän yksiköissä ja sitä et saa ilmottautua tähän. Saa ilmottautua tähön, ei sitoudu mutta saa ilmoittautua ja jos tulee jotain keikkaa niin mitä tahansa sellasia juttuja et on valmiita tuleen esimes niinku opettaan. Se kiinnostus haettiin sinne enkä mä lupaa mitään resursseja mutta sä oot niinkun listoilla niinsanotusti. Ja se takaa mitään ja en lupaa, mutta se osottautu hirveen hyväks esim viimekesänä. Kun se omanilaisryhmä tuli hirvittävän pienellä varotusajalla ne puhu kyllä koko kevään et heinäkuussa he vois tulla mutta mähän en voi liikkauttaa mitään ennen kun mulla on varmasti sopimus et ne tulee. Ja tota me oltiin jo ihan varmoja että ne ei tuu ja kello kävi ja oli kymmenes kesäkuuta. Ja sit ne ilmoittikin et nyt he niinkun tulis mutta että se on epävarmaa ja he ilmoitti asiasta kaksi viikkoa aikasemmin mutta että asia on siinä suhteessa epävarmaa että he ei ole varmaa saako he viisumeita. Mut he tulis. No siinävaiheessa mun oli jo kyllä, opettajat oli samana päivänä jääny kesälomalle siis opettajat oli samana päivänä jääneet kahdeksan viikon kesälomalle ja sitä mä lähetin tälle flying facultylle viestin, sähköpostiviestin, nyt on tämmonen tilanne meidän pitäis olla kahden viikon päästä kolmen viikon päästä alottamassa tätä ohjelmaa et kuka lähtee. Et jos mä aamulla nyt lähtein niin mulla oli iltapäivällä kaikki opettajat kassassa. Et se toimi ihan älyttömän hyvin. Eli tavallaan niinku me ollaan parina vuonna me ollaan muunnettu sitä myyttiä ettei opettajat ei tulis kesällä töihin, on erilaisia. Tämmonsäkin talossa kahdeksansataa on meidän henkilökunta, täällä on erilaista väkeä. Todela erilaista. On sinkkuja ja lapset isoja. Se semmonen opettajan stereotypia että ei ne liiku mihinkään lomilla ei ne tee mitään, se on niinkun murtumassa. Mut se on tietenkin pieni

porukka mut en mä tarviikkaan kun muutaman jotka tätä tekee mielellään ilolla ja. Omas-
ta halusta halutaan kehittyä. Että se toimi tosi hyvin että mä en usko sellaseen tällasessa
asiantuntijakulttuurissa että kaikkien on. Mutta se tarkoittaa että tulevaisuudessa pitää
rekrytointitilanteessa pitää ottaa huomioon englanninkielen et esimerkiksi olkoon nyt
vaikka vesipuolen huippuopettaja joka tietää kaiken vedestä ja sen vaikka jätevesistä, sitä
halutaan ulkomaille mutta se ei puhu englantia, sillä tasolla ettei pysty opettaan. Et sem-
mosia ei pitäis tänä päivänä ihan herkästi ruveta rekrytoida. Tai ainakin sit voimakkaasti
panostaa sen henkilön englanninkielen taidon parantamiseen. Että se on Sumessa yks
tosipaljon rajoittava tekijä, ainakin vielä että englanninkielen taso ei ole sillä tasolla että
voi opettaa. Että haastetta riittää sisälle ja ulos

T: me puhuttiin riskeistä onko taloudellinen riski, jos vaikka tekee sopimuksen ja sitten
vaikka sopii opettajat ja kaikki ja mitän ei tapahdukaan niin kuinka suuri vaara on?

P: ne on sopimustekniikkaa ja juridista. eikä se nyt oon suurin juttu että peruuntuu vaan
ehkä se suurin peikko on se että me vaikka koulutetaan tuola Omanissa, mentäis Omaniin
ja siellä koulutettais tai siis että se vastapuoli pääsee määrittelemään sen paikan missä
köydään oikeutta että jos jotain tulee niin me käydään tuolla Saudiarabiassa oikeutta.
Meidän ei kannata käydä oikeutta vaan maksaa. Tää oli niinkun sellanen mitä mulle on
sanottu että kannattaa maksaa. Että ei ole koskaan tapahtunut vielä mutta en mä mitään
muuta pelkää mutta kun sitä että me joudutaan oikeuteen jossain maassa missä oikeusjär-
jestelmä on täysin erilainen ja että sitä joutuu niinkun miettiin aina että kun tämmösiin
maihiin tarjoo niin ollaanko me valmiita että maissa joissa oikeutta ei edes ole että maissa
joissa tietää että se toinen osapuoli ei koskaan voita niin.

Et tota taloudellisia riskejä me ei haluta tehdä tätä tappiolla että siis Tamk sijoittas joka
paikkaan et joo joka paikkaan vaan et siinä täytyy nähd se taloudellisen siis ainakin aluski
nolla tuloksen semmonen. Mut myös nähdä se pidemmän aikavälin et vuodessa tässä ei
tehdä mitään voittoja et niinku munkin palkkaa ja tässä on mulla kaksi muuta et niitten
niiden palkan tekemiseksi että pelkkä palkkakustannus saadaan et se on hirveen hirveen

iso ponnistus. Mut et sillon johdon pitää nähdä se pitkäaikaväli että sieltä jotain vois alkaa jossain vaiheessa tuleen. Tai että kotimaan myynnillä tuetaan sitten.

T: Miten sä nään tulevavaisuuden, näkisikö et se kasvais Tamkissa?

P: Jos Tamk pitää itsensä ketteränä, sellasena että siis uhkakuva tässä on se että jos mulle tulee joku tarjouset mä oon se henkilö joka tätä hoitaa ja joo me pystytään tota tarjoon tak tak tak ja että mun pitäis kierrättää kaikkia kysellä kaikkia onko tätä saako tätä et mun pitäis rehtorilta et saako. Et et et me pärjätään pitää olla ketterä valita paikoille sellasia ihmisiä johon johto luottaa ja antaa valtuuksia tarpeeks. Että perinteiset oppimismaailman hierarkiset mallit ei tähän sovi, et pitäis aina käydä koulutuspäälliköltä kysymässä koulutuspäällikkö kysyy suurinpiirtein rehtorilta et saaks hän tehdä sitä ja tätä ja pla pla pla ja niin semmonen ei tässä. Et kun tää bisnesmaailma on eri maailma. Eli täytyy luoda erilainen maailma tälle koulutusviennille kuin se maailma missä opetus pyörii. Koulutusvienti ei voi mennä hallinnollisesti samanlaisessa kehässä kun se opetusmaailma vaan sinne pitää luoda bisnesmaailman edelytykset. Jos se on ja tota valitaan myyntisuuntatuneita henkilöitä myymään, ei siellä tarvitse olla sitä vesiasiantuntijaa myymässä sitä vaan se joka vähän ymmärtää mutta on myyntiorientoitunut. Löydetään sellasia henkilöitä ja on vahva talon tahtotila asialle. Sit on tavallaan, mikä muun tahansa bisneksen tekemisen ikäänkuin niin kuin et sullon mahdollisuus. Mut pitää ymmärtää että tällasissa ei! bisnekseen orientoituneissa laitoksissa että nyt vaikka yliopisto on perustanut osakeyhtion että se on selvä erilainen hallinnollinen maailma kuin yliopiston maailma. On luotu niinkun nyt se palikka jolla tehdään. Sellanen pitää niinkun jokaisen joka tässä koulumaailman taustalla tekee niin luoda, se ketteryyspalikka. Et sitä ei voi tehdä niin että mä joudun joka tarjouksen käymään kysymässä tuolla. Et sit kun se maailma täällä muualla hyvin pitkälti toimii hierarkisesti niin niiden täytyy hyvin äkkiä ymmärtää että ne toimii suoraan sellasen ihmisen kanssa jolla on valtuutus tehdä. Jos ne huomaa että ahaa, siellä on se rehtori vaan joka saa tehdä, okei on meilläkin rehtori joka allekirjoittaa sit sopimukset mutta ei rehtori tee sen eteen mitään. Mä vaan meen sen paperin kanssa sinne ja selitän mistä on

kysymys tai vararehtori menee. Et tota noin niin se luottosuhde pitää sinä sitten pelata. Että että. Musta on vaikea nähdä toisin pain että korkeakoulumaaailma ja toinen astekkaan enää tulevaisuudessa vois kokonaan sulkee oviaan tältä asialta. Se valtiovallan panostus opettamiseen, ei sinne ainakaan kauhesti rahaa lisätä näillä suomen kansallisuusmäärillä ja verotuloilla. Et jokaisen pitää itse ruveta miettimään mistä sitä lisätuloo siihen hankitaan että jotain tuloja muualta, se on meidän kaikkie kohtalo. Ja koulutusvienti on niin kun yks tapa tehdä sitä. Ja tietenkin täytyy sanoo että kyllähän se tavallaan sitä yhteisön pääomaa, osaamispääomaa lisää voimakkaasti. Mun on niinkun vaikea nähdä toisinpäin.

T: onko tullut vierailevia luennoitsijoita tai toiseen suuntaan tämmöistä tän koulutusvientiä kautta? Tavallaan Tamkkiin?

P: no esimerkiksi tuolta Brasiliasta niin ennen joulua kun oltiin mä oon kaks kertaa nyt ollut kietueella vuoden aikana niin esimerkiksi Brasilialainen toimittajana tuli ministeriön maksamana suomeen. Kiersi Helsinki, hämeenlinna Tampere akselin ja oli vieraana täällä yhden päivän ja se on tehnyt toistakymmentä juttua Suomesta sille omalle kanavalleen portugalsiksi suomesta. Se on ärseitsemän (R7) kanavan nettitoimittaja ja sitten sitä seuraavalla viikolla tuli yks mihin me myytiin se koulutus ja sitä seuraavalla viikolla tuli vielä semmosta sopimuskumppanikouluista kolme opettajaa tänne. Et kyl se liikehdintä tapahtuu hyvin äkkiä koska jokainen meistä haluaa varmistaa että ei oo tehnyt kauppaa, tai tulee tavallaan konkretisoimaan että tällasta täällä on ja nyt voin viedä tätä viestiä. Että se että onko se luennointia nii ei varmaan mut kaikkee muuta ihan valtavasti, et kyllä se se lisääntyy.

T: Olisiko sulle tullut mieleen vielä jotain, mistä et oo manininnut?

P: paljonkin varmaan olisi mutta [mietti] tää on niinkun koulutusvienti on tällä hetkellä sellanen niin kuin paperiteollisuus aikanaan. Se tarvii paljon tukea monesta suunnasta, ymmärtämistä ja uudenlaisia malleja. Ja kyllä se sit siitä kyllä löytää opaikkansa ja sitä tukea voidaan vähentää mutta se ei niinkun lähe käyntiin. Me ollaan pieni maa meillä on tällä hetkellä huippumine, mutta me ei voida myydä meitä. Et se on kärjistetysti se tilanne. Et maailma vielä elää niistä tutkinnoista. Sitä se o tässä se. ainakin puolet tästä asiasta se että saatais ne tutkinnot vapautettua. Saatas meidän opettajat maailmalle opettaan ja jotenkin avauduttas tän asian suhteen. On hölmöö olla myymättä niitä tutkintoja. Todella hölmöö. Eikä se ole keneltäkään pois. Se on kaikista niinkun hämmäntävintä että ajatellaan että se on joltakin pois, ehkä enemmänkin pain vastoin.

T: Aivan.

P: Olisko se nytten siinä. Lähetä sitten gradus.

Haastateltava: Arto Satonen, Kansanedustaja

Ajankohta ja paikka: Café Campus maanantaina 3.1.2014 klo 12-13

Aika: 54:43

Nauhoitettu

T: tutkija

S: Satonen

T: sen verran mun taustasta että mä teen siis teen gradua ja tutkin koulutusvientiin liittyvän toimintapolitiikan analyysia ja mun ohjaajani Klaus Af Ursin ja hän itseasiassa vinkasi että suhun voisin olla yhteydessä. Selvittelin sitten että olet ollut tässä koulutusviennissä mukana ja siksi otin suhun yhteyttä. Ja vähän kattoin mitä oot tehnyt ja tajusin että tosiaan oot tehnyt.

S: Mä vaoin sanoa sen verran mun taustasta että mähän oon kans kansanedustajana ollut kymmenen vuotta ja mähän oon siis ammattikorkeakouluopettaja ennen sitä ja opetin pääasiassa ulkomaalaisia opiskelijoita ja se on tavallaan mun tausta tähän kysymykseen, tampereella ja tossa valkeakoskella hamkissa missä opetetaan pelkästään englanninkielellä. Tossa international business. Et sae on tavallaan tausta tähän koko juttuun

T: Aivan, joo siis tosiaan Mä olen kiinnostunut sun näkemyksystä, kokemuksista, mitä sä oot tehnyt, millaisia haasteita matkanvarrella ollut, saat vapaasti puhua tai sitten mulla on vähän runkoa

S:Juu, selvä sopii

Siitä tavallaan että kun mä olen tätä asiaa vienyt eteenpäin niin myöskin [sua] kiinnostaa mitä palautetta tullu?

T: joo, ihan kaikki

S: selvä, se on ihan mielenkiintonen näkökulma sekin se, kyllä kyllä

T: aloitetaan vaikka siitäm, minkälaista työtä sä olet tehnyt, eli lakiesityksiä olet tehnyt

S: Joo, eli mä olen tehnyt kaksi kertaa lakialoitteen tästä asiasta [kyllä] ensimmäisen kerran Kimmo Tiilikaisen kanssa joka nykyään on keskustaryhmän puheenjohtajana, mähän oon kokoomuksen varapuheenjohtaja, ja tota se oli silloin 2003-2007 kaudella ja silloin me ei saatu kerättyä siihen eduskunnan enemmistön nimiä, mutta kuitenkin ja sitten nyt koin että tota jo silloin olin sitä mieltä että euetaaliueen ulkopuolelta tuleville olis pitänyt ottaa lukukausimaksut toki mä olen lähtenyt aina siitä että se haetaan kokeilemalla se taso että sillä hinnalla myydään millä se lähtee kaupaksi ja sitten vähitellen tietysti pyritään hilaan se hinta vastaamaan todellisia kustannuksia. Perusideana on se että ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä ei vähene. Toki siis varmasti se tulee tarkottaan sitä että kanssallisuksiin tulee muutoksia koska ja varmasti tässä mennään pidemmälle, syvemmälle näihin stipendijuttuihin sitten vielä mut siis tavallaan, ja tottakai mä sen lisäksi että mä oon tehnyt nää lakialoitteet silloin niin sitten ton jälkimmäisen kerran siis yhdessä muiden puolueiden kanssa, siinä oli demareista Jukka Kärnä, Ari Torviainen keskustasta ja Reijo Tossavainen perussuomalaisista, ja näitten kolmen intressi oli voimimakkaasti se että he on sieltä lappeenrannan vaikutusalueelta missä ollaan nykyäänölläkin onnistuttu tekemään koulutusvientiä, ja mukaan me saatiin siihen, montako allekirjoittajaa siinä nyt oli [tarkistaa paperista] sata seittämäntoista (117). Niin tota saatiin siihen. Sen lisäksi olen pitänyt sitä esillä, hallitusneuvotteluissa en ole ollut neuvottelemassa tämän sektorin asi-

alla. Toki olen ollut läsnä sielläkin kaksi kertaa mutta toki sielläkin oman ryhmän kautta ja eli Eduskuntaryhmän kokouksissa ja eri tilaisuuksissa tehnyt julkisia kirjoituksia ja kaikkea eli hyvin laajalla rintamalla sitä asiaa niin ku tota pitänyt esillä.

T: millasia asioita sun työssä on noussut esiin puolesta ja vastaan, onko tullut vastarintaa

S: On tullut vastarintaa, on tullut monenlaistakin, sanotaan nyt että sillon kun mä aloitin tätä hommaa niin näitä puolestapuhujia oli huomattavasti vähemmän. Oli joitakin sellasia tahoja jotka oli aikaisemmin neurtaaleja ja ja... nyt ne on kääntyneet puolestapuhujiksi. Osittan varmaan, mä luulen et se johtuu tästä taloustilanteesta et me ollaan niin kun ymmärretty tää että meidän pitää palvelunvientiä edistään ja tää on yksi iso ala. Et se tilanne on muuttunut siitä mitä se oli sillon 2006 kun tää ekan kerran tehtiin tai viis en ees muista sä varmaan löydät ne sieltä. Niin tota silloin oli suomessa oikeen tällasta huippunousua ja tavallaan ei ollut poliittista tilaa millekään tällaiselle polittisessa mielessä tiukennukselle. Mutta sit se et OAJlla ei ollut silloin kantaa ollenkaan, ehkä tollasta lievästi torjuvaa mutta ei virallista ei kantaa. Nyt se on OAJ voimakkaasti puolesta. Ja luulen et se johtuu siitä et ne on älyynyt sen että tää on opettajille mahdollisuus toisaalta turvata koulutuksen rahoitusta ja toisaalta sitten niin opettajille opettajien työpaikkoja et jos sinne saadaan niin kuin monessa maassa on, että tänne saadaan niinku tuhansia ja kymmeniä tuhansia maksavia asiakkaita. Ja tota ja tota

T: Aivan

Et se on yks mikä on muuttanut kantansa. Sit on myöskin nämä rehtorit, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rehtorit jotka on niin kun tavallaan ja nää niinkun jotka on sano taanko niin ku johtotasolla niin niitten tasolla tää vaihtelee edelleen. Niil oli aikaisemmin sanotaan että tällainen samantyyppinen asenne kuin OAJssä että ei oltu ainakaan kovin

aktiivisesti viemässä. ei suoranaisesti ole vastustettukaan sitä, mutta ei olla oltu aktiivisesti viemässä joitain yksittäisiä poikkeuksia lukuunottamatta. Nyt sitten taas on kääntynyt se lehti sillain että siellä hyvin voimakkaasti tuetaan varmaan osittain samoista syistä. Varmaan just tää koulutuksen rahoituspuoli on, tää Lappeenrannan yliopiston rehtori on ollut erittäin aktiivinen mutta niinkun pääsääntöisesti myöskin aaltoyliopiston suunnalta, metropolian ammattikorkeakoulu, eli muista oppilaitoksista on lähdetty ajamaan tätä asiaa. Et se oli niinkun. Tää on mielenkiintosta että näitten kannat on niinku muuttunu.

No eduskunnassa varmaan se on pakko myöntää ni yks yks tota merkitys on sillä että poliittisten puolueiden voimasuhteet on myöski muttunu, et kokoomuksestahan oli ja keskustasta oli kannatusta jo kun me Tiilikaisen kanssa tehtiin, lähes sataprosenttinen (100%) kannatus tälle asialle. Ei vielä kukaan ole sataprosenttia (100%) mut lähes kokonaan ja tota ja tota. Perussuomalaiset ollu merkittävänä ryhmänä nehän kannattaa kaikki tätä lukukausimaksua. Ehkä heidän motiivit on osittain eri ku mun mutta niin kun mutta niinkun. Sit demareissa oli aikasemmin oli niin että nekään jotka kannattivat mutta nekään eivät tuoneet asiaa julki. Mut nythän se on kääntynyt niin että nyt demaritkin kannattaa jo virallisestikin tätä et siihen Lipposen Päivi joka on tehnyt ison työn ja hän otti hyvin voimakkaan kannan asian puolesta ja myöskin puheenjohtaja Urpilainen kannattaa sitä. Eli siel on joitain ainoostaan yksittäisiä jotka ei kannata mut ne puolueet jotka edelleen vastustaa on vasemmistoliitto ja vihreet. Ja ne on vastustaneet sillonkin ja ne vastustaa edelleen. RKPstä enemmistö kannattaa ja kristilliset samoin. Ja tota ja tota. Ja oppositio puolueet molemmat. Myöskin Matti Vanhanen ajo tätä aikoinaan tai piti tätä asiaa esillä mutta tota mut se ei silloin ollut aika kypsä kun hän yritti sitä ajaa. Se itseasiassa liitty siihen aikaan kun me Tiilikaisen kanssa aloite tehtiin, se oli esillä siinä Vanhanen ykkösessä.

T: joo, no sieltä on varmaan joku joo kun mä oon niitä tutkia ja selvittää että million esimerkiksi koulutusvientikäsitettä ensimmäisen kerran käytettiin, et mistä se ylipäättään

S: Mut sit jos laajemmin koulutusviennistä, niin nyt tää kaikki mitä mä puhuin niin täähän liittyy vaan tähän lukukausimaksuun ja tottakai täähän on poliittisesti se kriittisin kohta. Siis kaikkihan kannattaa muuten tätä koulutusvientiä että suomalaisen peruskoulutusjärjestelmän viemistä muualle niin kuin pisatutkimuksen osaamisen kautta ja muuta että tän tyyppistä koulutusvientiä sitähan kannattaa kaikki. Et se on ihan et siihen ei ole taas. Asian suurin on kuitenkin tässä että lukukausimaksu ja suoraan opiskelijalle myytävä koulutus se on kuitenkin siitä koulutusviennistä valtaosa, tai leijonan osa että tavallaan ne kaikki muu on aika pientä jos tavallaan tätä ei niinkun. joo.

T: Aivan. Just tää tutkintoon johtava koulutus just että sitä ei voi korkeekoulut tarjota

S: juu juu, kyllä kyllä. Ja sit jos mennään siihen et minkä takia mä olen tässä asiassa mukana niin siinä on ehkä kaks niin kun merkittävää syytä. Ensimmäinen on tää tämmönen taloudellinen että mä nään sen ihan vahvasti että meidän pitää niin kun palvelun viennillä korvata teollisuuden vientiä mut sinä ei ole kun koulutus ja terveyden huolto on ainoot isot merkittävät, voi olla jotain peliteollisuutta lisäksi, mutta ne on kuitenkin marginaalisia toimijoita joten sen takia mä nään että tää on suomen elinkeinon kannalta ihan välttämätön. mut toinen puoli on sitten niin kun se että tota niin kun mä oon ollut siinä opettajan hommassa, niin mä nään senkin puolen asiasta, että tavallaan niin mä nään sen tärkeenä että meille tulee ulkomaalaisia opiskelijoita mutta että mut nään myöskin tärkeenä että se motivaatio on kohdallaan. Ja nyt näissä on vähän ollut semmosia, ei näissä oppilaitoksissa missä mä oon ollut mutta vähän tämmösiä niinku sanotaanko tämmösiä piirteitä tässä hommassa että esimerkiksi nyt vaikka johonkin keskipohjanmaan ammattirkorkeekouluun tuli yhdessä vaiheessa jotain tuliko sinne sata (100) nigerialaista opiskelijaa, ei mullaole mitään nigerialaisia vastaan mutta ilmeisesti kävi ilmi, että englanninkieli oli varsin heikko ja todellinen motiivi oli vain päästä EUalueelle. Että että tavallaansa se tietystä mielessä varmistaa myös tietyn tason. Et siis mä et et Ja mä uskon siihen että jos tää homma saadaan käyntiin niin se tulee nostamaan suomalaisen opetuksen niinku korke-

kouluopetuksen laatua et tää on niinkun tavallaansa se että kun siitä hommasta maksetaan, jotkut

maksaa ja siitä tulee tietyt laatustandardit vielä paranee niin tää on se.

Sitten jos tästä vastustuksesta mennään niin paitsi että puolueet vastustaa niin kaikkein enitenhän tätä vastustaa opiskelijajärjestöt ja ja se vastustus mun mielestäni, siinä on tietysti monta eri perustetta mitä mullekin on kerrottu sii siis, tota mä luulen että suurin peruste on kuitenkin se, minkä osa sanoo ihan avoimesti, että siinä pelätään että tää johtaa lukukausimaksuihin myös suomalaisille. Ja tätähän minä en missään nimessä kannata. Ja sen vuoksi tässä alotteessa ja kaikessa mitä mä oon vienut ja puhunut ja vieny eteenpäin niin on myöskin tämä että suomeen jäävä ulkomainen opiskelija saa jälkikäteen vähentää verotuksessa opiskelunaikana maksamansa lukukausimaksut. esimerkiksi kolmen viiva viiden vuoden aikana. Ja sen idea on paitsi se että että kannustetaan jäämään niitä suomeen ja myös tää oikeudenmukaisuuskysymys että jos me ajatellaan että suomalainen opiskelija niin nii tota niin niin me voidaan olettaa että hän jää suomeen, tietenkään me ei mitenkään voida sitä vaatia ja muuta ja on tietenkin hyvä että osa lähtee maailmallekin ja muuta niin mutta sitten on ne ulkomaiset jotka jää suomeen niin maksetaan jälkikäteen takasi. Niin se on peruste myös sille että tää suomalaisille säilyy aksuttomana. Mutta sitten on ollut myöskin vastustusta siltä pohjalta että tää tulee romuttan ulkomaalaisten opiskelijoiden määrät suomessa. No sen vastustuksen mä ymmärrän jossain määrin enemmän ja sitä kautta ja siinä on käytetty tota ruotsin esimerkkiä. Muunmuassa täällähän Tamy järjesti seminarian jossa määkin olin mukana ja tapasin sitä ennen tamyn porukkaa tosin seminaarissa en antanut mitään puheenvuoroa mutta kuitenkin niin oli joku ruotsalainen professori selittämässä että oli ruotsissa vaikuttanu, mutta että ruotsissa tehtiin just se virhe et siellä nostettiin kertalaakista ne maksut siihen tota todellista kustannusta vastaavaan tasoon. Ja aehän, sehän on ihan selvä että jos meillä nyt maksaa, nehän maksaa ne koulutukset helposti jostain kaheksasta tonnista johonkin kahteentoistatuhanteen vuodessa korkeekouluopetus voi olla että joku maksaa vielä enemmän. Jos oot tähän asti saanut sen ilmaseks ja ens vuonna on kymppitonni niin se on tosi kova korotus. Et jos se lähtis esim kolmesta tonnista ja sit viis tonnia ja pikkuhiljaa kun opitaan siihen maksulli-

seen. Kun ruotsissa näkee nyt jo et ne määrät on lähteny palautuun. Just yks mun, valkeekoskelta mun entinen esimies Antti Isoviita joka on kannustanu mua tähän asiaan, Hamkin koulutusjohtaja niin tota hän oli tota just Kiinassa markkinoilla markkinoimassa valkeekosken korkeakoulun international business ja englanninkielistä insinööriohjelmaa niin messuilla, koulutusmessuilla, hän totes että kun ruotsalaisilla oli vieressä tiski ja vaikka ruotsalaiset pyysi vieressä hintaa niin siinä kävi enemmän porukkaa. Et osa niistä aasialaisista ei ymmärrä että sen koulutuksen vois saada ilmatteeks. Laadukkaan koulutuksen kun sitä ei saa myöskään Kiinassa ilmaseks. Et tavallaanntää oli yks siinä että

T: Niin että jotkut opiskelijat haluaa maksaa?

S: Niin niin niin tai että sanotaan että ne ei arvosta maksutonta koulutusta et se ei mee niitten jakeluun tavallaan se että että mut toki sitten tähän liittyy haasteita mä oon jutellu paljon näiden ulkomaalasten opiskelijoiden kanssa ja virallisten etujärjestöjen ja yhteisöja ja tottakai se on ihan selvää että nyt opiskelevat ulkomaalaiset, suuri osa, en sano suurin osa, mutta suuri osa ei pystyisi nyt maksaan niitä maksuja. Eli siis ne tulee kyllä muutetaan ulkomaalasten opiskelijoiden rakenteen. Lisäks sehän on tietenkin mahdollista ja sitä mä oon tässä esittänykki ja lipponen esittää, että kehitysyhteistyövaroista suomen kehitysyhteistyömaista tuleville opiskelijoille näitä antaa myöntää niinkun stipendi lukukausimaksuja vastaan et jolla me voidaan pitää täällä myöskin tää kansallisuusjakauma että on myös afrikasta ja näistä aasian köyhistä maista ja muista. Mut että niinkö nää potentiaaliset markkinat on ehdottomasti kiina intia. Ja sitten tota noin niin laajemminkin kasvava aasia ja sitten koko venäjä ja koko entisen niinku neuvostoliiton alue. Et ne o niinku ne potentiaaliset maat.

T: Tosta mun pitikin, siitä rahoituksesta, kun olen nähnyt että stipendijärjestelmää on ehdotettu. Ja on ehdotettu että rahoitusta tulis kehitysyhteistyövaroista

S: Joo mut sillon se täytyy kohdistua vaan niistä kehitysapukohdemmaista tuleville ja sitten muutenkin on järkevää että on joku stipendijärjestelmä. Siis mähän on puhunut siitä että että tota, tässä on nyt pikkusen eroo siinä mitä mää oon esittäny ja mitä lipponen esittää (?jotain?)selvityksessään. Lipponen lähtee siinä selvityksessään siitä että nää maksut on täyteen hintaan mut koulu voi myöntää stipendin jollon tavallaan stipendin kautta ikäänku todellista hintaa voidaan säädellä. No son yks mahdollinen tapa. No mun mielestä pitäis vielä lisäksi olla semmonen vielä että että pitäis olla stipendijärjestelmä näille poikkeuksellisen lahjakkaille henkilöille. Et nythän me ei tavallaan kilpailla siitä ollenkaan ja siinä must pitäis hakea semmosta yhteistyötä että suomessa globaalisti Suomessa toimivat suuryritykset saatais siihen mukaan et saatais semmosta pakettia että huippulahjakkaat tulis suomeen opiskeleen sais ensiks ilmasen koulutuksen ja myöskin niille tarjotas kesätyöpaikkoja ja mahdollisesti kytkentä siihen yritykseen. Et tavallaan tämmönen kuvio pitäis rakentaa. Et toki se edellyttää että nää yritykset itte siitä kiinnostuu. Mut mä uskosin kyllä että kiinnistuu.

T: eli koulujen ja yritysten tulis tehdä yhteistyötä

S: ee ee, joo joo kyllä kyllä sillä on mun mielestä ihan olennainen ja sitten sitä siis kun mä olen jutellut näitten ulkomaalaisten opiskelijoiden kanssa, erityisesti siellä valkeekosken Hamkissa useammalla eri vuosikurssilla, niin tota hehän sanoo paljon sitä että venäjällä tätä tapahtuu usein että se ei ole venäjälläkään ilmasta. Mutta siis usein siis se kytkeytyy johonkin yritykseen että joku yritys maksaa ja tää nuori sitoutuu eli tän tyyppisiäkin malleja on mahdollista rakentaa. Et siinä on mut mä kyllä uskon että globaalisti tää maksukyky erityisesti aasian näissä kehittyvissä maissa ja venäjällä on huomattavasti parantunu ja senhän näkee näistä määristä. Tääl on tääl on. Mullon täällä tämmönen fakta että 2009 opiskeli 3.7 miljoonaa korkeakoululaista opiskeli oman maansa ulkopuolella ja kakstuhatta oli (2000) 2.1 miljoonaa eli se on lähes tuplaantunu vuosikymmenessä. Eli siis voidaan sanoa että nää on todella kasvavat nää markkinat. eli eli potentiaalia on aivan hurjasti olemassa.

Ja siis täytyy muistaa että lähes kaikki on maksullisia tästä kolmesta pilkku seitsemästä (3,7) koska mun tietääkseni enää ilmaisia ei ole muuta kuin Suomi ja Norja ja mut sielläkin on joku rekisteröinti systeemi. Norja on vielä. Mut kun Ruotsi ja Tanskakaan ei ole enää oikeestaan tiedä muita jotka olis ilmaisia.

T: Mäkään en ole törmännyt muihin, ruotsista ja tanskasta olen lukenut. Ja just tästä kehitysyhteistyövaroihin on vissiin ruotsissa allokoitu rahaa ulkomaalaisille opiskelijoille

S: siihen liittyy siihen kehitystyövaroihin mitä nää opiskelijajärjestöt myöskin käyttää niin siinähan on sellase niin sanotut “oman?” -kriteerit. Et mitä lasketaan kehitysyhteistyörahoiksi ja se on tietysti kansainvälisiin sopimuksiin perustuva järjestelmä ja näitähän ei lasketa tällä hetkellä jos sen antaa kehitysapuna vaikka nyt sambialaiselle opiskelijalle että sen on mahdollista opiskella ilmaiseksi tampereen yliopistossa, sitä ei lasketa nykyysteemillä kehitysapuun. Mut sehän vaikuttaa vain ja ainoastaan siihen prosenttiin. Mä pidän sitä aika hyvänä kehitysapukohteena et et se oikeasti vaikuttavaa, mutta että tää on yks argumentti mitä on käytetty.

T: Oliko sulla jotain muuta mielessä, mitä sulla oli mielessä etukäteen?

S: no on tässä varmaan monenlaista vielä. No joo sitten vielä näistä argumenteista Niin jos sä katsot tätä eduskuntakeskustelua niin

T: joo, pikkusen oon seurannut joo

S: Tästä löytyy (näyttää poytäkirjaa) voin tän vaikka sulle jättää kun mä saan uuden sieltä, niin tästä löytyy tästä näkee hyvin mitä argumentteja on eri edustajat käyttäneet. Täällä on yksi argumentti mitä edustajat ovat käyttäneet että ne opiskelijat jättää rahaa suomeen. Ja se on totta mutta se argumentti on must ihan hölmö koska tokihan sellanen opiskelija jättää tänne myös rahaa ehkä paljon enemmänkin joka tulee tänne maksullisena opiskelijana. Et siis sehän perustuu vaan siihen et jos tää loppus kokonaan et paljono meille jäis silloin tai vähenis puolet tai jotain tämmöstä mut opiskelijoiden määrä, jos haetaan hintatasoa niin että opiskelijoiden määrä ei ainakaan alene, niin silloinhan tää argumentti on mun mielestä ihan nonrelevantti. Mut sitä argumenttia täällä käytettiin yhtenä argumenttina.

T: aivan, joo, kyllä

S: mitäs vielä [selailee papereita] sitten on paljon puhuttu siitä että näille pitäis antaa parempi suomenkielen opetus ja suomenkielen koulutusta että nää jäis enemmän suomeen, se on totta että, oon samaa mieltä, pitää paikkansa että se on järkevää mutta se ei ole tavallaan se ydinkysymys tässä jutussa. Mutta se normaalitapaushan on se että, ja mä oon näitä nähnyt paljon kun oon opettanukkinni, täähän on ihan normaali tapaus että just joko aasiasta afrikasta tai niinko entisen novostoliito alueelta tulee ja saa täällä englanninkielisen koulutuksen ja sen jälkeen se työllistyy anglosaksisiin maihin. Osa varmaan haluis jäädä suomeen jos löytys mut nythän se ei ole kovin helppoo ja jos ei osaa suomea, mutta faktisesti se menee näin jollon sit jos ajatellaan mikä on suomen rooli on tässä niin se on se että se [Suomi] me tarjotaan ilmanen koulutus sille opiskelijalle. Okei hälle jää positiivinen suomikuva ja hyvät muistot mutta tää tavallaan kuitenkin niin tää on meidän rooli tässä. Jos vähän kärjistää niin me koulutetaan venäläisiä ja kiinalaisia niin tota meidän veronmaksajien varoilla yhdysvaltojen työmarkkinoille. Niin tää on tavallaan se, ja englantia, kanada ja Australia. Minne suuntaansakin.

T: Toi on hyvä pointti toi suomen kieli. Eikö tällä hetkellä ole tarkoitus tarjota englantinkielisiä maisterinohjelmia? Et se on se tarkoitus.

S: joojoo, ilman muuta joo. Lipponenhan lähtee siitä että ja mä lähden samasta lähtökohdasta, että suomenkielinen ja ruotsinkielinen koulutus siis meidän kansankielinen koulutus säilyy maksuttomana kaikille. Eli siis että silloin me saadaan tää kerros pois että jos tulee inkeriläisiä tai virolaisia tai muuta. No virolaisil on maksuton kun EUn sisältä. Niiltähän ei voi ottaa maksua tai pitäis ottaa omiltakin kansalaisilta. Mutta tota se on hyvä lähtökohta siinä. Ja sit viä kritiikistä, kyllähän ne opiskelijajärjestöt soitteli hollantia myöten ja sieltä tieto tuli ja hyvin voimakkaasti sillä asenteella että kuinka mä voin näin tyhmää asiaa esittää ja siis tää oli tavallaan se lähtökohta hyvin tällanen ja sosiaalisessa mediassa levisi vaikka mitä että mä en tiedä tästä jutusta yhtään mitään ja kaikkea muuta vastaavaa, ja että töö on mun kaverin idea mitä mä nyt tässä esittelen ja et et. Siinä heijastu se että aliarvioitiin sitä että eduskunnas, kymmenen vuoden kokemuksella, ei ole kyllä helppoa kerätä yli sataa nimee. Vaikka muutamia aloitteita on on muutama tullut mutta kyllä nää on semmosia asioita että ne kansanedustajat aika tarkkaan miettii mihin he nimensä lykkää. Ja se ei oo kovin helppoo se. Ja mä voin sanoa suoraan että se ei olis onnistunut tässäkin jossensä mä ois saanut näitä kolmea kaveria mukaan. Koska jos oman puolueen kaveri pyytää niin sitä helpommin lähtee jos ollaan niinku kiikun kaakun. Mut että tavallaan tämmöstä kritiikkiä on. Mutta nythän on semmonen tilanne. Nythän sinne tulee se että voidaan tällanen hakumaksu perä. Se sisältyy siihen hallituksen rakennepoliittiseen päätökseen ja se tulee nyt varmaan voimaan todennäköisesti ens vuoden alusta. Mut se on vaan semmonen et kun hakemuksesta aiheittuu kuluja niin siinä on ideana että saadaan ihan nää pois hakijoiden joukosta joilla ei ole tarkostuskaan opiskella. Se jää aika marginaaliseksi. Mutta yleinen käsitys, tai mun käsitys on, että se ei tällä vaalikaudella toteudu vaikka opetusministeriökin ajaa jo tätä lukukausimaksua. Mutta tota. Mutta näiden kahden puolueen vastustuksesta kun sitä ei ole hallitusohjelmaan kirjattu vaan se kirjoitettiin vaan selvitettävien asioiden joukkoon joten voi olla että se ei toteudu. Mut todennäköisesti lainvalmistelua siellä käynnistetään ja mä pidän aika varmana että seuraava hallitus riippumatta kokoonpanosta melkei niin tulee sen tekemään. Se on niinku niin

voimakas näkemys jo niinku näillä kaikilla neljällä suurella puolueella. Luulen että se tulee joka tapauksessa. En usko että kukaan jos joku näistä pienistä olis mukana seuraavassa niin tuski ne pystyisi vastustaan sitä koska nää muut on niin vahvasti sen kanssa. Että tällainen käsitys mulle on. Mutta pitkä prosessi tämä on ja on edelleen että ei tämä vielä ole maalisissa.

T: sen mukaan mitä sä olet kertonut ja mitä olen sos mediasta lukenut, niin tässä on tällainen eettinen eli koulutuksen maksullisuus nousee esiin ja erityisesti suomalaisille, kun sitä ollaan vastaan niin siitä tulee sellanen ajatus että me ei voida vaatia lukukausimaksua

S: Juu, juu, tulee, ja tää on hyvä pointti. mutta tosta vois ehkä sanoa pari sanaa lisää että mä nään sen asian niin että mä olen ehdottomasti sitä mieltä että suomalaisilta ei voida vaatia lukukausimaksua ja se perustuu siihen ajatukseen, se perustuu tähän ideologiseen käsitykseen mahdollisuuksien tasa-arvosta että kaikilla on vanhempien varallisuudesta katsomatta mahdollisuus omien kykyjen, halujen, motivation, älykkyyden etcetera kautta. ja tästä mä pidän ehdottomasti kiinni. Ja jos tämä tulee muuttumaan niin se tulee muuttumaan sen kautta että tämä talous romahtaa niin täysin että se ei ole tavallaan meidän omien käsissä. Ja kaikki puolueet kannattaa sitä. Mä en ole yhtään puheenvuoroa kuullut eduskunnassa missä joku olis ollut sitä mieltä että lukukausimaksu pitäisi laittaa suomalaisille opiskelijoille. Enkä myöskään tälleen face to face keskustelussa.

Ja tota no sitten tulee toinen kysymys, okei sitten tulee tää kysymys että okei, se on ruotsalaisille, eestiläisille ja näille ilmanen, ja sillehän me ei voida mitään, se on eurooppalainen sopimus ja sille me ei voida mitään. sit se et se on venäläisille ja kiinalaisille, et onks se epäeettistä. Niin sen ajattelun voi kääntä niin pain että eihän me voida niinkun koko kaikkia, siis tottakai se on hienoa että ihmiset pääsevät köyhistä maista opiskelun kautta eteenpäin riippumatta siitä mistä maasta he tulevat, mut et eihän Suomi voi, ei se ole niin iso maa että me pystytään kaikille maailmassa jotka haluaa ilmaisen koulutuksen ja on

kyky se opiskella, niin me ei voida sitä mitenkään tehdä. Ja musta se ole kauheen epäeettistä siinä mielessä et jos aatellaan että venäläinen tai kiinalainen ei saa sitä koulutusta ees omassa maassaan ilmaseks niin miksi meidän pitäisi se antaa ilmaiseksi. Suomalaisten veronmaksajien rahoilla jos ne ei paikallisten verorahoilla anneta ilmaseks. Ja varsinkin kun käytännössä se hyöty menee niinku anglosaksisiin maihin, missä ne käyttää osaamisensa mitä on maksaa sitten itse veronsa kun se valmistuu.

Et tavallaan tää on mut just tää perustelee et meillä on se verovähennysmahdollisuus olemassa niin jos jää tänne niin voi jälkikäteen vähentää nää lukukausimaksut.

T: tuleeko sulle mieleen tosta lainsäädännöstä jotain muuta, että onko jotain muuta muu-
tosta mitä pitäisi tehdä ton lainsäädännön näkökulmasta? vai onko se lukukausimaksu keskeisin?

S: no kyllä se mun mielestä on toi lukukausimaksu, että siis tää kaikki muuhan on, okei varmaan on monta muuta juttua et miten pytytään tehokkaasti edistämään, mut se ei oo lainsäädäntö, se on ehkä osaamiskysymys että miten suomalaista peruskoulua pystytään maailmalle myymään ja tällästä. Ja korkeekouluopetuksessa on tavallaan semmone tilanne et kun et sä voi ottaa maksua niin ei sun kannata sitä viedäkkään. Joku näistä rehtoreista, en muista enää kuka, mutta sanoi tätä et eihän heidän heidän kannata edes lähteä tällaista vetovoimasta oppilaitosta, sanotaan nyt vaikka Tampereen yliopistoa, edes markkinoimaan maailmalla koska jos ei voi ottaa maksua niin ja jos ulkomaalaiset hakijat lisääntyä niin kotimaiset sisäänpääsijät vähenee. Et et. Niin koska ei saa niinkun mistään lisää rahaa. Et siinä jää koko potentiaali hyödyntämättä. Nykynen laki mikä on voimassa on tää tilauskoulutus. Niin siinä tilauskoulutuksessa on se ongelma et se toimii sellaisissa tilanteissa että mä tiedän ihan käytännössä että sanotaan että mullekin on Tamkin rehtori sanonut näin et hänelle voi tulla tällanen pyyntö että joku soittaa egyptistä, no ei ehkö nyt kun siellä on kaikki sekasin, mutta aikasemmin, et jostain muusta maasta soittaa, sanotaan vaikka arabiemiraateista että halutaan ostaa vaikka neljlekymmenelle ihmiselle insinööri koulutus. Niin siihenhän voi laskee hinnan ja lähettää ja se homma pyörii tilaus-

koulutuksena, se homma pelata näin. Mut suurin osa näistä 3.7 miljoonasta on niinkun itse hommanneet sen koulutuksen. Ja nyt pitää myydä se tilauskoulutus, mutta vaikka määrä puhutaan kahdesta, oon verrannut sit siihen tilanteeseen, että jos mä olen auto-kauppias ja mä en saa yksittäistä autoa myydä vaan mun pitää vartoo että joku tulee ostaan viisi autoa niin mulla on aika hiljasta siellä kaupassa. Että tää on sellanen juttu että koulutus pitää pystyä myymään suoraa sille henkilölle itselleen joka sen koulutuksen hankkii koska koulutus on nimenomaan henkilökohtanen ja en mä hanki sitä koulutusta sulle tai kaverille. Tietysti voin maksaa jollekin mut se on just sellanen et se myydään yks kappale kerrallaan niin tavallaan tää on se perusongelma. Et sen takia tää tilauskoulutus-homma ei tule kuunapäivänä toimimaan. Et mä en nää tilauskoulutuksessa että se on tätä myötä ylipäättään rakennettu, että mä en nää siinä muuta idea kuin että se palvelee näitä isoja ryhmiä niinkun otin tän esimerkin tästä Egyptistä ja toinen on se ettei haluta avata tätä maksullisuutta sellanen poliittinen pelko siitä ettei haluta avata tätä maksullisuus keskustelua niin sitten on tehty tämmönen että tämmönen nyt mahdollistetaan mutta se tiedettiin jo alunperinkin ettei siitä tule mitään. Mut se lappeenrannan on ainoa joka on saanut homman pelittää isossa mittakaavassa sillä tilauskoulutuskokeilulla ja se johtuu siitä että niillä on se niin vahva se venäjäkytkentä. Ja ja siellä on perinteisesti ollut venälöisiä opiskelijoita paljon jo paljon ennen kuin tää systeemi on alkanutkaan. Et se on, et se ei ole tavallaan vastaus tähän juttuun.

T: vilkuilen kelloa

S: ei tässä mitään hengenhätää

T: mitäs tosta riskistä, kun mä olen selvittänyt että jos joku korkeakoulu haluis tarjota mitä tahansa niin kun maksullista koulutusta, oli se sitten vaikka vaan kurssia tai muuta, niin heillä ei ole mahdollista hakea rahoitusta. Olen ymmärtänyt näin, et kun he on julkinen. Niin tota nääksä tähän mitään ratkasua.

S: tarkotatsä siihen alkuun

T: joo

S: no tota mä en ole tota kauheastimiettinyt, voi olla että jossain koulutusaloilla toikin tulee vastaan mutta, näillä kuitenkin aika isot budjetit näillä oppilaitoksilla ja jos se aika pienesti lähtee liikkeelle niin mä en näe sitä sellasena et se alkuinvestointi ois valtava ja kuitenkin siihen käytetään esmes opettajakunta on koulun omaa. Toki siihen markkinointiin joudutaan alkuvaiheessa satsaamaan mut se markkinointikin on se et se on viisasta tehdä yhteistyössä, niinku muukki maat tekee, ja niin kun mekin tehdään tuolla messuilla ettei siellä ole hämeenammattikorkeakoulun Valkeekoskenosasto yksinään vaan siinä samassa on monta korkeakoulua ja yliopistoa Suomesta. Et en mä tota näe riskinä ja jos tulee niin että koulutusohjelmaan tulee liian vähän porukkaa niin tuskin sitä ainakaan toista kertaa järjestetään. Ja kaise on tässäkin silleen että jos ei tuu vaikka 20 opiskelijaa niin koulutusohjelma ei toteudu tai jotain. Tässä on kuitenkin niin isot tahot takana. Et jos tää olis ihan että sinä ja minä perustettas firma lähettäs kiinaan markkinointiaan ja me ei saada kun kymmenen opiskelijaa ja me ollaan hommattu kalliit luennoitsijat niin me mentäis sit ympäriekkalaa ja konkurssiin. Mutta että niinkun tavallaan tää yliopisto on sen verran iso ja täällähän on jo paljon ulkomaisia opiskelijoita ja yhteistyöverkostoja oppilaitoksiin, myös sellasiin oppilaitoksiin joissa koulutus on maksullista. [pohtii] ...ehkä mä oon tähän törmännyt joo että tää on yks ihan olennainen kohta että tää tota niin tää asenne kysymys. Esimerkiksi kun mä tyyllä kävin. Tyylläkin kun mä kävin niin rehtori kannattaa tosi kovaa. Mut sit kun mä käsin esimerkiks kvtoimistossa mun avustajan kans. Niin siellähän tuli semmonen vastaus että eihän me voida tätä hinnotella kun ei me tiedetä kuinka monta kertaa se yksittäinen opiskelija tulee kysymään apua täältä kvtoimistosta. Et se lähtee niin kuin tästä, siitä näkee että toimitaan niin kuin viranomainen että ollaan totuttu siihen että että palvelusta voidaan korkeintaan periä se hinta mistä tulee maksua ja pitää tietää ja arvioida tarkkaan mikä se on. Tällä periaatteellahan

toimii niinkun erilaiset maksut mitä niitä nyt on esimerkiksi metsästysmaksu. Mitä niitä nyt on maksuja mitkä toimii tällä periaatteella. Mutta tässä ei ole kyse siitä vaan tässä on kyse on normaalista kaupankäynnistä. Mä olen vanha grillikioskin pitäjä enkä mäkään voinut sitä tietää että kuinka moni multa tulee ostaan makkaraan sinappia tai ei. Mutta siitä huolimatta mä myyn sitä jollain hinnalla ja mulla pitää olla joku kösitys siitä millä se menee kaupaksi ja siitä mitä se mulle maksaa. Mut ei sitä nyt tarvitse nii tarkkaan tietää että montako kertaa menet käymään opintotoimistossa. Tavallaan tässä on täysin väärä peruslähtökohta. Mut tää on tämmöstä, tää ei ole niitten ihmisten ajattelutapaa jotka näistä asioista päättää mutta mutta. Vaikuttaa siellä ruohonjuuritasolla. Että me ollaan totuttu että tää on valtion virasto joka toimii tietyllä periaatteella. Niin se on, mutta kyllä ne aikapian muuttuu musta katsastustoimisto on hyvä esimerkki siitä miten tää tulee muuttuun että sillon kun mä olin nuori niin katsastustoimistohan. Seillähän suurinpiirtein naurettiin että kenet saa kiinni ja milläkin perusteella ja että palvelu oli äärimmäisen huonoa. Sitten kun se muutettiin tähän että ne kilpailee niistä asiakkaista niin edelleen homma hoituu mutta palvelu on muuttunut toiseen ääripäähän. Tulee kotio jo viesti että sun autos on menossa katsastukseen ja aikasemmin ei ole muuta kun naureskeltu että autos on jäänyt katsastamatta ja maksu perään

T: Niin just joo, hyvä esimerkki kyllä

S: sama tässäkin varmaan pätee

T: että liiketoiminnan logiikan muutos

S: joo, liiketoiminnan logiikan muutos se siinä niin kun tavallansa pitäisi olla ja tottakai sekin on totta että sitten kun ne maksaa näistä niin asiakas on vaativampi kun silloin kun se palvelu on ilmanen että kyllä siihen täytyy panostaa ja varmaan alkuvaiheessa on pa-

nostamista. Ja on varmaan sellasiakin jolle tässä tulee vesiperä ja lähtee panostamaan siihen ja sit ei saakaan opiskelijoita. Et kyllä sekin on siis mahdollista joillakin aloilla. Että joillakin oppilaitoksillakin voi käydä niin. Mut en mä silti usko että koko suomelle käy niin.

Että tota ja jos käy niin suomalainen koulutus ei ole kovin hyvässä arvossa ja tai sit me ei pystytä sitä tota noin.

Täähän on myöskin se että kun me pidetään itseämme tällasena koulutuksen huippumaa-
na ja tätä argumenttia on moni muukin käyttänyt että onks maksuttomuus paras valtti
myydä meidän koulutusta. Tai niinkun hankkia opiskelijoita.

T:Koulutusvienti, sana vienti.

S:Se koukultusviensti sinänsä ja musta tuntuu että sellanen yleinen, sanotaan näin että,
mul on sellanen käsitys että jos tää opiskelijaliikkeen vatustus ei olis ollut näin kovaa, ja
jos se taas, niin mun käsitykseni mukaan niin ainakin 75 prosenttisesti perustuu siihen
tulee suomalaisille tulevista lukukausimaksuista. Niin ja porttiteoriaan. Mut jos ei olis
niin kovaa niin tää olis mennyt läpi. Se heijastuu näitten poliittisten puolueitten kantoihin.
Siis opiskelijaliikkeistä kokoomushan on aino joka on tätä kannattanut. Mä en ole ihan
varma en tiedä mitä keskustaopiskelijat on mieltä mut tää on ollut se et siellä ion olut
hyvin ja se on heijastunut näihin emäpuolueihin. Ja vasemmistoliittohan sano että pitkin
hampain tästä voidaan vielä. Vihreet on olleet abolut inte koko ajan.

(tauko)

S: tässä oli muuten näitä määriä, kattelin vaan että Tanskasta. Esimerkiksi tässä 2005-2006 maksuton koulutus EU- ja ETA-alueiden ulkopuolelle tulevien opiskelijoiden Tanska tuhatviissataakaheksan (1508) 2008-20010 tuhatkolmesataanelkytyks (1041) maksavaa. Eli se on melkein sama jo. Se on kuitenkin aikaperspektiiviä, se on tullut 2007 eli siin on noin kolmas vuosi samaan mennyt. 200 vähemmän nyt se on varmaan enemmän jo tällä hetkellä. Tanskaan on jonkin verran myöskin vaikuttanut se että siellä on aika tiukkaa ylipäättään maahanmuuttoa kohtaan. Saattanut jonkin verran tietysti, tietyistä maista vähentää kiinnostusta Tanskaa kohtaan. Et tavallaan et näitä löytyy kyllä näitä esimerkkejä.

Sit Hannele Kiljusen mukaan koulutuksen maksuttomuus on laadun ohella tärkein syy tulla opiskelemaan suomee. Ja tää pitää paikkansa enkä sitä kiistä. Mut sen takia sanonki että tää tulee muuttamaan sitä opiskelijajakaumaa tulee muuttumaan. Mullekin yks afrikkalainen opiskelija sanoi hamkista näin niin että miksi hän päätyi opiskelemaan Hamkiin valkeekoskelle kun hän ei tiedä suomesta mitään. Hän pisti nettiin että free academic studies ja ensimmäiseks tuli Hamk, Valkeekoski. Siitä hän lähti. Tavallaan, niin nii yks pointti minkä tää afrikkalainen sano mikä on myöskin mahdollista, mutta vaatii vähän oppilaitoksilta enemmän aktiviteettia mut on ihan järkevää esimerkiksi näitten afrikkalaisien saamiseksi, paitsi se kehitysapuraha systeemi. On sitten se että. Sanotaan et hän ois mennyt jenkkeihin opiskeleen ja hän ois saanut sieltä opiskelupaikan maksullisesta yliopistosta mutta hän ois maksanut sen sillä tavalla et he ois järjestäneet hänelle työtä jolla hän ois maksanut sen. Niin tää on yks mahdollisuus. Tää vaatii oppilaitokselta vähän enemmän ja sevoi olla työtä joka tavalla tai toisella liittyy oppilaitokseen tai sen yhteistyökumppaneihin. Mut sit se voi olla tietysti ihan vapailta markkinoilta hankittua. Mut tää oli niinku yks.

T: joo niinku, mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on

S: juu, mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja niitä on juu

T: sano vaan jos sulle tulee mieleen

S: no yks juttu, mikä musta on ihan hulluuden huippu tässä koulutusviennissä se on täs mun puheenvuoros mikä liittyy tähän Samkin Huittisten yksikkön esimerkkiin. Se kouluttaa etäkoulutuksena tradenomeja. Taustana on että sieltä lopetettiin siis nuorisoasteen tradenomikoulutus mutta siellä on oikeus antaa aikuiskoulutusta ja täydennyskoulutusta. Siellä ne opettajat rupes kehittään systeemiä. Nyt niillä on tradenomi koulutus joka tapahtuu pelkästään verkosta ja siellä on sellasia oppilaita ulkomailta jotka ei käykään Huittisissa. Niitten koulutus on tällä hetkellä suomekielinen mutta ne myy sitä ulkosuomalaisille. Mut nyt ne ei voi ottaa rahaa niiltä henkilöiltä jotka suorittaa sitä vaikka USAsta tai australiasta käsin. Koska se on suomalaisen tutkintoon johtava koulutus ja nyt uhkaa tän toiminnan lopettaminen koska he joutuu sen ikäänkuin omista rahoista ja tota. ja nää olis varmasti valmiita maksaan ja maksuthan ei olis kovin isoja koska tää suoritetaan etänä. Mutta nää olis varmasti valmiita maksaan. Ja tosiaan näitä ulkosuomalaisia on. Samaten tällä heidän koulutusjärjestelmällä yhtäläillä englanninkielistä koulutusta myydään ja muuta. Tää on tosiaan ihan hulluuden huippu koska henkilöt suorittaa sieltö mistä suorittaa niin ei voida ottaa hintaa ja kukaan muu ei tarjoa tällasta etäkoulutusta ilmatteeksi. Et tää on niinkun tämmönen.

Sit yks muuten on hyvä pointti vielä, niin tota, se löytyy tästä mun puheenvuorosta niin mitä toi Lappeenrannan rehtori on käyttänyt et kun tää yksi opiskelijaliikkeen argumentti et sit tulee semmosia opiskelijoita jotka tota ei ole motivoituneita opiskelemaan ja ne niinkun papa betalar, että niillä riittää rahaa ja ne ei mitään suorita niin, niitäki varmaa on mut tässä lappeenrannan yliopiston tutkimuksessa [lukee paperista] “maksavat opiskelijat ovat suorittaneet keskimäärin 69 opintopistettä.

Mikä ylittää merkittävästi keskimääräsen keskitason. Kaikista opiskelijoista 55 opintopistettä ylitti samana vuonna 26,2 prosenttia opiskelijoista. Eli siis hieman yli paras neljäsosa suoritti 55, maksavat ulkomaalaiset keskimäärin 69. Eli siis eli siis. Tosiassa niitä papa betalar opiskelijoita ei ole ollenkaan sitä määrää vaan ne on motivoituneita ja kun ne maksaa niistä niin se suorittaa ne nopeemmin. Eli siis se väite siitä että se laskisi opetuksen tasoa ei pidä lappeenrannan yliopiston mukaan pitää lainkaan paikkaansa.

T: toi on kans hyvä näkökulma

S: saat muuten sitten tänkin tää on mun avustajan tekemä tämmönen, on väitteitä vastaan mitä ne on kommentoinu ja muuta. Tää on Tehty tohon eduskuntakeskusteluun. Mä voin nää jättää.

T: mitä toivot että tulevaisuudessa tapahtuis tän koulutusviennin

S: Kyl mä toivosin niin että mahdollisimman nopeasti otettais tää lukukausimaksu käyttöön, haetaan kokeilemalla se oikee taso, et se menee niinku kaupaks ja se voi olla eri eri aloilla sen mukaan, kuinka haluttua suomalainen koulutus on eri aloilla. Ja miten ylipää-tän koulutus on haluttu eri aloilla. Tottakai se on selvä että lääketieteellisestä koulutuksesta ollaan valmiita maksaa enemmän kun vaikka valtiotieteellisestä, vaikka ittekin oon valtiotieteellisestä.

Ja sit kolmas olis se että keskityttäis oikeen voimakkaasti siihen markkinointiin ja mä uskon et me pystytään tähän koska meillä on lähetystöjä ja Finnpron-pisteitä ympäri maailmaa et pystytään aktiivisesti tää hoitaa.

Ja lopputuloksena olis se että meillä olis selvästi nykyistä enemmän ulkomaalaisia opiskelijoita kuin tällä hetkellä. Ja sitä kautta me saadaan enemmän rahaa oppilaitoksille käytettäväksi koulutuksen laadun ja tietysti opettajien palkaamiseen. Et tää olis mun visio mikä mulla tässä jutussa on. En sitä mä en osaa sanoa kuinka isoista mittakaavoista täs puhutaan. Et tietysti meil et täs nyt on verrattu että isobritannias on neljäsataakaksytkaks tuhatta opiskelijaa et tietenkään me ei nyt semmisiin määriin päästä, mutta että, mut että jos puhutaan että esimerkiksi kymmenestä tuhannesta taikka kahdestakymmenestä tuhannesta maksavasta. Et se ois oikeesti niinkun iso tähän kansantalouteen . Plus sit että siin ois se sama välinehyöty ku kaikista ulkomaalaisista opiskelijoista että ne voi suomen kans tehdä bisnestä tai tavalla tai toisella ja ehdottomasti se verovähennysoikeus mukaan siihen. ja vielä suhteessa tähän suomalaisilta tulevaan maksuun niin paitsi että pidän sitä ideologisesti vääränä, niin sitten nimen omaan nään niin että tää koulutusvienti, ei yksinomaan mutta on yks osa sitä, et ylipäättään tää suomen kansantalous saadaan semmoselle raiteelle että tätä meidän järjestelmää voidaan jatkaa. Koko tätä yhteiskuntaa johon liittyy myöskin tää maksuton koulutus. Et tavallaan nää on ne mun visiot tässä jutussa.

T: Toinen mihin mä törmäsin on tää Team Finland onks tää osa tätä?

S: Joo, se TeamFinland on Alexander Stubbin siellä ministeriössä. Siinä on ylipäänsä se idea että tää TeamFinland, me niinko markkinoidaan Suomalaista osaamista eli suomalaisten yritysten yhteismarkkinointia. Mut ilman muuta osaamisviennin vois liittää osaks tätä team finlandia. Ilman muuta. Käytännössähän ne on kansainväliset koulutusalan messut. Täähän on hyvin tärkeä tää suusta suuhun menetelmä kun päästään alkuun. Se on selvä että kun ihmiset tulee ja kertoo kavereilleen. Tähän tää lappeenrannankin toiminta perustuu. Että siellä on paljon niitä venäläisiä jotka o opiskellu ja suosittelee taas omille sukulaisilleen ja tuttavilleen. Et se on ja mehän ollaan tässä älyttömästi takamatkalla. Ja tietysti näihin isoihin Englanti, USA, Australia ja Uusseelanti tekee tätä todella laajassa mittakaavassa tätä hommaa. Ja pohjoismaista Ruotsi ja tanska. Tottakai he on markkinoinu ihan eri tavalla kun he myy tätä. Kun meillähän se on tosiaan kiinko puhuttiin aika-

semmin niin vaikka meillä on markkinointia niin me pyritään. Esimerkiks Hamkin ja et siellähän käydään näissä eri maissa ja messuilla. Mut se idea perustuu aina ja vain siihen että mitä enemmän on hakijoita sitä parempia opiskelijoita me saadaan ja

Sekundääriaineisto

Ala-Uotila, E., Naukkarinen, M., Puurtinen, H-G., Sergeeva, J. & Vänni, K. 2011. Koulutusviennin selvityshanke. Julkaistu 31.8.2011. Tampere. Viitattu 4.4.2015. Saatavissa: [http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupGraphics/koulutusviennin_selvitysraportti.pdf/\\$file/koulutusviennin_selvitysraportti.pdf](http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupGraphics/koulutusviennin_selvitysraportti.pdf/$file/koulutusviennin_selvitysraportti.pdf)

Jalonen, Sini 2013. Julkaistu 17.12.2013. Koulutusvienti Ammattikorkeakoulussa - Case: Turun AMK:n koulutusvientihanke Vietnamin yhteistyökorkeakouluihin. Opinnäytetyö, Turun Ammattikorkeakoulu, Salon BusinessAkatemia. Viitattu: 10.2.2015 Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/69351/Jalonen_Sini.pdf?sequence=3

Korhonen, P., Dementjev, G., Kinnula, J. Obolgoviani, V., Saari, M., & Ruutu, K. 2013. Kaakkoissuomalainen koulutusvienti kohteena Venäjän markkinat. Ruutu, K. (toim.) Kinno, Kouvola Innovation Oy. Kouvola. Viitattu 4.4.2015. Saatavissa: <http://www.kinno.fi/node/349>

Roikonen, Matti & Starovoytova, Irina 2014. Julkaistu 17.11.2014. Education export from Finland to Russia. Challenges and success factors. Multiple case study for The Jyväskylä Institute of Adult Education. Luettu 10.2.2015. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/85436/Roikonen_Matti_Starovoytova_Irina.pdf?sequence=1

TAMK 2013. Koulutuksen Vuosikatsaus 2013 – Katsaus koulutukseen. Verkkolehti. Viitattu 7.5.2015. Saatavissa: <http://www.tamk.fi/vuosikatsaukset>

Tuunanen, J. 2010. Maksullisen tutkintoon johtavan tilauskoulutuksen järjestäminen Venäjällä. Opinnäytetyö, ylempikorkeakoulutukinto. Mikkelin Ammattikorkeakoulu. Luettu 10.2.2015. Saatavissa: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:yTEQKX7gFicJ:https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12771/opinn2010A1376.pdf%3Fsequence%3D1+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=fi>

Vesanen-Kirillov, T. & Vanhalakka, S. 2014. Venäjälle suuntautuvan toisen asteen koulutusviennin esiselvitys - Loppuraportti. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä. Viitattu: 5.5.2015. Saatavissa: <https://www.jao.fi/loader.aspx?id=a4f7b5bf-2bab-438a-884d-16620de30fe9>